SCHUBERTH'S
WOORDENBOEK

voor termen, gebruikelijk op muzikaal gebied.

Omgewerkt, verbeterd en aanmerkelijk vermeerderd.

BENEVENS EEN

AANHANGSEL,

bevattende korte mededeelingen omtrent verschillende (vooral Nederlandsche) toonkunstenaars

DOOR

JACQUES HARTOG,

Leeraar voor Muziekgeschiedenis aan het Conservatorium der Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst,
afdeeling Amsterdam.

NEGENDE DRUK.

HAARLEM,
H. J. OTTO,
1891.

Gedrukt bij GEBR. NOBELS, Haarlem.

VOORREDE BIJ DEN NEGENDEN DRUK.

Toen de geachte uitgever mij verzocht deze editie te bewerken, heb ik, na inzage van hetgeen mijn voorganger had gedaan, reeds dadelijk begrepen, dat het noodig was van het bestaande „veel weg te nemen" niet alleen, maar er ook weer „veel aan toe te voegen" wilde het boekske behalve bruikbaar, ook vertrouwbaar zijn.

Drie eenigszins bezwarende voorwaarden waren mij echter gesteld, die ik niet uit het oog mocht verliezen. Ten eerste *mocht het werkje, wat omvang betreft, het gewone zakformaat niet overschrijden;* ten tweede *moest het bij nette uitgave* zeer *billijk in prijs zijn en* ten derde *bij al dat, toch kunnen voldoen.*

Men zal dus inzien, dat, wilde ik mij aan de gegeven voorschriften houden, ik mij zeer *moest beperken en evenwel een boekje leveren, dat men steeds gaarne en niet te vergeefs raadpleegt. Ik heb getracht hieraan zooveel mogelijk te voldoen.*

Wat nu de kunsttermen betreft en hetgeen daarmede in verband staat, zoo meen ik — het is met bescheidenheid gezegd — te mogen aannemen, dat als men de hierboven medegedeelde voorwaarden niet uit het oog verliest, ik vrij wel geslaagd ben en men de verschillende

—

uitdrukkingen, die in de muziek gewoonlijk voorkomen, daarin zeer zeker zal vinden.

Iets anders is het met de „beknopte mededeelingen omtrent verschillende toonkunstenaars". Daarbij had ik, op verzoek van den uitgever, vooral het oog op Nederland. Hetgeen men algemeen onder volledigheid verstaat, daarop maken deze weinige bladzijden in het geheel geen aanspraak. *Evenwel hoop ik daarmede geen onnuttig werk te hebben verricht.*

Moge het boekske voor velen zijn hetgeen de uitgever en ik zoo zeer wenschen, namelijk, dat het zelden te vergeefs *geraadpleegd worde en daardoor dus bewijst, dat, al bestaan er reeds vele en uitgebreidere lexica, ook dit werkje een bescheiden plaatsje mag innemen.*

Tusschen groot en klein beweegt zich immers — evenals in de onmetelijke wereld — ook nog veel bruikbaar „middelsoort".

Op dezen grond heb ik het volste vertrouwen, dat dit weinig omvangrijk woordenboekje zich nog wel behoorlijk weg zal banen.

AMSTERDAM,
Augustus 1891.

JACQUES HARTOG.

A

A is in het toonsysteem der Nederlanders, Duitschers en Engelschen dezelfde toon, dien de Italianen en Franschen La noemen; dit is de naam voor den zesden toon der diatonische en die voor den tienden der chromatische toonladder, uitgaande van C. De A van het eensgestreept octaaf — vroeger kamertoon genoemd — is algemeen aangenomen als uitgangspunt voor de stemming der instrumenten. De oboe geeft die gewoonlijk aan. Sedert 1858 is, aangezien er zooveel verschil heerscht, volgens de bepalingen der Parijsche commissie, het getal trillingen dezer A voor alle rijken vastgesteld op 437,5 in de seconde.

A (Ital.), à (Fransch), een voorzetsel, aan, op, bij, voor, enz.; wordt in verschillende samenstellingen gebruikt; hetgeen nu volgt toont het reeds aan:

A of alla ballata, in balladestijl.

A battuta, volgens maatslag, precies; ook bij recitativo's als weder in de maat gespeeld wordt.

A bene placido, naar welgevallen.

A capella of a la capella (It.), in kerkstijl beteekent, dat een meerstemmige vocaalcompositie van gewijd of wereldsch karakter zonder begeleiding van instrumenten wordt voorgedragen.

A capriccio, naar willekeur, zonder juiste tijdmaat.

A commodo, gemakkelijk, zonder moeite of inspanning.

A deux-mains, a due mani, tweehandig.
A due, tweestemmig.
A due corde, op twee snaren.
A due voci, voor twee zangstemmen.
A dur (la majeur) (A gr. terts), toonsoort met drie kruizen (Fis, Cis, Gis), toonladder op den zesden graad der normaaltoonladder; de vierde der kwintencirkel uitgaande van C.
à la, naar de manier of wijze van.
A la chasse, alla caccia, jachtkarakter.
A la mesure, zie A tempo.
A livre ouvert, of à première vue (Fransch), a prima vistá (It.), van het blad zingen of spelen zonder dat eenige oefening is voorafgegaan.
A mezza voce, met halve stem.
A moll (La mineur) A kl. terts, toonsoort zonder voorteekens, ook normaal Mol-toonladder genaamd, de paralel van C gr. t; A kl. t vraagt stijgende kruizen voor F en G; dalende alleen voor G, als het harmonisch is; melodisch voert de terugweg over de witte toetsen.
A piacere, al piacer, a piacimento, ad libitum, naar believen, gewoonlijk langzamer.
A première vue, a prima vista, op het eerste gezicht, van het blad.
A punto, punctueel, nauwkeurig.
A punto d'arco, met de punt van den strijkstok.
A quatre mains, a quattro mani, vierhandig.
A quatre parties, a quattro parti, à quatre voix, vierstemmig (zoowel vocaal als instrumentaal).
A quatre seuls, a quattro soli, door het enkele kwartet uitgevoerd (bij meerstemmige muziekstukken).
A suo arbitrio, a suo bene placido, a suo commodo, a suo luogo of loco, naar welgevallen in voordracht en tijd.
A tempo, a tempo primo, in de ingestelde tijdmaat.
A tempo commodo
A tempo giusto } zie Tempo.
A tempo rubato
A tre, driestemmig.
A tre mani, driehandig.
A tre parti, a tre voce, voor drie stemmen.

A trois, driestemmig.
A trois mains, driehandig.
A trois parties, à trois voix, voor drie stemmen.
A una corda, op ééne snaar. Bij pianomuziek wordt hiermede bedoeld: verschuiving van de toetsenrij door bemiddeling van het pedaal; (zie b.v. Cis mol Sonate van Beethoven.).
A vista, van het blad.
A voce sola, voor ééne stem.
A vue, van het blad.
Abandonamento, Con abbandono, met toewijding.
Abbassamento, laten zinken, b. v. A... di mano, de hand laten zinken bij het maatslaan; bij het pianospel eischt Abbassamento, dat de handen kruiselings over elkander komen te liggen en, dat de hand waarbij het woord staat onder de andere komt; A... di voce, de stem laten zinken.
Abattimento, nederslag, bij het maatslaan.
Abbellare, abbellire, versieren, schooner maken.
Abbellimento, versiering.
Abbreviare, abbreviëren, de schrijfwijze verkorten.
Abbreviamenti, Abbreviatiën, Abbréviations, Abbreviazione } verkortingen.
A bene placido, rustig, stil, behagelijk.
Ab initio, verouderd latijnsche uitdrukking voor Da capo.
Afkortingen, de meest gebruikelijke zijn:

accel.	voor accelerando, versnellen.
accomp.	〃 accompagnement, begeleiding.
adgo. / ado.	〃 adagio, langzaam; echter minder langzaam dan largo, maar langzamer dan andante.
ad l. / ad lib.	〃 ad libitum, naar goedvinden.
alf	〃 al fine, tot aan het slot.
allgtto	〃 allegretto, minder snel dan allegro.
allo	〃 allegro, levendig, snel.
all' ot.	〃 all' ottava, in het octaaf.
alvia	〃 alleluja, een lofzang in de R. K. kerk.

andno.	voor	andantino, sommigen nemen het langzamer, anderen weer iets sneller dan Andante. *
andte.	〃	andante, gaande beweging, niet te snel, maar ook niet te langzaam.
arc.	〃	coll' arco of arcato, (Fr. archet), met de strijkstok. Is er pizzicato voorafgegaan, dan wordt dit woord geschreven.
arpio. of arpg.	〃	arpeggio, het breken van een akkoord.
ass.	〃	assai, zeer, veel, b.v. Allegro assai.
a t.	〃	a tempo, in het vroeger aangegeven tempo.
att.	〃	attacca, terstond beginnen.
b. c.	〃	basso continuo, loopende bas.
C. B.	〃	contra basso, het grootste der strijkinstrumenten.
C. 8va.	〃	coll ottava, met het octaaf.
C. D. of c. m. d.	〃	colla destra, met de rechterhand.
C. L. of c. l. d. a.	〃	col legno, col legno del arco, met het hout van den strijkstok.
C. S.	〃	colla sinistra, met de linkerhand.
cad.	〃	cadence en cadenza, toonval.
cal. / calm.	〃	calando / calmato — kalm, rustig, bedaard.
c. B.	〃	col basso, met de bas.
clar.	〃	clarinetto, klarinet, een houten blaas-instrument, in 1700 te Neurenberg uitgevonden.
claro.	〃	clarino, een blaas-instrument, een soort trompet uit de vroegste tijden.

* Zie daarover nader het breedvoerige en belangwekkende op bl. 442 in „de Methodiek van het Piano-onderwijs", bewerkt door Jacques Hartog. Uitgegeven te Amsterdam bij de firma Seyffardt, in elf afleveringen à f 0,60.

cor.	voor corno, hoorn.
cresc.	" crescendo, de toon versterken.
D.	" destra, droit, rechts.
D. C.	" da capo, nog eens, van af het begin.
D. S.	" dal segno, van af het teeken weer beginnen.
decrs.	" decrescendo } langzamerhand de sterkte verminderen.
dim.	" diminuendo } langzamerhand de sterkte verminderen.
div.	" divisi, verdeelen, b.v. octaven voor strijk- of blaasinstrumenten.
dol.	" dolce, zacht, innig.
espr. of c. espr.	" espressivo, met uitdrukking.
f.	" forte, sterk, krachtig.
fag.	" fagotto, een houten blaas-instrument; het heeft een aangenamen, zachten bastoon.
ff.	" fortissimo, zeer sterk, zeer krachtig.
fl.	" flauto, een (zeker wel het oudste) blaasinstrument.
fl. picc.	" flauto piccolo, piccolofluit, kleine of octaaffluit.
fp.	" forte piano, een algemeen bemind toetsinstrument. Ook wel forte voor een noot of akkoord, terwijl piano voor de daarop volgende noot.
G.	" gauche, linksch of linker.
leg.	" legato, gebonden.
legg.	" leggiero, gemakkelijk zonder moeite.
loc. of luo.	" loco of luogo, ter plaatse.
lusing.	" lusingando, vleiend, streelend.
manc.	" mancando, langzamerhand afnemend.
marc.	" marcato, met nadruk.
m. d.	" mano destra of main droite rechterhand.

m. g.	voor	main gauche, linkerhand.
mez.	„	mezzo, half.
mf. of mfp.	„	meno of mezzo forte piano, half sterk, dan zacht.
modto.	„	moderato, gematigd.
mor.	„	morendo, wegstervend.
m. v. (mzv.)	„	mezzo voce, halve stem.
n.	„	noire, zwart (de kwartnoot).
Ob.	„	oboe of hautbois, een in 1650 uitgevonden blaasinstrument, in de orkesten in gebruik.
Obl.	„	obligaat, zelfstandig.
Oe. of oeuv.	„	oeuvre, werk.
Op.	„	opus, werk.
org.	„	orgel, kerkorgel.
p.	„	piano, zacht.
ped.	„	pedale, pedaal.
perd.	„	perpendosi, wegsterven.
pf.	„	piu forte, sterker.
pizz.	„	pizzicato, afstooten.
pp.	„	piu piano, pianissimo, zachter, zeer zacht.
rall.	„	rallentando, trekken, terug-houden.
Rec.	„	Recitatief, sprekend zingen of zingend spreken.
rf. of rfz.	„	rinforzando, versterkt.
rit.	„	ritardando } rallentando,
riten.	„	ritenuto } trekken.
S.	„	Sopraan, hooge zangstem.
S of sin.	„	sinistra, linker.
scherz.	„	scherzando, schertsend.
seg.	„	segue, het volgt.
sem.	„	sempre, altijd.
sfz.	„	sforzando, versterken.
sim.	„	simile, gelijk of op dezelfde wijze.
simp.	„	simplice, eenvoudig.
smorz.	„	smorzando, smoren; smorzato, wegsterven.
sost.	„	sostenuto, uithouden, volhouden.

s. S.	voor senza sordini, zonder demper.
s. T.	„ senza tempo, zonder tempo.
stacc.	„ staccato, kort afstooten.
string.	„ stringendo, sneller worden.
T.	„ tasto, tenore, de toets; de tenor (hooge mannenstem.).
T.	„ tutti, tempo, alle, tempo.
tam.	„ tamburo, trom.
ten.	„ tenuto, volhouden.
Timp.	„ timpani, pauken.
tr.	„ trillo, triller.
trem.	„ tremulando, trilling, beving.
Tromb.	„ trombone, bazuin.
Tromp.	„ trompete, trompet.
t. s.	„ taste solo, de grondbas alleen, zonder begeleiding.
u. c.	„ una corda, eene snaar.
unis. of all' unis.	„ unisono, eenstemmig.
V.	„ voce, stem.
Va.	„ viola, altviool. (In 't Duitsch: Bratsche).
Var.	„ variazione, verandering.
Vcello.	„ violoncello, vioncel.
viv.	„ vivace, zeer levendig.
Vo 1a 2a	„ violino, eerste of tweede viool.
V. S.	„ volti subito, sla spoedig het blad om.
Ima	„ prima volta, eerste keer
IIa	„ secunda volta, tweede keer.
8va al	„ octava alta, acht tonen hooger.
8va bass	„ octava bassa, acht tonen lager.

Abonnement, verplichting tot deelneming.

Abrégé, inkorting, koppeling aan orgels; zie Abstracten.

Abréger, inkorten.

Abruptio, plotseling afbreken.

Abstracten, smalle houten latten in orgels, die de windlade openen om de pijpen daardoor van wind te voorzien.

Academia, académie de musique, vereeniging van toonkunstenaren en muziekvrienden ter bevordering der muzikale wetenschap.

Académie spirituelle, geestelijk concert.
Acathistus, lofzang ter eer van de maagd Maria.
Accarezzevole } vleiend, liefkozend.
Accarezzevolmente }
Accel., verkorting van accelerando, versnellend, snellere beweging.
Accélération, het haasten (jagen) in de beweging (tempo).
Accenti, accents, onveranderlijke voorslagen.
Accentato, nadruk op sommige tonen.
Accentuation, nadruk, klem.
Accentus ecclesiastici, de melodie, welke door de Katholieke geestelijken meestal op éénen toon voor het altaar gezongen wordt; eertijds waren er zeven soorten, als: immutabilis, medius, gravis, acutus, moderatus, interrogatus en finalis.
Acciaccato, onstuimig.
Acciaccatura, kortste voorslag, ook samenhang.
Accidens, accidenti, toevallige verplaatsingteekens.
Accolade, haak, die bij piano- of meerstemmige muziek, de notenbalken aan het begin van iederen regel met elkander verbindt.
Accommodare, een instrument op juiste wijze tot gebruik gereed maken.
Accomp., verkorting van Accompagnement.
Accompagnamento, accompagnement, begeleiding.
Accompagnare, accompagner, accompagneeren, een solo begeleiden.
Accompagnateur, accompagnatrice, begeleider of begeleidster van een solostuk; ook wel generaalbasspeler.
Accoppiato, verbonden.
Accord } kunstmatige samenstemming van meerdere tonen.
Accordo }
Accordando, samenstemmend.
Accordare, accorder, stemmen, samenstemmen.
Accordatore, accordeur, instrumentstemmer.
Accordion, een sinds ruim 30 jaren in zwang gekomen draagbaar klavier-windinstrument, waarvan de stalen veeren door op- of nederhalen van den blaasbalg tot klank worden gebracht; uitgevonden door Damian te Weenen in 1829. Zoo noemt men ook wel klokken-accordion, het uit afge-

stemde klokken bestaande instrument, dat gebruikt wordt in plaats der profane sakristij, en altaarklokken.

Accordo consono, dissono, consonante, dissonante, samenklank (accoord).

Accordoir, stemhamer.

Accord parfait, noemt Rameau het groote terts-accoord.

Accrescendo, aangroeiend.

Acetabulum, een oud slaginstrument der Grieken.

Achtste noot, fusa, de achtste noot in het oudere notenschrift; Croche, Croma.

Achtste pauze, demi soupir.

Acte, hoofddeel van een dramatische voorstelling.

Acteur, actrice, een zanger (zangster), tevens in het bezit van dramatische talenten.

Acuta, scherp, gemengd orgelgeluid (mixtuur).

Acutezza, hoogte, scherpte.

Acuto, scherp, doordringend.

Acutus, een der kerkaccenten, Accentus ecclesiasticus.

Adagietto, kort, klein Adagio.

Adagio, matig langzaam, staat tusschen Larghetto en Andantino in.

Adagio assai, adagio di molto, adagio pesante, adagiosissimo, aanduiding van een zeer langzaam stuk.

Addenda, bijvoeging.

Addolorato, smartelijk, weemoedige uitdrukking.

Adept, een ingewijde in de toonkunst.

Adgo, ado, verkorting van Adagio.

Adiaphonon, zes octaafs, niet stembaar klavier; het geluid komt het orgel nabij. Uitgevonden te Weenen in 1820 door den horlogemaker Schuster.

Adirato, toornig.

Adjuvant, een steun of hulp van een zanger of organist.

Ad libitum, naar goedvinden, vrijheid in maat of versiering van noten.

Adornamento, versiering.

Adrianalia, door keizer Hadrianus ingestelden muzikalen wedstrijd.

A due, tweestemmig.

A due corde, op twee snaren.

Adufa of Toph, een soort handpauk bij de oude Hebreërs, geslagen door de vrouwen, gelijk de bekende tambourin.

Ad una corda, op één snaar.

Aeoline, zie Aeolodikon.

Aeolische toonsoort (modus aeolus), vijfde authentieke toonsoort der Grieken, en de derde kerktoon.

Aeolodikon ook Aeolodion, een met den klank van het orgel overeenkomend klavierinstrument, dat in plaats van pijpen, stalen veeren heeft, die door middel van een blaasbalg tot geluid gebracht worden.

Aeolomelodikon, ook Choraleon genoemd, een verbeterd Aeolodikon, waarbij de stalen veeren met klankpijpen verbonden zijn

Aeolopantalon, verbinding van het vorige instrument met de pianoforte.

Aeolsclavier, een Aeolodikon, daarin verschillend dat hier de staafjes van hout in plaats van metaal zijn.

Aeolusharp, snaarinstrument, dat door luchtstrooming toon geeft.

Aequaalstemmen zijn stemmen die even groot zijn; het zijn achtvoetige orgelstemmen.

Aequisonus, twee geheel gelijkklinkende tonen, eenklank.

Aequo animo, met gelatenheid, gemoedelijk.

Aesthetiek, smaakleer, de wetenschap van het schoone in de kunst, philosophie der schoone kunsten.

Aesthetisch, fijne, juiste smaak.

Aevia, verkorting van Alleluja, Halleluja, daardoor ontstaan, dat de medeklinkers zijn weggelaten; daarbij wordt, gelijk vroeger, v voor u aangenomen.

Affabile, vriendelijk, liefelijk, aangenaam, bevallig.

Affanato, onrustig, weemoedig.

Affetto, affect, hevige, doch spoedig voorbijgaande gemoedsaandoening.

Affettuosamente, affettuoso, hartstochtelijk, met gevoel voorgedragen.

Afflitto, afflizione, bedroefd, weemoedig.

Affrettando, affrettoso, gejaagdheid in de maat.

Agevole, licht, vlug.

Agevolezza, lichtheid, vlugheid.

Aggiunto, bijgevoegd.

Aggiustamente, juist in de maat.
Aggraver la fugue, vergrooting der fuga; augmentatio.
Agilita, agilité, vlugheid van voordracht.
Agilmente, vroolijk, licht.
Agitamento, agitazio, sterke beweging, onrustig.
Agitato, bewogen.
Agitato con passione, hartstochtelijk bewogen.
Agnus Dei, Lam Gods, vierde gedeelte eener mis.
Agoge (Grieksch), toonschaal.
Agoge rhythmica, tempo, maat.
Agréments, versieringen, voorslagen, enz.
Aigu, hoog, scherp.
Air, aria.
Air détaché, enkele aria uit eene opera, enz.
Ais, La kruis (Fr.: la dièse), (Eng.: a sharp).
Ais-dur, La kruis majeur (A kruis groote terts) enharmonisch met Bes gr.t.
Ais-mol, La dièse mineur (A kruis kl. t), niet gebruikelijke toonsoort met zeven kruizen, verwant met Cis-dur. enharmonisch met Bes kl. t.
Aisis, is A door een dubbel kruis, een geheelen trap, verhoogd.
Akkoord, zie Accord.
Akkordion, zie Accordion.
Akoustiek, geluidleer, klankleer, theorie der tonen. Eene grondige leerwijze dezer wetenschap vindt men bij Chladni, Akoustiek, 2 deelen; tot hiertoe het beste werk dat daarover handelt.
Akroama (Grieksch), over het algemeen alles, dat door hooren wordt vernomen.
Akroamaten, muzikanten, zangers, werden door de Grieken aldus genoemd.
Akroamatische muziek, welluidende muziek zonder den minsten indruk achter te laten.
Akteur, zie Acteur.
Al, tot, aan.
Albas, een eigenaardige liedvorm uit den vroegeren tijd.
Albertibas heet harpbas, naar zijn uitvinder genoemd.
Al fine, tot het einde.
Aliquotentheorie is de leer om uit het medeklinken

van een snaar of uit de natuurlijke tonen van een waldhoorn enz. de accoorden af te leiden en door getallen de intervallen te bepalen.

Aliquot-Piano of vleugel, waarbij de grondtoon door medeklinkende snaren word ondersteund. De pianofabrikant Blüthner te Leipzig is de uitvinder.

Aliquottonen, bijtonen, die bij iedere snaar nevens den hoofdtoon, die door hare spanning ontstaat, hoorbaar zijn.

A livre ouvert, van het blad.

Alla all', naar de manier of wijze van, b.v. alla caccia, jachtkarakter.

Alla ballata, in ballade stijl.

Alla breve, op korte wijze, 2 tweede maat.

Alla caccia, zie Caccia.

Alla camera, in kamertoon, kamerstijl.

Alla capella, in kapelstijl.

Alla diritta, trapsgewijze, op- en afstijgend.

Alla hanacca, hannaksche dansmelodie, polonaise-achtig.

Alla mente, voor de vuist.

Alla militaire, militairement, martiaal.

All' antico, ouden stijl.

All' improvista, onvoorbereid.

Alla Palestrina, op breeden, edelen kerkstijl.

Alla Polacca, in polonaise-tempo.

Alla quinta, in de kwint.

Alla russe, Russische stijl.

Alla siciliano, zie Siciliano.

Alla stretta, samengetrokken.

Alla turca, Turksch.

Alla zingara, zigeunerwijze.

Alla zoppa, hinkend, struikelend.

Allegramente, opgeruimd, vroolijk.

Allegrettino, klein Allegretto, iets langzamer dan Allegretto, tusschen Andante en Allegretto in.

Allegretto, licht, opgeruimd, niet zoo snel als Allegro.

Allegrezza }
Allegria } vreugde, opgeruimdheid.

Allegressimo, zeer snel, bijna presto.

Allegro, snel, levendig, vroolijk, langzamer dan presto.

Allegro assai, zeer snel en levendig.

Allegro con fuoco } zeer snel en levendig.
Allegro di molto }

Allegro di bravura, een brillante, moeilijke compositie in een snel tempo uit te voeren.

Allegro furioso, hartstochtelijk snel.

Allegro giusto, het juiste snelle tempo.

Allegro ma non tanto } niet te snel.
Allegro ma non troppo }

Allegro maestoso, waardig, deftig.

Allegro moderato, matig snel, tusschen Allegro en Allegretto in.

Allegro risoluto, A... energico, vurig, beslist Allegro.

Allegro vivace, levendig Allegro.

Alleluja, Halleluja.

Allemande, draaidans, Duitsche nationale dans, in $\frac{3}{4}$ maat.

Allentamento, vermindering, vertraging.

Allentanto } vertragend, verminderend.
Allentato }

Allgto, verkorting voor Allegretto.

All°, verkorting voor Allegro.

All.' improvista, op onvoorbereide wijze.

Al loco, op dezelfde plaats, ter plaatse.

All' ot, verkorting van All' ottava.

All' ottava, in het octaaf.

All' unisono, in den eenklank.

Alpenhorn, riethoorn der Alpenherders.

All piacere, naar welgevallen.

Al rigore di tempo, streng in de maat.

Al riverso, zie Riverso of Rovescio.

Al segno, bij het teeken. Dal segno, van af het teeken.

Al tempo, naar de maat.

Alt, alto, contralto, haute contre, de tweede van de vier hoofdstemmen, de hoogste na diskant of sopraan.

Alta, hoog, b.v. alta ottava, het hooge, of hoogere octaaf spelend, wordt aangeduid door 8a . . . . Wanneer dit teeken boven de noten staat, worden ze een octaaf hooger gespeeld; staat het onder de noten, dan een cctaaf lager. Zie ook Coll' ottava.

Altéré, alterato, veranderd.

Altération, alteratio, verandering en beteekent de chromatische verandering der diatonische tonen.

Altereerende akkoorden noemt men de grondakkoorden, waarbij een interval chromatisch wordt veranderd.

Alternamento
Alternando } afwisselenderwijze.
Alternativo

Alt-hoorn, een in 1859 door Cerveny uitgevonden blaasinstrument van metaal; het heeft een schoone, weeke toon en staat in F of in Es.

Alti naturali of Falsettisten noemde men tot het midden der 16e eeuw de oudere koorzangers, die de sopraan- en altpartijen in het koor zongen. Het waren geen castraten, maar mannen, die de falset voor dit bepaalde doel hadden ontwikkeld.

Altist, altista, haute-contre, altzangeres. Ook de altspeler in het orkest.

Alto, alto-viola, altviool.

Alto-basso, een veranderd Venetiaansch snaarinstrument.

Alt-oboe, deze staat een kwint lager dan de gewone oboe en heeft den omvang van de alt-viool, die zij door eene stomphoekige verlenging verkrijgt; zij wordt ten onrechte Engelsch hoorn genoemd. De behandeling van dit instrument, is op kleine uitzonderingen na, dezelfde als van de gewone oboe.

Alt' ottava, de noten een octaaf hooger te spelen.

Alto-viola, altviool, Viola da braccia (in 't Duitsch: Bratsche) armviool, ter onderscheiding van Viola di Gamba, knievedel; zij is van gelijke constructie als de viool, alleen een vierde grooter; zij staat een kwint lager als de viool en een octaaf hooger als de violoncel. In den tijd van Karel den Grooten kende men reeds dit instrument.

Altri, andere.

Alt-sleutel, staat op de 3e lijn, de daarop gestelde noot heet C.

Alt-stem, nagenoeg gelijk aan mezzo-sopraan, heeft een omvang van de kleine F tot de eensgestreken D.

Alt-viool, zie Alto.

Alzamento di mano, opslag van de hand bij het maat-

slaan. Men spreekt ook wel van Elevatio di mano in dezelfde beteekenis als Alzamento.

Alzando, opheffend, stijgend.

Amabile / Amarevole } liefelijk, aangenaam.

Amarezza, droefheid, bitterheid in uitdrukking.

Amateur, muziekliefhebber, dilettant.

Amati, noemt men het voortreffelijke soort violen. Een uitgebreide familie van dien naam woonde te Cremona, van daar dat men hetzelfde soort ook wel „Cremoneser" hoort noemen. De allerbeste zijn die uit de jaren 1590—1620.

Ambitus, diapason, afstand tusschen den laagsten en hoogsten toon.

Ambrosiaansch gezang wordt genoemd de door Ambrosius omstreeks 380 in de kerk te Milaan ingevoerde hymnenzang.

Ambrosiaansch lofzang, het kerklied „Te deum laudamus" d. i. Wij loven U, o God!

Ambulant, rondtrekkend.

Ame, ziel, opstaand paaltje in strijkinstrumenten.

A-mol, La mineur, A kl. t toonsoort zonder voorteekens, paralel van C-dur (C gr. t).

Amore (con), met liefde en lust.

Amorevole, zie Amarevole.

Amoroso, innig, teeder.

Amusement, klein bevallig muziekstuk.

Anabasis, eene reeks klimmende tonen.

Anakamplos, eene reeks afdalende tonen.

Anakara, de keteltrom, bij de oude Grieken in gebruik.

Anakarista, die de keteltrom slaat.

Anakrusis, opmaat.

Anaphora, herhaling van een onmiddellijk voorafgaand gedeelte.

Anarmonia, wanklanken.

Anche, pijpen; ook mondstuk der schalmei, oboe, fagot, enz.

Ancora of anche, nogmaals, zie Da capo.

Andamento, langzaam, voortgaande, gedeelte eener fuga.

Andante / Andantemente } gelijkmatig voortgaande, iets langzamer tempo dan Allegretto.

Andante cantabile, zangrijk of melodieus andante.
Andantino, klein andante.
Angelica, een aangenaam klinkend register op een groot orgel.
Anglaise, Engelsche contradans.
Angosciosamente / Angoscioso } angstig, onrustig.
Anima, ziel. Con Anima, met bezieling, warm.
Animando / Animato } bezield.
Animo, geest, moed.
Animo corde (Anemochord), een driesnarig toetsinstrument, dat sedert 1789 te Parijs bekend en daar uitgevonden is.
Animoso, levendig, bezield.
Anklong, een slaginstrument in Indië in gebruik
Anoner, stotteren, blijven steken, gebrekkig voordragen.
Ansa, verouderde benaming voor toets (Griffbrett).
Anteludium, voorspel.
Anthem, Engelsche benaming van een op bijbelsche spreuken gecomponeerd werk. Händel schreef er vele met dien titel.
Anthema, Grieksche volksdans.
Anthologie, verzameling van uitgezochte muziekstukken.
Anthologium / Antiphonarium } gezangboek der Katholieke kerk.
Anthropoglossa, een in orgels aanwezig register, ook Vox humana genoemd.
Antiphonie, beurtzang in de Katholieke kerk tusschen priesters en gemeente.
Antiphonon, opklimming in octaven, ook samenklank van consoneerende intervallen.
Antistrophe, tegenstelling, antwoordend koor (in compositien der Romeinsche school van Palestrina).
Antithesis (Gr.), tegenstelling bij de fuga.
Apertus, open, technische uitdrukking bij orgelbouw, wanneer eene stem niet gedekt is.
Aphonie, stem- en toonloosheid.
Apnoea, ademloosheid.
A poco a poco, van lieverlede, langzamerhand.
Apodipna, religieuse gezangen der Grieken, na den avondmaaltijd.

Apollo, bij de Grieken en Romeinen de Muzengod; God der zang, der instrumentale muziek; in het algemeen der schoone kunsten.

Apollo-Lyra, verouderd blaasinstrument in den vorm van een lyra, 1 voet hoog, $\frac{1}{2}$ voet breed en met 42 kleppen voorzien. Het wordt door een koperen mondstuk ingeblazen. Is in 1832 uitgevonden door L. E. Schmidt te Heiligenstadt. Het geeft den indruk van de harmonische samenklank van viool, oboe, clarinet, hoorn en fagot.

Apollonicon, een groot op het orgel gelijkend instrument, dat het effect van orchestinstrumenten weergeeft. Het is van gelijken bouwtrant als een reusachtig speeluurwerk en uitgevonden door Flight en Robson te Londen in 1819.

Apotome, de grootste helft van een geheelen toon.

Appassionato, hartstochtelijk, met vuur en snelheid.

Apassionatezza (con),. krachtig, hartstochtelijk.

Appenato, lijdend.

Applaus, applaudissement, bijval.

Applicatuur (doigter: Fr), vingerzetting bij piano viool of guitarre.

Appoggiando / **Appogiato** } gehouden, gedragen.

Appoggiatura, voorslagnoot.

Appresstare / **Appreteeren** } een strijkinstrument juist en nauwkeurig ter bespeling gereed maken, ook Accomodeeren.

A première vue / **A prima vista** } op het eerste gezicht van het blad spelen of zingen.

Apteren, even als Accomodeeren.

A punta d'arco, met de spits van den strijkstok.

A punto, punktueel, nauwkeurig.

Arbitrio, willekeurig, naar goeddunken, a suo arbitrio naar eigen goeddunken.

Arc., verkorting van Coll' arco. Wordt gebruikt bij snaarinstrumenten, als pizzicato voorafging.

Arcato, met den strijkstok gespeeld. Wordt ook wel geschreven in plaats van Coll' arco.

Archet, **Arco**, strijkstok.

Ardente, gloeiend, vurig.

Ardito, stout in voordracht.

Aretinische syllaben, de Italiaansche benaming der noten, uitgevonden door Guido van Arrezzo, zij zijn: Ut (C), Re (D), Mi (E), Fa (F), Sol (G), La (A).

Aria, air, zangstuk voor éénе stem met begeleiding van klavier of orchest.

Aria buffa, een zangstuk van een koddigen, schertsenden inhoud.

Aria concertata, concert-aria.

Aria di bravura, bravour-aria, zangcompositie met veel snelle en moeielijke passages.

Aria parlante, zooveel als recitatief.

Arietta, kleine aria, eenvoudig lied, diminutief van aria.

Arion, een der grootste zangers der Grieksche oudheid.

Arioso, zangerig, klein zangstuk in den stijl der groote aria.

Armer la clef, noemen de Franschen het plaatsen der voorteekens.

Armoneggiare, samenklinken, harmonieeren.

Armonia, samenklank.

Armonica, harmonica.

Armonico }
Armonioso } welklinkend, harmonisch.

Armonie, een instrument der minnezangers in de 12de en 13de eeuw.

Arpa doppia, dubbele harp.

Arpe, la harpe, harp.

Arpeggiare, in gebroken akkoorden spelen, de intervallen volgen *na* elkander.

Arpeggiato, akkoorden, die gebroken gespeeld worden.

Arpeggiatura, passage in gebroken akkoorden.

Arpège, Arpeggio, het snel achter elkander aanslaan der tonen van een akkoord.

Arpichord, een toetsinstrument gelijk het clavichord.

Arpinella, kleine harp. Diminutief van Arpa.

Arpio, verkorting van Arpeggio.

Arrangement, inrichting, omzetting.

Arranger, een muziekstuk voor een ander instrument omzetten; van toonsoort of anderszins veranderen, zonder de melodie te schaden.

Arsis, de Grieksche uitdrukking voor opmaat, opslag in

de maat; het zoogenaamde zwakke maatdeel. Tegenstelling van Thesis.

Articolare, articuler, articuleeren, de woorden van een zangstuk duidelijk uitbrengen.

Articolatamente
Articolato } duidelijk uitgesproken.

Articolazione, articulatie, duidelijke uitspraak der woorden bij het zingen.

Artiste, kunstenaar.

As, La bémol, negende toon der diatonisch chromatische ladder, van het moderne toonsysteem.

As-dur, La bémol majeur, As gr.t, toonsoort met vier molteekens voor B, E, A en D.

As-mol, La bémol mineur, As kl.t, toonsoort met zeven molteekens voor B, E, A, D, G, C, F; wordt weinig gebruikt; verwant met Ces-dur, enharmonisch met Gis-mol, met 5 kruizen.

Asor, een snaarinstrument der oude Hebreeuwen.

Asosra, een blaasinstrument der oude Hebreeuwen.

Aspirare, aspireeren, ook ademhalen bij het zingen.

Assai, zeer, veel (wordt bij tempo-benaming gevoegd, b.v. Allegro assai, zeer snel.)

Assemblage, dubbelslag.

Assoluto, ongebonden.

Assonanz, gelijkluidendheid van den toon.

Assoneren, gelijkluidenden toon hebben.

A suo arbitro
A suo bene placido
A suo commodo } gemakkelijkheid in voordracht en in tempo.

Asymphonie, wantonig.

A. T., verkorting voor A Tempo.

A tre, driestemmig.

A tre mani, à trois mains, driehandig.

A tre parti, voci, à trois parties, voix, voor drie stemmen.

Attacca, staat gewoonlijk aan het slot van eene muziekafdeeling en beteekent: begin dadelijk met het volgende, speel dadelijk het volgende verder.

Attacca subito il seguente, begin dadelijk met het volgende stuk.

Attaccare } invallen, beginnen.
Attaquer }

Atto, Acte, gedeelte eener opera,

Attore, Attrice, acteur.

Atouchement (Fr.), aanslag.

Aubade, morgen- of ochtendmuziek.

Audace, koen, stout.

Audiphon, een door Greydon in Noord-Amerika uitgevonden instrument, dat met toepassing van een klein Elektromikrophon, den doofstommen mogelijk maakt, met de tanden te hooren.

Auflösung. Dit woord wordt in verschillende beteekenis in de muziekwetenschap gebruikt. Hoofdzakelijk wil men daarmee aanduiden de vereischte overgang van een dissoneerend interval tot een consoneerend.

Augmentatio, vermeerdering, vergrooting, is bij de fuga de verdubbeling der waarde van elke noot van het thema. Bij de fuga per augmentatie wordt het thema dadelijk in deze rhythmische vergrooting beantwoord.

Auletes, zoo noemden de Grieken fluitspelers.

Aulos, de fluit of pijp bij de oude Grieken.

Aulozonum, de kruk aan het mondstuk der tongwerken van orgels.

Aumentando, toenemend, voornemend.

A una corda, op één snaar.

Authentiek, echt, zelfstandig.

Authentieke sluiting noemt men als het muziekstuk sluit door het dominant accoord in de tonica.

Authentieke tonen heeten de vier toonsoorten door den Paus Ambrosius voor de R.-K. kerkzang vastgesteld.

Automaat, een door mechaniek in beweging gebracht instrument, zelfwerking.

Autor, uitvinder, vervaardiger.,

Ave, wees gegroet.

Ave Maria, een Katholiek kerklied.

A vista, zie A prima vista.

A voce solo, voor ééne stem alleen.

Azione sacra, geestelijk muzikaal drama. Men denke hierbij aan het Oratorium.

B.

B, toonbenaming (Duitsch: H) (It. en en Fr.: Si) is de zevende toon der diatonische en de twaalfde der chromatische toonschaal.

B, als verkorting beteekent Basso.

B, bémol, voorteeken, verlaagt de noot met een halven toon.

BB, double bémol, dubbel mol, verlaagt de noot met een geheelen toon.

B-dur, B gr.t, Si bémol majeur, toonsoort met vijf kruizen aan de sleutel, Fis, Cis, Gis, Dis, Ais.

B-mol, B kl.t, Si bémol mineur, toonsoort met twee kruizen aan de sleutel, Fis, Cis.

B-quadrat, herstellingsteeken.

Baboracka, een Boheemsche nationale dans, met eigenaardige danstoeren, die een afwisselend rhythmus vereischen; een Satz van tweemaal vier $\frac{3}{4}$ maat, waarop een andere volgt met tweemaal vier $\frac{2}{4}$ maat.

Baccalaureus artis musicae, akademische waardigheid, welke men door een dissertatie op muzikaal wetenschappelijk gebied moet verkrijgen. In Engeland is deze graad en waardigheid bekend. De graden stijgen als volgt: Baccalaureus, licentiaat, magister, doctor.

Bachia, noemt men de nationale dans op Kamschatka.

Bagatelle, kort, licht, klein muziekstuk,

Baglama, een snaarinstrument der Arabieren,

Baguettes, klepels, voorwerpen om trommels en pauken te slaan.

Bajaderen, noemt men in Indië de danseressen en zangeressen, die in het openbaar optreden.

Bajan, noemt men in Rusland de zanger, die bij verschillende feestelijkheden zingt.

Balalaika, een Russisch luitinstrument.

Balancement, beving, tremolo.

Ballatta, ballade, zangstuk van duisteren, meestal historischen inhoud. Beroemd zijn de balladen van Loewe. Deze vorm is ook overgebracht voor de piano alleen, dus zonder zang, door Chopin.

Ballematia }
Ballista } liederen in dansmaat.

Balletto (Ballo), ballet, theatrale dans, meestal met dramatische handeling.

Ballo, dans.

Balonchio, Italiaansche boerendans.

Ballonzare, kunstmatig dansen.

Banda, militair muziekkorps; ook wel Ianitscharenmuziek genoemd.

Bandaska, ook wel Bakul genoemd, is een lievelingsinstrument der kinderen in Bohemen.

Bandola, Italiaansch luitinstrument.

Bandora, op een Citer gelijkend instrument, met 10 stalen snaren.

Bänkelsänger, op kermissen rondtrekkende personen, die geïllustreerde moord- en roofgeschiedenissen verhalen en bezingen.

Barcarolle, barcarola, gondel- en speelvaartlied der Venetianen.

Barden, werden eertijds zangers genoemd, die tegelijk dichter en krijgsman, het volk door strijdliederen aanvuurden.

Bardiet, strijdlied der Barden.

Bardone, bourdon, benaming van lage orgeltonen.

Bari-basso, lagere bariton.

Bariolage, passage op snareninstrumenten, waarbij gebruik wordt gemaakt van twee losse snaren.

Bari-tenor, lage tenor.

Bariton-clef, verouderd; zie F sleutel.

Bariton / Baritono, bariton, hoogere bas, halve bas. Zoo noemde men ook een snaarinstrument uit de vorige eeuw; vooral in den tijd van Haydn.

Baritonclarinette, wordt slechts in enkele militaire orkesten gebruikt; zij staat tusschen clarinet en fagot.

Baritonist, zanger, wiens stem van de groote A tot de eenmaal gestreken F reikt.

Barocco, baroque, wonderlijk, vreemd, barok.

Barquarde, verouderd; zie Barcarolle.

Barre, maatstreep; bij strijkinstrumenten ook wel eens benaming voor de kam.

Barre de luth, kam van de luit.

Baryphonus, die een grove stem heeft, diepe baszanger. Deze uitdrukking wordt zelden gebruikt.

Bas, Basso, in alle soorten muziek de diepe of onderstem, ook in de laagste mannenstem.

Basclarinet, een grooter gebouwde soort clarinet, die een octaaf lager staat dan de gewone Bes-Clarinette. Berlioz, Meijerbeer en Wagner hebben dit instrument in hunne partituren toegepast.

Bassa ottava, aanduiding voor een gedeelte muziek, dat een octaaf lager gespeeld moet worden.

Basse chiffrée, becijferde bas, generaalbas.

Basse-clef, bas of F sleutel, staat op de vierde lijn, de daarop voorkomende noot heet F.

Basse contrainte, basfiguur, dat dikwijls herhaald wordt.

Basse-contre, de lage basstem.

Basse de cromorne } verouderde benaming van fagot.
Basse de hautbois }

Basse d'harmonie, ophicleïde.

Basse de viole, knievedel, ook wel Viola da Gamba.

Basse de violon, Fransche naam voor contrebas.

Basse double, dubbele basviool (grootste soort).

Basse fondamentale, grondbas.

Basse taile, bariton.

Bassethoorn, (corno di bassetto), corne de basset, onjuiste benaming van een in driehoekigen vorm gebogen clarinet. In de vorige eeuw een zeer bemind instrument. In de partituur van het Requiem van Mozart komt het voor.

Bassetto, kleine contrabas, iets grooter dan cello; niet meer in gebruik.

Bassleutel, zie F-sleutel.

Basso, contra-bas, diepe mannenstem.

Basso continuo, voortgaande bas.

Basso ostinato, noemt men de bas, die een motief hardnekkig vasthoudt.

Basso repieno, basstem, die meestal bij tutti's dient.

Basson, fagot.

Basstem, heeft een omvang van D groot octaaf tot de eenmaal gestreken E of F.

Bâton (Fr.), rustteeken.

Bâton de mesure, maatstok, dirigeerstok.

Battement, dubbelslag.

Battere, nederslag.
Battere il tempo, de maat slaan.
Batterie, noemde men vroeger een arpeggio met bijtonen.
Battimento, van dezelfde beteekenis als Mordente.
Battuta, maatslag of maat.
bb, dit teeken verlaagt de noot een geheelen toon.
Bécarré, herstellingsteeken.
Bellicosamente | Bellicoso } krijgszuchtig.
Bémol, verlaagteeken (b).
Bémoliser, verlagen.
Ben, bene, goed.
Benedictus, gezegend, lofzang. Een gedeelte van het „Sanctus" der mis.
Ben marcato, met nadruk voorgedragen, goed gemarkeerd.
Ben tenuto, goed uitgehouden.
Bes, B-mol.
Bianca, zoo noemt men in Italië de halve noot.
Bicinium. In de 16de eeuw noemde men zoo een tweestemmig muziekstuk; er waren Bicinia voor 2 zangstemmen, alsmede voor 2 hoorns, 2 trompetten, enz.
Billancojel, een blaasinstrument, dat in Indië veel gebruikt wordt.
Bis, tweemaal.
Biscroma, in het Fransch: triple croche, 32ste noot.
Bissex, eene soort guitarre, twaalfsnarig, in het jaar 1770 door den zanger Vanhecke te Parijs uitgevonden.
Bizzarramente, op grillige, vreemde wijze.
Bizzarria, fantastisch, grillig, onvoorbereid tot een andere toonsoort overgaan, een soort capriccio.
Bizarro, wonderlijk, grillig, vreemd, barok.
Blad, noemt men het dun geschaafde, platte breede stukje riet, dat bij de clarinet op het mondstuk wordt gebonden.
Blanche, zie Bianca.
Bobisation | Bocedisation } solféges, zangoefening zonder text, doch op de namen der noten gezongen. Genoemd volgens de door den Belg Hubertus Waelrant voorgestelde lettergrepen.

Bokstriller, triller tegen de regelen der kunst, of blatende triller met overdreven beving. Bij de Italianen bekend onder den naam van Trillo caprino; bij de Franschen: chêvrotement.

Boléro, Spaansche volksdans met castagnetten en zang, in $\frac{3}{4}$ maat.

Bombarde, diepste tongwerk in orgels.

Bombardon, een in lateren tijd bij militaire muziekkorpsen in gebruik genomen koperinstrument ter versterking der baspartij (dubbel contra-fagot). De Tuba heeft de Bombardon eenigszins verdrongen.

Bombijke, schalmei.

Bon temps de la mesure, de goede maat-tijd, nederslag.

Borststem, noemt men het hoofdregister der menschelijke stem, welker tonen het gemakkelijkst aanspreken, in tegenstelling der kopstem.

Bourrée, vroolijke Fransche dans, $\frac{2}{4}$ maat.

B-quadraat, brengt de verhoogde of verlaagde noot tot vorigen stand terug.

Bratsche, zie Alto-viola.

Brava
Bravi } voortreffelijk.
Bravo

Bravissimo, -ma, in de hoogste mate voortreffelijk.

Bravura, bravour, groote kunstvaardigheid in passages.

Brève (Fr.)
Brevis (Lat.) } kort, ook korte noot van twee slagen.

Brillant, brillante, schitterend.

Brillare, schitteren.

Brillebassen, (Ital., occhiali), spotnaam voor de in achtste of zestiende op te lossen figuren; ook wel trommelbassen genoemd.

Brio, levendigheid, vuur.

Brioso, levendig, vurig.

Broderie, toonversiering.

Bromstemmen, noemt men in het mannenkoor die stemmen, die hun partij zonder woorden en met gesloten lippen, dus brommend, voordragen.

Bruscamente, ruw, opvliegend.

Buccin } bazuin, trompet, jachthoorn, bij de oude
Buccina } Romeinen bekend.

Biccinator, biccinatore, bazuinblazer.

Buffa, klucht

Buffo, kluchtig, grappig.

Buffone, komische operazanger.

Buffonescamente, komisch, grappig.

Bugle, Engelsche klephoorn, gelijkende op den toon van den hoorn, maar doordringender.

Buon gusto, goede, juiste smaak.

Buon mano, met juiste, goede hand.

Buona nota, goede noot.

Burla }
Burlando } van gelijke beteekenis als Buffa.
Burlesco }

Burlescamente, schertsend, potsierlijk.

Burletto, komische operette.

C.

(De onder C ontbrekende woorden gelieve men te zoeken op K.)

C, Ut, de eerste trap (toon) van de diatonische toonladder.

C-dur, Ut majeur, C groote terts, toonsoort zonder voorteekens.

C-mol, Ut mineur, C kleine terts, toonsoort, met drie b, voor B, E en A.

C barré, heet Alla brèvemaat.

Cabaletta, bevallige, korte zin in Italiaansche ariastijl met den vorm van rondo; ook tusschenzin in grootere werken.

Cabinet d'orgue, de kast van het orgel, positiefkast.

Cabiscola, oudtijds gelijkstaande met voorzanger.

Caccia, jachtmuziek, bijzonder voor hoorns.

Cacofonia, cacophonie, wanklank.

Cad., verkorting van Cadence.

Cadence, cadenza, toonsluiting. Cadens, versiering na fermate, die gewoonlijk door kleinere noten aangeduid wordt.

Cadence rompue, gestoorde cadens.
Cadenza d'inganno, bedriegelijke sluiting.
Cadenza fiorita, brillante toonsluiting.
Caecilia, de heilige martelares, die in het jaar 270 stierf; zonder afdoenden grond wordt zij beschermvrouw der muziek genoemd.
Caesur, afdeeling van het goede deel der maat.
Caesura, tooninsnijding, rhytmische insnijding der melodie.
Cal., verkorting van calando, rustig, kalm, bedaard.
Calandrone, eene soort schalmei, voorzien van twee kleppen, in gebruik bij de Italiaansche boeren.
Calascione, eene soort guitarre met twee snaren, gebruikelijk in onder-Italie, en in Turkije; zij heeft eenige gelijkenis met de luit.
Calata, Italiaansche dans in $\frac{2}{4}$ maat, van levendige beweging.
Calcant, orgeltrapper, orchestbediende.
Calmato, rustig.
Calore, warmte, gewoonlijk met de bijvoeging van „con".
Camerae musica, kamermuziek.
Campana, klok.
Campanella, klokje.
Campanetta, klokkenspel, bevattende meestal anderhalve toonladder, het wordt met een sleutel geslagen of bespeeld.
Campanist, klokkenspeler.
Cancellen, smalle vakjes in de windlade van orgels.
Cancrizzamente, Cancrizzante } omgekeerd, tegengesteld.
Canon, canone, fuga rondgezang, kettingzang, waarin eene enkele stem al de overige tot onveranderlijk richtsnoer (navolging) dient.
Canon apertus, open, in partituur gebrachte canon.
Canon crancrizaus, kreeftcanon.
Canon enigmaticus, raadsel canon.
Canon finitus, sluitende canon.
Canon firmus, gesloten canon.
Canon infinitus of perpetuus, oneindige canon.
Canon per augmentationem, canon bij vergrooting.
Canon per diminutionem, canon bij verkleining.
Canone sciolto, ongebonden canon.

Canonicus, eertijds kerkzanger, thans domheer.
Canoniek, mathematische klankleer.
Canonisch, in den canonstijl.
Cantabile, zangerig; ook melodieus muziekstuk in matige beweging.
Cantadours, straat- en rondtrekkende zangers.
Cantambanco, straatzanger.
Cantamento, het zingen, het gezang.
Cantando of cantante, zingend.
Cantare, zingen.
Cantata, cantate, geestelijk muziekstuk, met recitativen en koren.
Cantatella } kleine cantate.
Cantatina }
Cantatore, cantatrice, zanger, zangeres.
Cantatorium, Katholiek kerkboek, waaruit de Cantor het responsorium zingt.
Canterellando, met zachte stem zingende, neuriën.
Canterellare, zacht zingen, neuriën.
Canterina, zangeres.
Canterino, zanger, toonkunstenaar.
Cantica, gezang, lied.
Canti carnasciuleschi, vastenavondliederen.
Canti carnevali, carnavalliederen.
Canticam } geestelijk gezang.
Cantico }
Cantilena, kort zangstuk, liedje, melodie.
Cantilenare, een liedje zingen.
Cantillatio, zingend voorgedragen, ook het zingend voordragen van geestelijke teksten.
Cantino, vioolsnaar, (quint) E snaar.
Cantio, gezang, lied.
Cantique, lofzang.
Canto, gezang, lied, diskant, melodie.
Canto a capella, kerkgezang in unisono, zonder begeleiding van eenig muziekinstrument.
Canto armonico, meerstemmig gezang.
Canto cromatico, gezang in halve tonen.
Canto fermo, koraalgezang, vaststaande zang, cantus firmus.

Canto figurato, kunstmatig gezang.
Canto primo, secundo, eerste, tweede diskant
Canto recitativo, recitatief gezang.
Cantor, voorzanger in de kerk.
Cantor choralis, koorzanger.
Cantor figuralis, oratoriumzanger, dirigent.
Cantorat, het ambt van cantor (zanger).
Cantus, het zingen.
Cantus Ambrosianus, Ambrosiaansche lofzang.
Cantus firmus, koraalgezang.
Cantus Gregorianus, Gregoriaansch gezang.
Canzona of Canzone, gezang, lied.
Canzonaccia, gezang van gepeupel.
Canzoncino, — na } liedjes.
Canzonetta, — tina } liedjes.
Canzone a ballo, danslied.
Canzone sacra, geestelijk lied.
Canzoni villanesche, volksliedjes.
Canzonière, liederenverzameling.
Capella, kapel, vereeniging van muzikanten, die tot een orchest behooren.
Capellmeister, dirigent van een orchest.
Capo, begin.
Capo d'astro } guitarre-opzet, dat, op den hals van dit instrument geplaatst, de snaren gelijkmatig hooger toon doet geven.
Capotasto } guitarre-opzet, dat, op den hals van dit instrument geplaatst, de snaren gelijkmatig hooger toon doet geven.
Capricietto, kleine caprice.
Capriccio } kleine fantasie, waarbij de componist geheel de ingeving van zijn genie volgt.
Caprice } kleine fantasie, waarbij de componist geheel de ingeving van zijn genie volgt.
Capricciosamente } grillig, eigenzinnig.
Capriccioso } grillig, eigenzinnig.
Caractères de musique, alle de tot het notenschrift behoorende teekens.
Carezzando } vleiend.
Carezzevole } vleiend.
Caricato, overladen, in het bijzonder het overdrijven naar de komische zijde.
Carillon, klokkenspel.
Carillonneur, klokkenspeler.
Carmagnole, Savooische zingdans.

Carola, middeneeuwsche dans met zang.
Cartel, zoo noemde men voorheen het eerste ontwerp van een muziekstuk of partituur.
Cartellone, de gedrukte catalogus van opera's, welke in het jaargetijde zullen opgevoerd worden.
Cassa, tamburo, trommel.
Castagnettes } Castagnole } castagnetten, schelpvormige houten plaatjes, dienende om mede te kleppe-ren, meestal gebruikt wordende door dansers.
Castrato, kunstmatige sopraan.
Catena di trilli, trillerketen.
Cavaletta, zie Cabaletta.
Cavalquet, signaal bij de Fransche kavallerie, ook trompettermuziek bij het inrukken der stad.
Cavatina, zangstuk zonder herhaling; ook aanduiding der hoofdaria's van opera's.
C. B,, afkorting van Col basso.
C. D., afkorting van Colla destra.
Celere, gezwind, snel.
Céleste, hemelsch.
Cembalista, handtrommelslager, pianist.
Cembalo, klavier.
Centone, een werk, waarvoor verschillende componisten melodieën hebben geleverd, een soort broddelwerk.
Cervalet, verouderd blaasinstrument; 5 duim lang, de toon gelijkt op die der fagot.
Ces, Ut bémol, de noot C met een b.
Ces-dur, Ut bemol majeur met 7b, niet gebruikelijk.
Chaconne, zie Ciaccona.
Chalumeau, schalmei.
Changer de jeu, een ander orgelregister uittrekken.
Chanson, lied, zangstuk.
Chansonnette, liedje.
Chant, gezang.
Chant d'église, kerkgezang.
Chant de triomphe, zegezang.
Chant pastoral, herderslied.
Chantant, zingbaar.
Chanter, zingen.

Chanter à livre ouvert, van het blad zingen.
Chanter (eng.), kerkzanger, cantor.
Chanterelle, vioolkwint, E snaar.
Chanteur, zanger; chanteuse, zangeres.
Chaos, verwarring.
Chapeau chinois, halve maan, wordt bij militaire muziekkorpsen gebruikt.
Chapelle, zie Capella.
Charivari, kattenmuziek, spotserenade.
Charlatan, oppervlakkig muzikant, opsnijder van passages.
Chasse, jachtmuziek.
Chef d'attaque, koorleider.
Chef d'oeuvre, meesterstuk.
Chef d'orchestre, muziekdirecteur.
Chelys (Grieksch), luit, cither.
Chevalet, vioolkam, klavierkam.
Chevilles, schroeven van snaarinstrumenten.
Chevrottement, bokstriller.
Chevrotter, zingen met blatende stem.
Chiarentana, eene soort dans in Italië.
Chiarezza (di voce), klaarheid (van stem).
Chiaro, chiarara, helder, klaar.
Chiave, toonsleutel; klep van blaasinstrumenten, stemhamer.
Chiroplast, toestel om de handen een goede houding op het klavier te geven; uitgevonden door Logier.
Chitarra, guitarre.
Chitarra coll' arco, strijk-guitarre.
Chitarrina, kleine Napelsche guitarre.
Choeur, chorus, gewoonlijk wordt daarmede bedoeld, meerstemmig gezang.
Choraalnoot, noemt men de vierhoekige, zwarte noot, waarmede in de boeken der antiphonaricen en der mis in de middeleeuwen de gezangen van het rituaal werden opgeschreven; dit schrift wordt nog gebruikt in de Rijnstreken en in Zuid-Duitschland.
Chorag, choragus, koordirigent bij de ouden.
Choral, kerkgezang.
Choralfuga, fuga met koraal.

Choralisten, koristen. In de Katholieke kerk ook wel vicaristen genoemd.

Choraliter, koraalmatig.

Chorda, snaar.

Chorda, characteristica, geleidtoon.

Chordae essentialise, zoo worden genoemd de grondtoon met terts en quart van eene toonsoort.

Chordaulodium } een door Kaufmann te Dresden
Chordomelodion } uitgevonden rol- (wals) fluitwerk.

Chordometer, snaarmeter.

Chordotonon, snaarspinner.

Chorist, koorzanger, lid van een zangkoor.

Chorton, gewone orgelstemming.

Christe, tweede gedeelte eener mis, in verbinding met eleïson: Heer, onferm U onzer!

Chroma, croma, herstellingsteeken.

Croma diesis, de halve toon.

Chroma duplex, dubbelkruis.

Chromameter, instrument om de pianoforte te stemmen.

Chromatique, cromatico, chromatisch, elkander opvolgende halve tonen; op- zoowel als afklimmende.

Chronometer, tijd- of maatmeter.

Churaula, fluitbegeleiders van het koor. Ook wel de zaal waar in de Roomsch-Katholieke kerk de koristen worden onderwezen.

Ciaccona, verouderde dans in $\frac{3}{4}$ maat, stamt uit Italië, maakt ook deel uit eener suite; komt het meest voor in de werken van Bach en Händel.

Cimbalo, hakkebord.

Cinellen, bekkens.

Cinque, vijf, ook vijfde zangstem.

Cis, Ut dièse, de noot C met een kruis.

Cis-dur, Ut dièse majeur, Cis gr.t, toonsoort met 7 kruizen, voor F, C, G, D, A, E, B; weinig gebruikt.

Cis-moll, Ut dièse mineur, Cis kl.t., toonsoort met 4 kruizen, voor F, C, G, D, paralel van E-dur.

Cithara, cither, luit.

C. L., verkorting van Col legno, met het hout van den strijkstok.

Clairon, trompet, zie Clarino.
Claquebois, stroovedel.
Clara voce, met heldere, klare stem.
Clarinblazen, zachte tonen op de trompet voortbrengen, in tegenstelling van principaalblazen, hetwelk bestaat in het geven van schetterende tonen.
Clarinetto, houten blaasinstrument, dat door een snavel met stukjes riet belegd, geblazen wordt.
Clarino, de Italiaansche naam voor trompet, verkort Claro.
Clar., verkorting van Clarinetto.
Clausula, slotzin.
Clausula affinalis, toonsluiting in een met den grondtoon verwanten toon.
Clausula dissecta, halve cadens.
Clausula dominans of Secundaria, cadens in de kwint.
Clausula falsa, schijnsluiting.
Clausula finalis of primara ook principalis, cadens in de hoofdtoonsoort.
Clausula impropria, ongewone afwijking.
Clausula medians of tertia, cadens in de terts.
Clausula peregrina, afwijking naar eene zeer verwijderde toonsoort.
Clausula propria, gewone, natuurlijke afwijking.
Clausula pura, reine zinsluiting zonder afwijking.
Clave, clavis, toets.
Clavecin, klavier.
Claviarum of claviatuur, de gezamenlijke toetsen van het klavier of orgel.
Clavicembalo } klavier, verouderde soort, waarvan de
Clavichord } hamertjes met koper belegd waren.
Clavierauszug, een groot meerstemmig muziekstuk, ingericht voor pianoforte. Clavieruittreksel.
Clef, sleutel, bv. clef de Fa, F-sleutel, clef de Sol, G- of vioolsleutel.
Coalotino, zie Concertino.
Coda, bijvoeging, slotzin van een muziekstuk.
Codon, klok, schel.
Cogli instrumenti, met begeleiding van instrumenten.

Col, collo, colla of con, met, de, den, het.
Coll'arco, met den strijkstok.
Colla destra, (c, d) met de rechterhand.
Coll ottava, met het octaaf.
Colla parte, met de hoofdstem.
Colla punta dell'arco, met de punt van den strijkstok.
Colla sinistra, (c.s.) met de linker hand.
Collecta, het eenvoudige, korte gezang van den priester voor het altaar, in den regel na de Gloria der mis.
Collectentoon, de reciteerende zangwijze der collecte.
Collection / Collezzione } verzameling, anthologie.
Col legno, (c.l.) met den rug van den strijkstok.
Collinet, zie Flageolet.
Colophonium, harst voor strijkinstrumenten.
Coloratura, snelle passage-loopjes, zangversiering.
Col sordino, cogli sordini, met den demper of dempers.
Come, als.
Come prima / Come sopra } als vroeger, als boven.
Come sta, zoo als er staat.
Comes, metgezel; benaming van het fuga-thema in de volgstemmen.
Comodamente / Comodo } licht, op gemakkelijke wijze.
Comparatione, vergelijking.
Compiacevole / Compiacevolmente } bevallig, aangenaam.
Componere / Composer } componeeren.
Componion, is een muziekinstrument uitgevonden door Winkel te Amsterdam in 1822; het lijkt veel op een speelklok.
Composé / Composto } gecomponeerd.
Composition / Composizione } compositie.
Compositore / Compositeur } toonzetter.

Con, met.
Con abandono, met toewijding.
Con affetto / Con affezzione } met hartstocht, met gevoel.
Con afflizione, met droefheid, droevig.
Con agilità, met lichtheid.
Con agitazione, met onrust.
Con alcuna lizenza, met eenige vrijheid.
Con allegrezza, met vroolijkheid.
Con alterezza, met hoogmoed.
Con amarezza, met bitterheid.
Con amore, met liefde, met bezieling.
Con anima, met vuur.
Con brio / Con calore } met warmte.
Con celerita, met snelheid.
Con collera, met toorn.
Con comodo, met gemak.
Con delicatezza, mct teederheid.
Con desiderio, met verlangen.
Con devozione, met aandacht.
Con diligenza, met vlijt.
Con discrezione, met bescheidenheid.
Con disperazione, met vertwijfelende hevigheid.
Con dolce maniera, met aangename wijze.
Con dolcezza, met aanminnigheid, bevalligheid.
Con dolore / Con duolo } met smart.
Con eleganza, sierlijk.
Con elevazione, met verheffing.
Con energia, flink, ferm.
Con espressione, met gevoel, uitdrukking.
Con estro poetico, dichterlijk.
Con fermezza, met vastheid.
Con festività, met feestelijkheid.
Con fiducia, met vertrouwen.
Con fierrezza, met wildheid.
Con fiochezza, met heeschheid (in sommige komische stukjes).
Con forza, met kracht.
Con fretta, met spoedvaardigheid.

Con fuoco, met vuur.
Con garbo, met elegante voordracht.
Con gli, cogli, met de.
Con grandezza, met hoogheid.
Con gravità, met waardigheid, deftigheid
Con grazia, met aanminnigheid, bevalligheid.
Con gusto, met smaak.
Con impeto, met onstuimigheid.
Con ira, met toorn.
Con leggierezza, met lichtheid.
Con lenezza, met gemak.
Con mano destra, met de rechterhand.
Con mano sinistra, met de linkerhand.
Con molta espressione, met veel uitdrukking.
Con molta passione, met veel hartstocht.
Con morbidezza, met zachtmoedigheid.
Con moto, met gemoedsbeweging, bewogen.
Con osservanza, met inachtneming.
Con ottava, zie Coll' ottava.
Con passione, met hartstocht.
Con precisione, met juistheid.
Con rabbia, met woede, wild.
Con sentimento, met gevoel.
Con solennità, met plechtigheid.
Con sordino, met demper.
Con spirito, met geest.
Con strepito, met gedruisch, met geraas.
Con tenerezza, met teederheid.
Con tinto, met kleur, genuanceerd.
Con tristezza, met droefheid.
Con un dito, met eenen vinger.
Con variazone, met verandering.
Con vigore, met kracht.
Con vivezza, met levendigheid,
Con voce rauca, met heesche stem.
Con zelo, met ijver.
Con*) zurlo, met uitgelatenheid.
Concento, samenklank, harmonie.

*) Alle verdere met col of con samengestelde woorden, die hier niet zijn vermeld, gelieve men te zoeken op den naam van het hoofdwoord.

Concert, Concerto — concert; muziekstuk voor een solo-instrument in verschillende, meestal drie, deelen met begeleiding van orchest.

Concert spirituel, geestelijk concert.

Concertante, concertando, concerteerend.

Concertina, een nieuw instrument, dat in hoofdzaak veel overeenkomst heeft met het Accordion en ook op dezelfde wijze bespeeld wordt. Het bevat 3½ octaaf en en heeft ook chromatieke tonen.

Concertino, klein concert; muziekstuk voor een solo-instrument.

Concertmeister, de voorspeler in het orchest, vroeger ook directeur van het concert.

Concerto grosso, concerteerende sinfonie.

Conclusione, slotzin.

Concordant, bariton.

Concordanten, toetsen die samengenomen een accord vormen.

Concordanz, welluidende klank, samenstemming.

Conducten, buizen in orgels, waardoor de wind in de pijpen wordt gevoerd.

Confrèrie de St. Julien, balladenzangers- en vedelaarsbroederschap.

Conservatoire de musique, Conservatorium — openbare inrichting voor hooger onderwijs in de muziek.

Consonanza, harmonische samenklank.

Continuato, Continuo — voortgaande.

Contra, tegen.

Contra alto, Contr' alto — de diepere alt.

Contra basso, het grootste en diepste strijkinstrument.

Contra danza, contradans, zie Contredanse.

Contra-fagotto, is een octaaf lager dan de gewone fagot.

Contrapunto, Contrepoint — contrapunt, grammatica en syntaxis.

Contrapunktist, een gestudeerd musicus, die bekwaam is muzikale kunstwerken te leveren.

Contrarco, vioolstreek tegen de regelen.
Contra subject noemt men het tweede (of derde) thema bij de dubbel (of triple) fuga.
Contra tempo } vertraging.
Contretemps }
Contratöne, alle tonen van het contre-octaaf.
Contra-violen, zie Contrabasso.
Contredance, gelijk met quadrille en française.
Contre-partie, tegenstem.
Conversio, omkeering.
Coperto, bedekt (betrekkelijk pauken).
Copula, koppeling aan het orgel; ook verbindingsnoot.
Cor, hoorn.
Cor de chasse, waldhoorn.
Cor de vaches, koeherdershoorn.
Corda } snaar.
Corde }
Corde fausse, valsche snaar.
Corde à jour } losse snaar.
Corde vide }
Corifeo, koorgeleider.
Cor mixte, solohoorn tusschen de eerste en de tweede hoorn.
Cornamusa, doedelzak, zakpijp.
Cornamusare, doedelzakspelen.
Cornamuto torto, kromhoorn.
Cornare } op den hoorn blazen.
Corner }
Cornet, posthoorn.
Cornet à piston, kleine ventil-hoorn, trompet met ventilen.
Cornetto, kleine hoorn.
Corneur, hoornblazer.
Corno, waldhoorn.
Corno alto, hooge hoorn.
Corno basso, lage hoorn.
Corno bassetto, zie Bassethoorn.
Corno di caccia, jachthoorn.
Corno inglese, Engelsche hoorn, juister alt-oboë.
Corno primo, eerste hoorn.

Corno secondo, tweede hoorn.
Cor omnitonique, eene alle tonen bevattende hoorn, uitgevonden door Sax te Parijs.
Coro, koor.
Corona, rustteeken.
Corps de voix, gehalte der stemmen.
Correctorium, stemhoorn.
Corrépétiteur } die de operakoren instudeert; koor-
Correpetitore } geleider.
Coryphaeus, zie Koryphaeus.
Cotillon, een Fransche tourdans.
Couac, Kicks, het overslaan van tonen op blaasinstrumenten.
Cou lé, gesleept.
Coup d'archet, vioolstreek.
Coup de fouet, knaleffect.
Coupé, afgestoten.
Couper le sujet, het hoofdthema verkorten.
Couplet, afdeeling van een lied.
Courante, eene verouderde, ernstige Fransche dans; een onderdeel der Suite.
Couronne, rustteeken; zoo noemen de Franschen de fermate.
Credo, het derde gedeelte van eene mis.
Crembalum, bromijzer, mondtrommel.
Cremona, stad, bekend als de woonplaats van oudsher beroemde vioolmakers.
Cresc., verkorting van Crescendo.
Crescendo, toenemend in kracht van toon.
Croche } achtste noot (in waarde).
Croma }
C. S., verkorting van Colla sinistra.
Csárdás is een dans, die tot 1848 in Hongarije gedanst werd door de mindere klassen. Na dien tijd kreeg deze wilde dansvorm ook toegang tot de betere kringen.
Currende, koor van leerlingen, die op straat geestelijke liederen zingen.
Currendener, een lid van zoodanig koor.
Cyklische opvolging, zoo noemen de Franschen (le cycle des quintes, des quarts) de kwinten of kwartencirkel.

Cymbalista, bekkenslager.
Cymbalum, bekkens of klokjes in orgels.
Czakan, stokfluit.

D.

D-ré, tweede toon der grondtoonladder.

D', verkorting van Destra, b.v. M. D. in plaats van Mano destra, rechter hand.

D. C., verkorting voor Da capo.

D-dur, Ré majeur, Dgr.t, toonsoort met 2 kruizen voor F en C.

D-moll, Ré mineur, Dkl.t, toonsoort met één molteeken, voor B, paralel van F-dur (Fgr.t.).

D. S., verkorting van Dal segno.

Da, Dall, Dalla, Dalle } van, door.

Da capo, van den aanvang, van voren.

Da capo, sin'al segno, poi segue la coda, herhalen tot aan het teeken, dan volgt het slot.

Dactylion, handgeleider, een door Herz uitgevonden toestel, bij het onderwijs op de pianoforte gebruikelijk.

Dactylus, metrische toonvoet van een lange en twee korte noten.

Daina, Dainos } benaming van kleine Lithausche liederen gewijd aan de liefde.

Daire, van gelijke beteekenis als tambourin, handtrommel, wordt bij de Turken veel gebruikt.

Dal, saamgetrokken uit da en il beteekent van de, der.

Dal segno, (d. s.), van het teeken af.

Damenisation, het solfegieren volgens de door Graun voorgestelde syllaben: da, me, ni, po, tu, la, be.

Dämpfer, sordino, dient bij strijkinstrumenten om de toonsterkte te verminderen.

Debile, Debole } zwak.

Debut, optredingsrol.

Debutant, -e, die voor de eerste maal optreedt.
Debuteeren, voor de eerste keer optreden.
Decachordon, verouderd instrument (guitarre) met 10 snaren, tegenwoordig nog in Frankrijk in gebruik.
Decamerone, tijdperk van 10 dagen, titel eener verzameling van 10 onderscheidene muziekstukken.
Decicissimo, vast besloten, met vasten aanslag.
Decima, decime, interval van 10 diatonische trappen.
Decima quarta, interval van 14 trappen.
Decima quinta, interval van 15 trappen.
Decima terta, interval van 13 trappen.
Decimole heet de figuur, die uit de verdeeling van eene maatnoot in 10 gelijke deelen ontstaat.
Deciso, besloten, bepaald.
Decke, bovenblad van een strijkinstrument. Ook wel zang- of rezonansbodem genoemd.
Declamando, met uitdrukking voorgedragen.
Declamation, juiste aansluiting der muziek bij den tekst.
Décomposé, onsamenhangend.
Decrs, verkorting voor Decresendo, afnemend, zwakker worden van toon, het tegenovergestelde van Crescendo.
Dédication, toewijding.
Dédicato, dédié, opgedragen, gewijd.
Deductio, de opwaarts gaande volgorde van de guidonische syllaben.
Deficiendo, wegstervend. Dit woord komt zelden voor.
Degré (Fr.), toontrap of interval.
Del, dell', dello, della, (van de) lidwoord, aan het hoofdwoord verbonden duidt den 2den naamval aan.

Del
Dell
Dello } van de, der, wiens.
Della

Délassement, een licht en aangenaam mnziekstuk.
Deliberamento, beradenheid.
Deliberato, besloten.

Délicat
Delicatamento } op teedere wijze, met fijnen smaak.
Delicato

Délicatesse / Delicatezza } fijnheid, teederheid, smaak.
Delié, fijn, teeder, uitgezocht.
Delirio, waanzin.
Démancher, overspringen der linkerhand bij klavierspel; ook wel bij de verandering der ligging van de hand bij violen en luitinstrumenten.
Demande, de geleider in de fuga.
Demi-baton, teeken voor 2 maten rust.
Demi-jeu, half spel, half luid.
Demi-mesure / Demi-pause } halve maat rust.
Demi quart de soupir, 32ste pauze.
Demi-soupir, 8ste pauze.
Demi-ton, halve toon, ook Semi-ton genaamd.
Des, Ré bémol, de noot D met een mol.
Des-dur, Ré bémol majeur, Des groote terts, voorgeteekend met 5 molteekens voor B, E, A, D en G.
Des moll, Ré bémol mineur, Des kleine terts, heeft 7 molteekens aan den sleutel; komt zelden voor.
Dessin, aanleg, ontwerp van een muziekstuk.
Dessiner, ontwerpen, aanleggen.
Dessus, diskant of sopraan.
Dessus de flûte, diskantfluit.
Dessus de violon, diskantviool.
Destra, rechts.
Destramano, de rechterhand.
Détaché, afgestooten. Staccato.
Determinato, vast en zeker, beslist.
Détonation / Detonazione } afwijking van toon.
Détoner, detoneeren, valsch zingen.
Detto (dito), hetzelfde, desgelijks.
Deuxième position, tweede positie bij strijkinstrumenten.
Devoto, zie Divoto.
Dextra, rechts.
Di, van.
Diaconicon, zoo noemt men in de Grieksche kerk de collecte die de diaconus voor het altaar zingt.

Diadrom, beven, vibreeren van toon.

Diagramma, linie-systeem, notenbalk, voorteekening der toonladders; ook ontwerp, partituur.

Dialogue, muziekstuk voor twee stemmen, die elkander bij afwisseling antwoorden. Duo.

Diapason, bij de Grieken: octaaf, bij de Franschen: stemvork; ook stemomvang van een instrument.

Diapason cum diapente, reine duodecime.

Diapason cum diatessaron, reine undecime.

Diapente, reine kwint, de vijfde toon.

Diapente col ditono, groote septima.

Diapente col semiditono, kleine septime.

Diapentē pileata noemt men ook een gedekte kwint van het orgel.

Diapentisare, door de kwint opklimmende.

Diaphonia, dissoneerende interval.

Diaphonie, wanklank.

Diaschisma, interval die door deeling van een ander interval ontstaat.

Diaspasma, ook wel **Diapsalma**, zoo noemde men in de oudheid de pausen tusschen twee verzen.

Diatastema, interval, tusschenruimte, door de Grieken aldus genoemd.

Diastematisch, lang aanhoudend.

Diastolik, de leer van insnijden en verbinden van muzikale perioden.

Diatessaron, de Grieken en de christelijke theoretici noemden aldus de kwart, reine kwart.

Diatonisch, opklimmen met eenvoudig op elkander volgende tonen.

Diatonisch-chromatische toonladder, de opklimming met enkel halve tonen.

Diatonische tonen, de zeven natuurlijke tonen.

Diatonische toonladder, de trapsgewijze volgorde der tonen met vijf geheele en twee groote halve toonklimmingen.

Diaulos was bij de Grieken de benaming voor dubbelfluit.

Diazeuxis noemden de Grieken de scheiding van twee onverbondene tetrachorden.

Dichordisch, tweesnarig.
Dièse, diesis, het verhoogingsteeken; dus het kruisteeken.
Dièser, dieseeren, verhoogen.
Diesis, bij de Grieken elke verdeeling der tonen; in de nieuwere muziek het onderscheid tusschen den grooten en kleinen halven toon.
Diesis chromatica, het derde gedeelte van een geheelen toon.
Diesis enharmonica, vierde (kwart) toon.
Diesis magna, halve toon.
Dilettant, beoefend liefhebber der toonkunst.
Dilettante, vermakelijk.
Dilettantismus, kunstliefhebberij.
Diligenza, vlijt.
Diludium, tusschenspel.
Diluendo, uitdoovend, uitgaande, wegvloeiende.
Dim., verkorting van diminuendo, afnemend, verminderend.
Diminutio, diminuzione, vermindering.
Diminutiones, noten van geringere waarde, deelingen.
Di molto, zeer veel.
Dioxia, zie Diapente.
Diphonium, muziekstuk voor twee stemmen.
Dipodie, gedeelte der maat.
Directeur, direttore, aanvoerder, geleider, directeur.
Directeur de musique, direttore di musica, muziekdirecteur.
Direction, direzione, aanvoering, geleiding.
Diretto, dirigé, aangevoerd, geleid.
Dirigere, diriger, dirigeeren, leiden.
Diritta, zie Alla diritta.
Dis, Ré dièse, de noot D met een kruis.
Discant, de bovenstem welke de vrouwen en kinderen zingen; zie Sopraan.
Discant-Geige, van gelijke beteekenis als viool.
Discantschlüssel of discantzeichen, sopraansleutel; de noot op de eerste lijn heet dan C.
Discord, discordans, wanklank.

Discreto, con discrezione, met de vereischte voordracht, in den geest van den componist.
Disdiapason, interval van twee octaven.
Dis-dur, Ré dièse majeur, Disgr.t, niet gebruikelijk.
Dis moll, Ré dièse mineur, Dis kleine terts, met 6 kruizen aan den sleutel, voor F, C, G, D, A en E.
Disharmonie, wanklank.
Disinvolto, ongedwongen.
Disposition, de inrichting van het orgel, wat betreft de verhouding der stemmen.
Dissolutio, oplossing.
Dissonanza, dissonance, wanklank.
Dissonare, dissoner, onwelluidende tonen voortbrengen.
Distanza, distantie, verwijdering.
Distonare, detoneeren, uit den toon komen.
Dithyramben, verzen; liederen aan Bacchus gewijd.
Dito (It.), vinger. Con un dito, met één vinger.
Ditty, een kort klagend lied.
Divertimento, divertissement, een soort kleine doch bevallige muziekstukken.
Divisi, gedeeld, verdeeld; deze benaming komt bij vioolspel te pas, als de vioolspelers dubbele noten te verdeelen hebben.
Divotamente, divoto, vroom, religieus, aandachtig.
Dixième, decime of octaaf van de terts.
Dix-huitième, dubbel octaaf van de kwart.
Dix-neuvième, dubbel octaaf van de kwint.
Dix-septième, dubbel octaaf van de terts.
Do (It.), Ut of C, in de solmisatie de 6e noot.
Doctor musices, doctor in de muziek.
Dodecamerone, een tijd van 12 dagen; ook titel van eene verzameling van 12 verschillende muziekstukken.
Doigté, voorzien van vingerzetting.
Doigter, (zelfst. naamwoord en werkwoord) vingerzetting, applicatuur, het voorzien der noten van vingerzetting.
Dol., verkorting van dolce, dolcemente, zoet, zacht, liefelijk.
Dolcissimo, zeer zacht.
Dolente, dolentemente, treurig klagend.
Dolorosamente, doloroso, smartvol, treurig.

Dominante, (quinta toni) heerschende toon, de toon eener toonsoort.

Dominanten-accord, insluiting van alle akkoorden, welke hun zetel op den dominant hebben.

Don is de naam van een orgelstem, die de orgelfabrikant Friederici te Gera in de laatste helft der 18de eeuw uitvond, en het tjilpen der vogels nabootst.

Doppel-B, bb, is het teeken dat de toon met twee halve tonen verlaagt.

Doppel-kreuz, verhoogt de noot met twee halve tonen.

Doppelschlag, versiering.

Doppio, dubbel, tweeledig.

Doppio movimento, dubbele beweging.

Doppio pedale, dubbel pedaal, gelijktijdige klimming met octaven.

Doppo, naar.

Dorisch, behoort tot de kerktoonsoorten.

Double, dubbelslag.

Double bémol, dubbel moll (bb).

Double corde, dubbele snaar, dubbelgreep.

Double croche (Fr.), de zestiende noot.

Double dièse, dubbel kruis.

Doublette, het orgelregister, dat een octaaf hooger staat dan het principaal.

Douzième, de doudecime.

Dramma per musica, drama met zang, zangspel, opera.

Drammaticamente, drammatico, dramatique, tot de tooneelspeelkunst behoorende, dramatisch.

Dreichörig, driesnarig, noemt men een pianoforte of staartstuk, als iedere toon of halve toon met 3 snaren bespannen is.

Dreiklang, drieklank, eene uit drie tonen samengesteld akkoord; eigenlijk de verbinding van den grondtoon met den ters en de kwint.

Dritta, droite, rechts.

Duda, noemen de Russen een eigenaardig blaasinstrument met 2 pijpen dat slechts één mondstuk heeft.

Due, twee.

Due volte, tweemaal.

Duettino, duetto, duo, tweestemmig muziekstuk.

Dulciaan, een orgelregister van aangenamen, zachten klank.

Duodecimo, de twaalfde toon, van den grondtoon af.
Duodecimole, figuur bestaande uit twaalf noten.
Duodrama, eene soort melodrama, waarin slechts twee handelende personen optreden.
Duolo, smart (gevoel in voordracht).
Duplicatio, verdubbeling der voorlaatste noot, in sommige kerkgezangen voorkomende.
Durchgangsnoten zijn die, welke niet tot het accoord behooren.
Dur-tonart, grootste terts toonsoort, harde toonsoort, wanneer de terts groot is.
Dux, geleider, benaming van het fuga-thema in tegenstelling van vergezelling (zie Comes).
Dynamiek (Grieksch), krachtleer, het is dat gedeelte van de leer der muzikale voordracht, dat zich bezighoudt met de werking der klank met betrekking tot zijn sterkte.
Dysonie, toonverstemming.

E.

E, Mi, derde trap van den diatonischen ladder, E, kwint, ook de hoogste snaar van viool of guitarre.
E-dur, Mi majeur, E gr. t, toonsoort met 4 kruizen voor F, E, G, D, paralel van Cis kl. t.
E-is, Mi dièse, de noot E met een kruis.
E-moll, Mi mineur, E kl. t, toonsoort met één kruis, paralel van G-gr.t.
Ebollimento, opgewondenheid.
Echelette, stroovedel.
Echelle, toonladder.
Echelle cromatique, chromatische toonladder.
Echelle diatonique, diatonische toonladder.
Echo, Eco, echo, weerklank.
Eclogue, herderslied.
Ecole, school.
Ecossaise, Schotsche dans in 3/4 maat. In Frankrijk en Duitschland komt deze dans veelal voor in 2/4 maat.
Editeur, editore, uitgever.

Edition, editione, oplage (druk) eener compositie.
Effet, effeto, effect, uitwerking.
Elégance, eleganza, sierlijkheid in voordracht, modern in compositie.
Elégant, élégante, élégantemente, sierlijk, elegant.
Elegia, élégie, treur- of klaagzang.
Elégique, elegiaco, elegisch, klagend.
Eléments métriques, maatindeelingen.
Elements, elementi, beginselen, gronden.
Elevato, verheven.
Elevamento, elevazione, verheffing.
Ellipsis, uitlating.
Ello, ella, Italiaansche eindsyllabe, die verkleint.
Embaterion, zie Enoplion.
Embouchure, mondstuk van een blaasinstrument. Embouchure, de manier waarop men den toon uit een blaasinstrument trekt.
Emmeleia was de benaming van de dans in het Grieksche treurspel.
Empater les sons, in éénen stroom, met juistheid voordragen.
Emphasis, nadruk.
Enarmonico, zie Enharmonique.
Encomiastisch, lofredenaarsachtig.
Encore, nog eens.
Energia, énergie, beslistheid en kracht.
Energicamente, energico, beslist, krachtig.
Enfasi, nadruk.
Enfaticamente, enfatico, nadrukkelijk.
Enge harmonie, noemt men de ligging van sommige accoorden, waarbij de intervallen zonder gapingen boven elkander staan.
Englisches Horn, cor anglais, is een geheel onjuiste benaming, zie Alt-oboë.
Engelsche mechaniek, noemen de pianofabrikanten het binnenwerk der toetsinstrumenten, waarbij de hamer van de toetsen gescheiden is.
Enharmonique, enharmonisch, tonen op gelijke hoogte, slechts onderscheiden door kruis of mol, b.v. Cis en Des, Gis en As, enz.

Enoplion, dus noemden de Grieken hunne krijgsliederen.
Ensemble, het geheele, ook een meerstemmig muziekstuk.
Enthousiasme, zie Entusiasmo.
Entr'acte, tusschenbedrijf, de muziek tusschen de bedrijven.
Entrata, entrée, begin, voorspel.
Entusiasmo, geestdrift, enthusiasmus.
Entusiast, enthusiast, dweper.
Entusiastico, enthusiastisch, dweepachtig.
Epicedion, treurzang.
Epiditonos, boventerts.
Epigonion, snaren-instrument der Grieken.
Epilenion, een volksdans der Grieken, gewoonlijk uitgevoerd ter eere van Bacchus, als de wijn in de vaten werd gedaan.
Epinette, spinet, een verouderd klein toetsinstrument, klavier.
Epinicio, epinicium, zegelied.
Episode, episodio, episode, tusschenhandeling, tusschenzin.
Epistrophe, herhaling der slotmelodie.
Epithalamion zoo noemden de Grieken en Romeinen het bruiloftslied.
Epoche, tijdperk.
Epode, slot van eene lyrische ode, nazang.
Eptacorde, zevensnarige lier.
Equabilmente, op dezelfde wijze.
Erato, Muze der lyrische dichtkunst.
Eroico, heldhaftig.
Erotica, liefdesliederen
Erotopaegnion, liefdeslied.
Es, Mi bémol, de noot E met een mol.
Es-dur, Mi bémol majeur, Es gr.t, toonsoort met 3 mollen voor B, E en A.
Esercizio, oefening.
Es-moll, Mi bemol mineur, Es kl.t, voor B, E, A, D, G, C, verwant met Ges gr.t.
Espace, de ruimte tusschen de vijf lijnen van het notensysteem.
Espirando, uitademen, wegsterven.

Espr., verkorting van espressione, uitdrukking.
Espressivo, uitdrukkingsvol.
Estinguendo, uitdoovende.
Estinto, uitgedoofd.
Estrincienda, een krachtig en bondig voorgedragen passage.
Estro poetico, dichterlijke geestverheffing.
Etendue, omvang.
Etta, etto, zie Ello, verkleiningssyllabe.
Etudes, studiën, oefeningen.
Eufonia, hetgeen wel klinkt.
Eufonico, welluidend.
Euphonie, welklinkend.
Euphonique, welklinkend, euphonisch.
Evacuant, windafleider bij het orgel.
Evirati, benaming van mannelijke zangers, die de sopraanpartijen in Italiaansche opera's zingen.
Evolutio, omkeering der stemmen in dubbel contrapunt.
Ex abrupto, oogenblikkelijk, aanstonds.
Exaltation, opwinding.
Exalté, opgewonden.
Excolliren, schitteren.
Exclamatio, uitroep.
Ex composito, bij wijze van uitspraak.
Exécutant, uitvoerder.
Exécuter, uitvoeren; exécuté, uitgevoerd.
Exécution, uitvoering.
Exequiae, lijkzangen bij de Romeinen; in de Roomsche Kerk de benaming voor alle plechtigheden, die gebruikelijk zijn bij de begrafenis.
Exercises, oefeningen.
Expression, uitdrukking, gevoel.
Ex tempore, voor de vuist, dadelijk.
Extemporeeren, voor de vuist spelen; ook wel phantaseeren.
Extension, uitstrekken bij applicatuur.
Extravaganza, tegen de regels aanbrengen van wilde of andere niet passende cadenza's.
Extrèmes worden in de muziekleer de ver van elkander verwijderde stemmen, b.v. bas en sopraan, genoemd.

F.

F, **Fa**, de vierde trap van de diatonische toonladder C gr.t.
F, verkorting van Forte.
F-dur, **Fa majeur**, F gr.t., toonsoort met één mol voorgeteekend voor B.
F-moll, **Fa mineur**, F kl.t., met 4b, verwant met As gr.t.
F-gaten zijn F-vormige openingen, die in het bovendek van alle strijkinstrumenten aanwezig zijn.
F-sleutel of bassleutel.
Fa bémol, de noot Fes.
Façade, orgelfront voorzijde.
Faces d'un accord, zoo noemen de Franschen de onderscheidene liggingen van een akkoord.
Facile, licht, gemakkelijk.
Facilement, **facilmente**, op lichte wijze.
Facilità, **facilité**, lichtheid, gemakkelijkheid.
Facture, aanleg of bouw eener compositie; ook de lengte en wijdte van orgelpijpen.
Fa dièse majeur, Fis gr.t. met 6 kruizen voor F, C, G, D, A, E.
Fa dièse mineur, Fis kl.t., toonsoort met 3 kruizen, verwant met A-dur voor F, C, G.
Fag. verkorting van Fagotto, fagot, houten blaasinstrument. Het is voortgekomen uit de zoogenaamde Pommer, door Afranio in 1539. Fagot is ook een orgelregister.
Fagottino, een kleine fagot (tenor).
Fa la noemden de Italianen in de 16de eeuw dansliederen met het refrein „fa la la".
Falsetto, hoofdstem, fausset.
Falso bordone, de Franschen noemen dit „Faux Bourdon" en is onder deze benaming het meest bekend. Men denkt daaraan, als er sprake is van het opkomen der meerstemmige muziek.
Fa majeur, F-dur, F gr. t., toonsoort met één mol.
Fa mineur, F-mol, F kl.t., toonsoort met vier mollen voor B, E, A, D; verwant met As-dur.
Fanatico, dwepend.
Fandango, een oude Spaansche volksdans, in 3/4 maat.
Fanfare, kavalerie- of jachtmuziek voor trompetten en

pauken; men noemt ook zoo de hulde, gewoonlijk door blaasinstrumenten gebracht, aan verdienstelijke of gevierde personen.

Fantasie, fantasia, fantasie, muziekstuk zonder bepaalden vorm.

Fantasiren, fantaseeren, naar eigen ingeving en gevoel spelen.

Fantastico, fantastisch, wonderlijk.

Fantesia, zie Fantasia.

Farandole, farandoule, dans in 6/8 maat te huis behoorende in Provence.

Farce, farsa, komische tusschenspelen bij drama's.

Far fiasco, vallen, geheel tegenvallen, mislukken.

Fastosamente, fastaso, prachtig, pralend.

Fausse corde, valsche snaar.

Fausset, hooge stem, hoofdstem.

Faux-bourdon, valsche tenor.

Favori, favorito, geliefd, geliefkoosd.

Fermamente, vast, stellig.

Fermata, rustpunt; de Franschen zeggen daarvoor „Couronne".

Formezza, vastheid.

Fermo, vast, onverschrokken.

Féroce, wild, onstuimig.

Fes, Fa bémol, de noot F met een molteeken ervoor.

Festivamente, feestelijk, plechtig.

Festività, feestelijkheid.

Festivo, festoso, feestelijk, vroolijk.

FF, verkorting van fortissimo, zeer sterk.

Fiasco, geheel mislukt, tegengevallen.

Fiddler, benaming die de Engelschen vroeger aan violisten gaven.

Fiducia, stoutheid, zelfvertrouwen.

Fiedel, spotnaam voor viool.

Fiedler, straatvioolspeler.

Fieramento, fiero, wild, verschrikkelijk.

Fifre, dwarsfluit, fluit.

Figur, korte muzikale gedachte, een groep ontstaande uit de hoofdnoten van het stuk.

Figural, le, versierd, zie ook Fiorito.

Filer le son, den toon uitspinnen, dat is: dien lang aanhouden en van lieverlede zwakker of sterker doen worden.
Filet de voix, zeer zwakke stem.
Fin, fine, einde slot.
Final clausel, zie Coda.
Finale, slotzin, laatste gedeelte van een muziekstuk uit meerdere afdeelingen bestaande.
Finalnote, tonica, slotnoot.
Finito, geëindigd.
Finto, schijnsluiting.
Fiochello, eenigszins heesch of rauw.
Fiochezza, heeschheid.
Fioco, heesch, rauw, zwak.
Fioreggiante, versierd.
Fiorettes, fioretti, versieringen.
Fioriscente, fiorito, versierd.
Fioritura, versiering.
Fiottole of Frottolle in Italië de schippersliedjes; bij ons bekend als „barcarole".
Fis, Fa dièse, de noot F met een kruis.
Fis-dur, Fa dièse majeur, Fis gr.t., toonsoort met 6 kruizen voor F, C, G, D, A, E.
Fis-moll, Fa dièse mineur, Fis kl.t., toonsoort met 3 kruizen voor F, C, G, verwant met A-dur.
Fistel, kopstem.
Fistula, pijp, schalmei.
Fistula germanica, gewone fluit.
Fistula panis / Fistula pastoralis } herdersfluit.
Fistuleeren, met de kopstem zingen.
Fl., verkorting voor Flauto.
Flageolet / Flagioletta } vogelfluit. Is ook de benaming voor een orgelregister.
Flageolettonen worden op strijkinstrumenten voortgebracht, door het bijna onmerkbaar aanraken van de snaren, terwijl op de gewone wijze gestreken wordt; deze tonen klinken 2 octaven hooger dan ze geschreven zijn.
Flaschinet, als Flageolet.
Flatter, la corde, aangenaam spelen.
Flautando, fluitend, flageolettoon.

Flautino, kleine fluit, ook flageolettoon.
Flauto, fluit.
Flauto amabile, liefdesfluit (orgelstem), bekend als Flûte d'amour.
Flauto dolce, Engelsche fluit, snavelfluit.
Flauto piccolo, octaaf-fluit.
Flauto staccato, een orgelregister.
Flauto traverso, groote dwarsfluit.
Flautone, basfluit.
Flebile, klagend, treurig.
Flessibile, buigzaam, leenig.
Flessibilità, buigzaamheid.
Fleurtis (oud-Fransch), Lat. Floribus, het versierde contrepunt.
Flon-flon, gedoedel, gefidel.
Flöte à bec, Engelsche fluit of bekfluit. Er bestaan vier soorten van en wel: discant, alt, tenor en basbekfluiten.
Flügel, vleugelpiano.
Flûte, flûte douce } zie Flauto.
Flûte allemande of traversière } zie Flauto.
Flûter, op de fluit blazen.
Fluteur, fluitspeler; fluteuse, fluitspeelster.
Focoso, vurig, levendig.
Foglietto, muziek voor de eerste viool, waarin de solo's van andere instrumenten zijn ingelascht, ten gebruike bij het dirigeeren. Deze titel en benaming is alleen nog maar in Italië in gebruik.
Folâtre, ondeugend, dwaas.
Follemente, potsierlijk.
Follia, Spaansch muziekstuk met variatiën.
Fondamento, grondbas.
Fort, forte, fortemente, sterk.
Fortana, Venetiaansche gondeliersdans in 6/8 maat.
Forte-piano, klavier met trekkers, zoowel voor piano als voor forte
Forte possible, zoo sterk mogelijk.
Fortissimo, ten sterkste.
Fortschreitung falsche, als twee stemmen met elkander in kwinten of octaven opklimmen.
Forza, sterkte, kracht.

Forzando, met vermeerderde kracht.
Fourchette toniquette, stemvork.
Fp, wordt gesteld op noten, die een kort Forto en onmiddellijk daarop weder Piano hebben moeten.
Française, een vroolijke dans in 6/8 maat.
Franchezza / Franchise } ongedwongen.
Fransche sleutel is de vioolsleutel, geplaatst op de eerste lijn; vroeger in Frankrijk in gebruik.
Franzton, een lagere stemming dan de kamertoon.
Frappé, nederslag.
Frasi, phrase, korte passage.
Freddo, koud, vriezend.
Frédon, trillergang.
Frescamente, fresco, frisch, helder.
Fretta, spoed.
Frivolo, licht, wuft.
Frosch, onderste blokje van den strijkstok, waarin het haar bevestigd is.
Fuga, fuga.
Fuga aequalis motus, in gelijke beweging opklimmende fuga.
Fuga authentica, opklimmende fuga.
Fuga canonica of totalis, de eigenlijke canon.
Fuga contraria, tegenfuga.
Fuga doppia, dubbele fuga met twee thema's.
Fuga impropria / Fuga irregularis } onregelmatige fuga.
Fuga in contraria tempore, fuga met strijdige maatdeelen.
Fuga libera of soluta, vrije fuga.
Fuga mixta, gemengde fuga.
Fuga obligata, strenge fuga.
Fuga obstinata, fuga perfida, fuga waarin slechts éénen vorm streng gevolgd wordt.
Fuga partialis / Fuga periodica } de gewone fuga.
Fuga propria / Fuga regularia } de eigenlijke, volkomen regelmatige fuga.
Fuga ricertata, kunstfuga.

Fuga sciolta, vrije fuga.
Fugato, in fugastijl.
Fuga is een muziekstuk, dat reeds door de oudste meesters voor kerkgebruik werd samengesteld, waarin de melodie afwisselend zoo dikwijls door andere stemmen wordt herhaald, dat dit als 't ware een accompagnement vormt; de thema's zijn als met elkander in strijd en eerst aan het einde treedt de rust in.
Fuge galante, vrije fuga in kamerstijl.
Fughetta, kleine fuga.
Fugue, fuga.
Fundament, **fundamental-bass**, grondbas, ook een basfiguur, dat zich dikwijls in andere harmonie herhaalt.
Fundamentaltöne, tonica, kwint of kwart eener toonsoort.
Funèbre } treurig.
Funerale }
Funzioni, voor de Katholieke Kerk gecomponeerde missen en oratorio's.
Fuoco, vuur.
Fuocoso, vurig.
Furia, woede.
Furibondo, vol woede en opgewondenheid.
Furioso, woedend, stormend.
Furore, razernij.
Fusa, achtste noot uit het oudste notenschrift.
Fusée, notenreeks.
Fusella of **fusellala**, de 32ste noot.
Fz, verkorting van Forzando.

G.

G, Sol, volgens Arétin in de diatonische ladder C gr.t. de vijfde toon.
G, verkorting van Gauche.
G-dur, Sol majeur, G gr.t., toonsoort met 1 kruis voor F.
G-moll, Sol mineur, G kl.t., toonsoort met 2 b voor B, E.
Gagliarda, vroolijke Italiaansche dans in 3/4 maat, is van

Romeinschen oorsprong, vandaar dat men deze ook wel Romanesea noemt.

Gagliardo, ras, stout.

Gaiement
Gajamente
Gajo } lustig, vroolijk.

Galante
Galantemente } aardig, bevallig.

Galop, galopade, dans in 2/4 maat. In Duitschland: Rutscher genaamd.

Galoubet, verouderd fluit-instrument, vroeger in Frankrijk in gebruik.

Gamba, gambe, verouderd snaar-instrument, onder den naam van Viola di gamba.

Gambe, in den nieuweren tijd een orgelregister, dat als Gambebas in het pedaal staat.

Gamma
Gamme } toonladder.

Gammes, eerste mechanische toonladderoefeningen.

Garbo, lieftallig, elegant.

Gauche, links.

Gavotta, gavotte, Fransche dans in 4/4 maat. Waarschijnlijk een nationale dans der Gavots, de bewoners van dat gedeelte van Frankrijk, dat in de Hooge Alpen ligt.

Gedakt, orgelpijpen van boven gedekt.

Generalbass, harmonie- of compositieleer.

Genere
Genre } klanksoort.

Generose, edel, edele voordracht.

Génie
Genio } genie, natuurlijke geestige vatbaarheid.

Gentile, aangenaam, liefelijk.

Gentillezza, aangenaamheid, liefelijkheid.

Genus, geslacht van den klank.

Genus chromaticum, chromatisch klankgeslacht.

Genus diatonicum, diatonisch klankgeslacht.

Genus enharmonicum, enharmonisch klankgeslacht.

Genus inflatile, blaasinstrument.

Genus percussible, slaginstrument

Genus syntonum, eenige oude theoristen noemden aldus de diatonische opvolging der tonen.

Genus tensile, snaarinstrument.

Ges, Sol bémol, de noot G met een mol.

Ges-dur, Sol bémol majeur, Ges gr.t., toonsoort met zes mollen voor B, E, A, D, G, C.

Ges-moll, Sol bémol mineur, Ges kleine terts, wordt als zelfstandige toonsoort niet gebruikt; daarvoor gebruikt men dan Fis kl.t.

Ghiribizzi, plotselinge sprongen.

Ghiribizzo, wonderlijke inval.

Ghiribizzoso, fantastisch.

Giga, verouderd snaarinstrument.

Gigue, hopsa, zoowel bij Italianen, Franschen als Engelschen. Een oude dans van levendig karakter, vandaar dat deze ook in den regel het slot der Suite is.

Ginglarus, kleine Egyptische fluit.

Giochevole
Giocondamente } lustig, vroolijk.

Giocondevole, veraangenamend, vroolijk.

Giocondezza
Giocondità } vroolijkheid.

Giocondo, schertsend, vroolijk.

Giocosamente
Giocoso } blijde, vroolijk.

Giojante
Giojosamente
Giojoso
Giovali } vroolijk, vergenoegd, lustig, schertsend.

Giovialità, vroolijkheid, monterheid.

Giraffe, (clavicytherium), klavierharp, soort van spinet met recht opstaande staart.

Gis, Sol dièse, de noot G met een kruis.

Gis-dur, Sol dièse majeur, Gis groote terts, heeft acht kruizen, wordt zelden gebruikt.

Gis-moll, Sol dièse mineur, Gis kl.t., toonsoort met vijf kruizen voor F, C, G, D, A.

Giubbiloso, jubelend.

Giuc nte
Giuchevole } vroolijk, lustig.

Giuocoso, zie Giocoso.
Giusto, juist, gepast.
Gli, de (meervoudig lidwoord).
Glissando
Glissato
Glissicando
Glissicato } zacht, slepend, glijdend.
Gloria, lofzang, tweede gedeelte der mis.
Glottis, de pijp of buis, waarmede blaasinstrumenten geïntoneerd worden. De stemspleet wordt ook zoo genoemd.
Gnaccare, zie Castagnette.
Gola, keel, ook hals- of keelstem.
Gorgheggiamento, gorgeltriller.
Gorgheggiare, uitvoeren met gorgeltriller.
Gracieux, gracieus, liefelijk.
Gracile, zwak, dun.
Gradation
Gradazione } klimming.
Gradevole
Gradevolmente } liefelijk, bevallig.
Graditamente, op bevallige wijze.
Graditissimo, ten liefelijkste.
Grado, graad.
Grado ascendente, opwaarts klimmende trap.
Grado descendente, afdalende trap.
Graduale, gedeelte van de mis dat op een kerkelijk feest betrekking heeft.
Gran-cassa, grande caisse, groote militaire trom.
Grand
Grande } groot.
Grand barré, het tegelijk drukken van alle snaren der guitarre.
Grandezza, verhevenheid.
Grandioso, verheven, prachtig, groot.
Grandisonante
Grave
Gravemente
Gravezza } ernstig, zwaar, afgemeten.
Gravecembalum, klavier.
Gravità, waardigheid, ernst.

Grazia, aanminnigheid, bevalligheid.

Graziosamente / Grazioso } aanminnig, bevallig.

Grimaces, gebaarden.

Groppetto, dubbelslag.

Groppo, loopje in den zang.

Grosso, groot.

Grottesco, zie Burlesco.

Gruppetto / Gruppo } zie Gropetto.

Guarache / Guaracho } oorspronkelijke Spaansche dans in twee afdeelingen, de eerste in 3/8, de tweede in 2/4 maat.

Guerriero, krijgshaftig.

Guet, de wacht, trompetstuk.

Guida / Guide } gids, aanleiding.

Guide-main, handgeleiding, bij pianoforte door Kalkbrenner uitgevonden.

Guidon, notenwijzer.

Guidonische hand gold in den tijd der Solmisatie als hulpmiddel bij het zangonderwijs.

Guigue, zie Giga.

Guitare, guitarre, cither.

Guitarerie, guitarre-getokkel.

Gusto, smaak.

Gustoso, smaakvol.

Gutturalton, slecht aangegeven keeltoon.

H.

H is bij de Duitschers de naam voor de zevende trap der diatonische toonschaal van C, die wij B noemen.

Hackebrett, ook wel Cymbaal, is een der oudste snaarinstrumenten, dat reeds in de 6de eeuw bekend was.

Halb cadenz, onvolkomene afwijking.

Halleluja, looft den Heer.

Hammerclavier, zoo noemde men vroeger ook de piano.

Hanakisch, een soort dans in 3/4 maat.

Harmonichord, een door Kaufmann uitgevonden instrument.
Harmonie, samenklank.
Harmonie-muziek of militaire muziek, bestaande uit hout-, koper- en slaginstrumenten.
Harmonieux, samenstemmend, welluidend.
Harmonika, instrument van glasklokjes of staafjes.
Harmonique, harmonie, de leer der toonverhouding.
Harmonometer, harmoniemeter.
Harpe, harp.
Harpiste, harpist.
Harpsichord } vleugel, pianoforte.
Harpsicord }
Hausse, frosch- en schroefblokje van den strijkstok.
Hautbois, hobo.
Haut-dessus, hooge diskant.
Haute-contre, alt, hooge alt.
Haute-taille, hooge of eerste tenor.
Helikon, een snaarinstrument bij de Grieken.
Hemediapente, in de oud-Grieksche muziekleer de benaming van de verminderde kwart.
Hemiditonos, de kleine terts.
Hemiolisch, alzoo noemden de Grieken het uit vijf gelijke tijden of uit twee ongelijke deelen bestaande rhytmus.
Hemiope, kleine fluit met 3 gaatjes.
Hemitonium, de oude benaming voor halven toon.
Heptachord, septime, ook met 7 snaren bespannen lier.
Heptachordon, de groote septime.
Heroisch, heldenmoedig.
Hexachord, sexte, (zessnarig).
Hexachordon, de groote sexte.
Hexameron, verzameling van zes verschillende muziekstukken.
Hexarmonisch, wekelijk, slap.
Hialemos, klaag- of treurlied.
Hiatus, opening, uitlating.
Hieraulo, heilige blazers.
Hierophon, heilige zangers.
His, Si dièse, de noot B met een kruis.
Hochambt, plechtige mis.

Homöoptoton, algemeene pauze, welke niet bij de toonsluiting gemaakt wordt.

Homöoteleuton, algemeene pauze; na de toonsluiting.

Homophon } compositie voor twee of meer stemmen
Homophonie } in den eenklank (unisone).

Hora, tijdstip, gezang dat op bepaalde tijden uitgevoerd wordt; vandaar Horas-zingen.

Horae, zang of bidstond in kloosters.

Horn (Englisches), zie Althoboë.

Hornbugle, jagershoorn, klephoorn.

Hornpipe, hornpijp, matrozendans, dansen naar den doedelzak.

Hornsordin, een stukje met laken of bordpapier overtrokken hout.

Hydraulon, water-orgel.

Hymenaon, hoogtijdslied.

Hymne, hymnus, lofzang ter eer van goden of helden.

Hymnus Ambrosianus, Ambrosiaansche lofzang: Wij loven U, o Heer, enz.

Hypate is de naam der laagste toon in de beide lagere tetrachorden van het zoogenaamde volmaakt toonsysteem der Grieken.

Hypatoides, algemeene benaming van de lagere tonen van het Grieksche notensysteem.

Hyper, over, boven.

Hyperbolaeon was de naam van het vijfde en hoogste tetrachord van het oud-Grieksche toonsysteem.

Hyperdiapason, boven-octaaf.

Hyperditonos, boven-terts.

Hypo, onder, beneden.

Hypodiapason, onder-octaaf.

Hypodiapente, onder-kwint.

Hypoditonos, onder-terts.

Hyporchema, danslied.

I.

Il, de, het.

Il doppio movimento, dubbele beweging.

Il fine, het einde.

Il tempo crescendo, toenemende snelheid van beweging.
Imbroglio, verwarring.
Imitando, nabootsend, navolgend.
Imitatio
Imitation } nabootsing of herhaling van stemgeluid.
Imitazione
Imitatio aequalis motus, navolging in gelijke beweging.
Imitatio cancrizans, kreeftengang, rugwaartsche navolging.
Imitatio cancrizans motu contrario, verkeerde rugwaartsche navolging.
Imitatio homophona of in unisono, navolging in den eenklank.
Imitatio in contrarium stricte reversum, strenge verkeerde navolging.
Imitatio inaequalis motus, navolging met tegenbeweging.
Imitatio motu contrario, vrije verkeerde navolging.
Imitatio per augmentationem, vergroote navolging.
Imitatio per diminutionem, verkleinde navolging.
Imitatio per thesin et arsin, navolging met gemengde maatdeelen.
Imitatio periodica, navolging van een gedeelte van een grooteren zin.
Impazientemente, ongeduldig.
Imperioso, heerschend, gebiedend.
Impeto
Impetuosamente } stormig, onstuimig.
Impetuoso
Imponente, beslissend, nadruk in voordracht.
Impressario is iemand, die een bestaan zoekt in het engageeren van solisten tot het geven van concerten.
Impromptu
Improvisation } muziekstuk voor de vuist, fantasie.
Improvisazone
Improvisare } voor de vuist componeeren, fantaseeren,
Improviser } dichten.
Improvisateur } toonzetter of dichter voor de vuist.
Improvisatore

In, in.
Incalzando, dringend.
Indeciso, onbestemd.
Indifferente } onverschillig.
Indifferentemente } onverschillig.
In distanza, ver verwijderd.
Infernale } duivelsch, helsch.
Inferno } duivelsch, helsch.
Inflatilia, blaasinstrumenten.
Infra, onder.
Inganno, schijnsluiting, gestoorde sluiting.
Iniziato, ingevoerd.
Inno, Italiaansche benaming van hymne.
Innocente } onschuldig.
Innocentemente } onschuldig.
Innocenza, onschuld.
Ino, ina, Italiaansch verkleinwoord; b.v. concert, concertino.
Inquieto, onrustig.
Insenbile } onmerkbaar.
Insenbilmente } onmerkbaar.
Instantemente, dringend.
Instrument } het lichaam, waaruit de tonen worden voortgebracht.
Instrumento } het lichaam, waaruit de tonen worden voortgebracht.
Instrumental-musik noemt men alleen die muziek, die door strijk- of blaasinstrumenten wordt voortgebracht.
Instrumentation, instrumenteering, de kennis daarvan.
Instrumento a campanella, klokkenspel.
Instrument à cordes } snaar-instrument.
Instrumento à corda } snaar-instrument.
Instrument à vent } blaasinstrument.
Instrumento di flato } blaasinstrument.
Intavolare, in noten zetten, muziek schrijven.
Intendant } die het oppertoezicht heeft over muziek en theater, gewoonlijk eene hofbetrekking.
Intendente } die het oppertoezicht heeft over muziek en theater, gewoonlijk eene hofbetrekking.
Interludium } tusschenspel.
Intermède } tusschenspel.
Intermedio } tusschenspel.
Intermezzo } tusschenspel.
Intermedietto, kort tusschenspel.

Interrotto, gestoord, afgebroken.
Interruption / Interruzione — storing, afbreking.
Intervalle / Intervallo / Intervallum — ruimte tusschen 2 tonen.
Intimissimo / Intimo — innig, met innig gevoel voorgedragen.
Intonare, toongeven.
Intonation / Intonazione — zooals de toon aanspreekt.
Intoneeren, inzetten.
Intrada, voorspel, inleiding.
Intrepidamente / Intrepido — moedig, onverschrokken.
Introduction / Introduzione — inleiding.
Introit / Introito / Introitus — begin eener mis.
Invention / Invenzione — uitvinding.
Inversio / Inversione — omkeering der notenopvolging.
Invocatio / Invocazione — aanroeping.
Ionische toonsoort behoort tot de kerktoonsoorten.
Ira, toorn.
Irato, toornig.
Ironia, ironie, bedekte spotternij.
Ironicamente / Ironico — spotachtig.
Irresoluto, wankelend, onbestemd in voordracht,
Istesso, dezelfde, hetzelfde.
Istesso tempo, dezelfde tijdmaat.

J.

Jagdhorn, Cor de chasse, jachthoorn.
Jaleo de Xeres, Spaansche volksdans.
Janitscharen-musik, voorheen Turksche krijgsmuziek, tegenwoordig alle militaire muziek als ze niet uitsluitend uit koperen instrumenten bestaat.
Jarabe, Spaansche volksdans, bestaande uit twee deelen; het eerste wordt door instrumenten gespeeld, het tweede gezongen.
Jeu, orgelregister.
Jeu d'anges / **Jeu céleste**, engelstemmen, celestijnregister.
Jeu de flûtes, fluitregister.
Jeu grand, het volle werk. Zoo noemt men bij het Harmonium een registertrekker, waardoor alle sprekende stemmen worden geopend.
Jeu d'orgues, orgelregister.
Jeu de trompettes, trompetregister.
Jocosus, schertsend, lustig.
Jodeln, de natuurlijke stem met de fausset zingen, Tyroolsche manier. Vooral ook bij de Alpenbewoners gebruikelijk.
Jongleurs, rondtrekkende muzikanten.
Jota arragonesa, Spaansche volksdans.
Jubiloso, jubelend, juichend.
Justesse, juistheid, zuiverheid.
Justesse de la voix, zuiverheid van stem.
Justesse de l'oreille, juistheid van gehoor.

K.

N.B. *De bij* K *ontbrekende woorden zoeke men onder* C.

Kabaro, kleine Egyptische en Abyssinische trommel.
Kallinikos, dans met zang.
Kammermusik / **Kamermuziek**, waarmede bedoeld wordt: klassieke composities voor een klein aantal instrumenten zooals trio's, quartetten, quintetten, enz. en bestemd om in een kleiner lokaal te worden uitgevoerd.

Kammerton } noemt men gewoonlijk den stemtoon van
Kamertoon } het orchest.

Kandele, een Finlandsch snaarinstrument, ongeveer zoo groot als de viool.

Kanon, zie Canon.

Kanonik, de mathematische of indeelingsleer der tonen.

Kanoniker, berekenaar van het notensysteem.

Kappelle, vereeniging van toonkunstenaars; vroeger door vorsten of andere hooggeplaatste personen in eigen dienst gehouden.

Kapellist, lid eener kapel.

Kapellmeister, kapelmeester, hoofd der kapel.

Katachresis, gebruik eener dissonant buiten de regelen.

Keman, benaming van een Arabisch-Turksche viool.

Keras, hoorn.

Keratine, kromhoorn of bazuin.

Kerrena, trompet der Indianen.

Kicks, overslaan, mislukken van een toon bij blaasinstrumenten.

Kin, een Chineesch instrument met 7 tot 25 snaren.

Kinnor is een der zes instrumenten der Hebreëers, die reeds in de vijf boeken Mozes genoemd worden.

Kirchentrio, verouderde muziek voor 2 violen en bas.

Komma, toonscheiding.

Komponiren, componeeren, muzikale ideeen volgens regelen opschrijven.

Komponist, toondichter.

Komposition, toondichting, muziekstuk.

Kopstem, zie Falsetto.

Kopstuk, bovenstuk van een blaasinstrument.

Koryphäe, voorzanger, kooraanvoerder.

Kosake, volksdans der Kozakken.

Krakovienne } Poolsche volksdans in 2/4 maat, het
Krakowiak } meest bekend in de buurt van Krakau.

Kritiek, beoordeeling van een werk.

Krome, zie Croma.

Kruis, één kruis verhoogt de noot met een halven toon.

Kruis, het dubbel kruis verhoogt de noot met een geheelen toon.

Krustische instrumenten, slaginstrumenten.

Kuhhorn, koehoorn, van gelijke beteekenis als Alpenhorn.
Kyrie, „Heer! ontferm U!” begin eener mis.

L.

L, verkorting van Laeva, hetgeen hetzelfde beteekent als Manus l., linkerhand.
La, de toon A.
La bémol, de noot As.
La bémol majeur, As-dur, As groote terts.
La bémol mineur, As-mol, As kleine terts.
La dièse, de noot Ais.
La dièse majeur, Ais-dur, Ais gr.t, niet gebruikelijk.
La dièse mineur, Ais-mol, Ais kl.t.
La majeur, A-dur, A gr.t.
La mineur, A-mol, A kl.t.
La prima volta forte, de eerste keer sterk.
La seconda volta piano, de tweede keer zwak.
Labialstimmen, orgelpijpen, die van binnen eene vernauwde monding hebben.
Lacrimando, zie Lagrimando.
Ländler ook Länderer, draaier, Duitsche dans in 3/4 of 3/8 maat.
Laeva, de linker.
Lagrimando, Lagrimoso, klagend, bewogen, weenende.
Laie, leek, een onervarene in de kunst.
Lamentabile, weeklagende.
Lamentation, Lamento, Lamentazione, klacht, weeklacht.
Lamentevole, weeklagend.
Lamentoso, smartelijk, klagelijk.
Lampons, drinkliederen.
Ländler, een dans, die vooral in Oostenrijk bemind is.
Languendo, Languente, Languido, smachtend.

Languettes, tongwerk aan orgels.
Largamente, breed.
Larghetto, langzaam in tempo.
Larghissimo, zeer langzaam.
Largo, breed, uitgezet, langzaam tempo.
Largo assai } zeer langzaam.
Largo di molto } zeer langzaam.
Largo ma non troppo, niet te langzaam.
Largo un poco, eenigszins langzaam.
Larigot, herdersfluitje, flageolot.
Lauda, lofzang.
Laudes, lofzangen die gewoonlijk op de vroegmis volgen.
Laute, verouderde soort snaarinstrument.
Laute spirituali, geestelijke liederen ter eere Gods.
Lautenist, luitspeler.
Leçons, lessen, oefeningstukken.
Leg., verkorting van Legato.
Legabile, Legando, Legato } gebonden, gebonden voordracht, zie ook Ligato.
Legare, binden.
Legatissimo, zeer gebonden.
Legatura, verbinding, sleepboog.
Légèrement, licht.
Leggenda, legende, levensschets van een heilige.
Légèreté, Leggerrezza, Leggierrezza } lichtheid.
Leggeramente, Leggiadramente, Leggiadretto, Leggiadro, Leggiere, Leggiero, Leggieruolo, Legiermente } licht, licht weg, ongedwongen.
Leggiadro, lieftallig, aangenaam.
Leggierissimo, zeer licht weg.
Legno, hout.
eitaccord, inleidingsaccoord, dat naar eene andere toon-

soort voert, vooral het dominantaccoord van iedere nieuwe toonsoort.

Leiter, ladder, toonsoort.

Leiter-eigen, ladder-eigen, zulke tonen, die tot de toonladder behooren, waarin men speelt.

Leiter-fremd, ladder-vreemd, zijn de toevallig verhoogde of verlaagde tonen, die niet tot de behandelde toonsoort behooren.

Leno, mat, krachteloos.

Lentamente, langzaam, traag.

Lentando, langzamer worden, terughoudend.

Lente, lento, langzaam, gemakkelijk.

Lento assai
Lento di molto } zeer langzaam.
Lento, lento

Lepsis, toonopvolging van de laagte naar de hoogte

Lesso
Lesto } licht, vluchtig.

Letane, zie Litania.

Letterale
Letteralmente } letterlijk.

Levé, opslag.

Levezza, zie Leggezezza.

Liaison, verbindingsboog.

Liaison de chant, verbinding van den zang.

Liberamente, vrij, ongedwongen.

Libretto, tekstboekje van de opera.

Licence poétique
Licenza poetica } dichterlijke vrijheid.

Lié, gebonden.

Ligato, zie Legato.

Ligatura, verscheidene noten, die op één lettergreep gezongen worden in één notenfiguur; in gebruik bij het vroegere mensuraalnotenschrift.

Ligne, notenlinie.

Lignes additionelles, hulplijnen boven en onder den balk.

Ligneum psalterium, stroovedel.

Limma, overschot van een kleine interval; in de theorie der oude Grieken gebruikelijk.

Linea, notenlinie.
Liniën- of notensysteem, benaming van de vijf paralellijnen, waarop en waartusschen de noten geplaatst worden.
Linon, snaar.
Lira, zie Lyra.
Liscio, eenvoudig, glad weg, zonder versiering.
L'istesso tempo, hetzelfde tempo als vroeger.
Litania / Litanie } litanie, gebed in nood.
Lituo, verouderd instrument.
Liturgia, liturgie, de voorgeschreven ordening van gezangen en gebeden bij de openbare godsdienst.
Liutessa, een slechte luit.
Liuto, luit.
Loco of luogo wil zeggen op de oorspronkelijke plaats.
Longa is de benaming voor de lange noot in de mensuraalmuziek.
Loure, Fransche dans.
Ludi magister / Ludi moderator } meester van het spel.
Ludi spirituales, geestelijke, muzikale spelen in de middeleeuwen.
Lugubre, duister, ernstig.
Luogo, op de plaats.
Lusing., verkorting van Lusingando.
Luisingando / Lusingante / Lusinghevola / Lusinghevolmente } vleiend.
Luth, luit.
Luttuosamente / Luttuso } smartelijk, treurig.
Lyra, lier.
Lyra barberina, verouderd snaarinstrument.
Lyra da braccio, Italiaansche lier, verouderd strijkinstrument met 7 snaren.
Lyra da gamba, een op het vorige gelijkend verouderd strijkinstrument met 12 tot 16 snaren.
Lyra hexachordis, zessnarige lier.
Lyra rustica, boerenlier.

Lyra tedeska, Duitsche lier.
Lyre, lier der ouden.
Lyressa, een slechte lier.
Lyrica, lyrische dichtkunst.
Lyrico, lyrisch.
Lyrisch, voor den zang geschikt; b.v. Lyrische gedichten.

M.

M verkorting voor Mano.
MM verkorting voor Metronom Maelzel. *)
Ma, maar, echter.
Ma non troppo, maar niet te veel.
Machiot, kerkvoorzanger.
Madrigale — herderszang; ook noemden in den oudsten tijd de Italianen aldus de muziekstukken, die tusschen de bedrijven (actes) van tooneelstukken en opera's gespeeld werden.
Madrigaletto, kleine herderszang,
Maesta, Maestade — majesteit, grootheid, hoogheid.
Maestevole, Maestevolmente, Maestoso — met majesteit, heerlijk, verheven.
Maestra, meesteres, kunstenares.
Maestrevole, meesterlijk.
Maestri secolari, leeraar, die aan het Conservatoire instrumentaal onderricht geven.
Maestria, kunst, meesterschap.
Maestro, meester, kunstenaar.
Maestro di capella, kapelmeester.
Magas, kam van snaarinstrumenten.
Maggiolata, Meilied.
Maggiore, dur, harde, groote terts toonsoort.
Magnificat, lofzang aan Maria.
Main droite, rechterhand.

---

*) Zie hierover de interessante mededeeling en het belangrijke artikel in de „Methodiek van het piano-onderwijs" van Breslaur-Hartog, bl. 197. Uitgegeven bij de firma Seyffardt te Amsterdam.

Main gauche, linkerhand.
Maître de chapelle, kapelmeester.
Maître de musique, muziekdirecteur.
Majeur, dur, groote terts.
Major modus, dur toonsoort,
Malincolio, melancholiek, zwaarmoedig.
Malinconia, melancholie, zwaarmoedigheid.
Malinconicamente, **Malinconico**, **Malinconioso**, **Malinconoso**, zwaarmoedig, treurig.
Manc., verkorting van Mancando.
Manca, linksche.
Mancando, afnemend, verdwijnend.
Manche, hals van strijkinstrumenten en guitarren.
Mandola, **Mandoline**, een snaarinstrument dat in Italië veel gebruikt wordt; het behoort tot de luiten.
Manica, vingerzetting.
Manico, zie Manche.
Maniera, manier, de eigen wijze van voordracht van een kunstenaar.
Maniera affettata, geaffecteerde, gezochte manier.
Maniera languida, smachtende manier.
Manière d'attaque, de manier van aanslag.
Maniéré, versierd, gezocht, gekunsteld.
Mano, de hand.
Mano armonica, de Guidonische hand.
Mano destra, verkort: m. d., rechterhand.
Mano sinistra, verkort: m. s, linkerhand.
Mantalan, kleine Indiaansche fluit, waarmede de bajadères hunne dansen accompagneeren.
Manuale, het klavier van orgels, dat met de handen bespeeld wordt, in tegenoverstelling van het pedaal. Er zijn orgels zelfs met 3 en 4 manualen (claviaturen).
Manualiter, aanduiding van orgelmuziek, die zonder pedaal gespeeld wordt.
Manubrium, knop van de orgelregisters.
Manuductor, handleider die met de hand de maat slaat.
Marc., verkorting van Marcando, Marcato, gemarkeerd, doen uitkomen.

Marcatissimo, ten sterkste doen uitkomen.
Marche, marsch, gang, opklimming der tonen.
Marche redoublée, gezwinde marsch.
Marche triomphale, triumphmarsch.
Marcia, marsch.
Marciale, krijgshaftig, martiaal.
Marseillaise, Fransch volkslied.
Martellando } gehamerd, soort van staccato met den
Martellato } strijkstok.
Matrazza, Spaansche dans.
Marziale, krijgshaftig.
Massima, noot van 8 slagen.
Masurek, mazurka, Poolsche volksdans in 3/4 maat.
Matelotte, Fransche matrozendans in 3/4 maat.
Matinata, morgengezang.
Maxima, de noot, die in de mensuraalmuziek de meeste waarde heeft.
Mazurek, mazurka, zie Masurek.
M. d. verkorting van Mano destra, Main droite, rechterhand.
Medesimo tempo, hetzelfde in vorig tempo.
Mediante, middeltoon tusschen grondtoon en kwint (terts).
Melisma, zangversiering door verschillende noten op één lettergreep gezongen.
Melismatik, de leer der zangversiering.
Melismatisch, versierd.
Melodestik, leer of kunst der melodie.
Melodia, melodie, welluidendheid, samenvoeging van tonen tot een welluidend geheel.
Melodicon, in 1800 door Reiffel Sen. te Kopenhagen uitgevonden; de tonen worden door gebogene metaalstaafjes voortgebracht.
Melodico }
Melodioso } welluidend.
Melodisamente }
Melodrama, noemde men sedert het begin der ontwikkeling der dramatische muziekvormen, elk drama met muziek; later echter slechts het reciteerende tooneelspel met instrumentale begeleiding.
Melograph, notenschrijver; eene inrichting aan het klavier,

die alles, wat gespeeld wordt, van zelve in noten overbrengt. De geestelijke Creed te Londen kwam het eerst in 1747 op de gedachte.

Meloman, hartstochtelijk muziekliefhebber.

Melomanie, muziekwoede.

Mélopée, gezangspraak.

Melophare, lantaarn, waarin geöliede notenbladen geschoven kunnen worden, zoodat wanneer men bij duisternis er licht achter ontsteekt, de noten gemakkelijk te lezen zijn.

Meloplast, uitgevonden door Galin, synoptische tabel tot het opsporen der intonatie zonder de hulp van een instrument.

Melopoia, de wetenschap van het melodisch te zamenbrengen der tonen.

Melos, gezang, lyrisch gedicht.

Melothesia, het voortbrengen eener melodie, de zetting, de compositie.

Melothet, toonzetter, componist.

Melotypie, notendruk door typen.

Ménestrels, balladezangers eertijds aan de hoven van vorsten.

Ménétriers, fidelaars, dansmuziekmakers.

Ménétriers de village, dorpsmuzikanten.

Meno, minder.

Meno forte, minder sterk.

Meno piano, minder zacht.

Mensur, tonenmaat, de juist ingedeelde maat op den toets van snaarinstrumenten.

Mensural-gesang, noemden de Ouden die zang, die uit verschillende tonen bestond van nauwkeurig bepaalde tijdwaarde.

Mensuralisten, toonzetters en muzikale auteurs, die tot de verbetering van het Mensural-gezang hebben bijgedragen.

Mensuralnoten, onze hedendaagsche noten.

Ménuet, zie Minuetto.

Mescolanza, mengsel van strijdige tonen.

Meson, het tweede tetrachord van het volmaakt onveranderlijke toonsysteem der Grieken.

Messa, mis, hoogambt.

Messanzo, zie Mescolanza.

Messa voce, het trapsgewijze aanzwellen en afnemen van den toon.
Mesto, treurig, waarmede tegelijkertijd een langzame beweging wordt gewenscht.
Mesure, zie Mensur,
Mesure à deux temps, halve maat, 2/4 maat.
Mesure à trois temps, 3/4 maat.
Méthode } school, de naar vaste regelen gestelde vor-
Metodo } mingsleer.
Mètre, metrum.
Metrik, versificatieleer, de leer van het metrum, d. i. van de versmaat.
Metrometer } maatmeter, die de snelheid van de maat
Metronom } aangeeft. *)
Metrum, tijdmaat.
Mette, Katholieke vroegdienst.
Mez., verkorting van Mezza, half.
Mezza manica, halve applicatuur.
Mezza orchestra, met half orchest.
Mezza voce, verkort m. v., met half stemgeluid.
Mezzo forte, m. f., half sterk.
Mezzo forte piano, matig sterk, dan zwak.
Mezzo sopraan, half-sopraan, omvang van de eenmaal gestreken A tot tweemaal gestreken F.
Mezzo staccato, half gestooten.
Mezzo-tenore, midden-tenor, komt den bariton nabij.
M.f., verkorting van Meno of Mezzo forte.
Mi, de noot E.
Mi bémol, de noot Es.
Mi bémol majeur, Es-dur, Es gr.t heeft 3 mollen voor B, E, A.
Mi bémol mineur, Es-mol, Es kl.t heeft 6 mollen voor B, E, A, D, G, C.
Mi dièse, Eis.
Mi majeur, E-dur, E groote terts.
Mi mineur, E-mol, kleine terts.

---

*) Zie hierover de interessante mededeeling en het belangrijke artikel in de „Methodiek van het piano-onderwijs" van Breslaur-Hartog, bl. 197. Uitgegeven bij de firma Seyffardt te Amsterdam.

Militairement } krijgshaftig.
Militarmente }
Minacciando } dreigend, bedreigend.
Minaccievole }
Minacciosamente }
Minaccioso }
Minaccivolmente }
Mineur, mol, zacht, kleine terts.
Minima, halve maatnoot.
Minore, mol, zacht, klein.
Minuetto, menuet, muziekstuk in 3/4 maat, met twee reprises en meestal met een trio.
Miscella, eene orgelstem.
Mise de voix, zie Mezza voce.
Miserere, ontferm U, eene bij Psalm 57 vervaardigde kerkmuziek.
Missa, mis, kerk-compositie, bestaande in zes afdeelingen: Kyrie, Gloria, Crede, Sanctus, Benedictus en Agnus Dei.
Missa pro defunctis, zielsmis voor afgestorvenen.
Missa solemnis, eene voor kerkfeesten bestemde mis.
Misteriosamente } geheimzinnig.
Misterioso }
Misura, maat.
Mitos, draden, de Grieksche benaming van uit vlas gedraaide snaren.
Mittelcadenz, zie Halbcadenz.
Mixturen zijn die orgelregisters, welke op iedere toets meerdere pijpen in octaven, tertsen- en quinten gelijktijdig doen spreken.
M. M., verkorting voor Mälzl's Metronom.
Mobile, bewegelijk.
Moderatamente } gematigd.
Moderato }
Moderno, elegant, nieuw.
Modificazioni, modificatiën, beperkingen, dus worden de onderscheidene schakeeringen der tonen genoemd.
Modto., verkorting van Moderato.
Modulare, de stem of klank van een instrument inrichten.
Modulation, modulazione, accoordenwisseling; juiste verandering der toonsoort. Moduleeren noemt men de

overgang op melodische-harmonische wijze van de eene toonsoort naar de andere.

Modus, toonsoort, ook maat.

Modus major, dur- of harde of gr.t toonsoort.

Modus minor, zachte of kl.t toonsoort.

Moll, week, zacht.

Molla, fluitklep.

Molltonart, zachte of kl.t. toonsoort, waarin de terts klein is.

Molto, zeer, veel.

Momentulum, zestiende pause.

Momentum, achtste pause.

Monaulos, de fluit der Grieken, die oorspronkelijk uit hoorn of been bestond.

Monochord, eensnarig instrument waarop de intervallen gemeten worden (klankmeter).

Monodie, eenstemmig gezang.

Monodrama, tooneelspel voor één persoon.

Monotonie, eentonigheid.

Moraliteiten, eene soort muzikale tooneelvertooningen in de 14de eeuw.

Morando, talmend, terughoudende.

Mordent
Mordente } verkorte triller of naslag.

Morendo, stervend, wegstervend.

Moriente, stervende, uitdovende.

Mormorando
Mormorevole
Mormorosa } murmelende.

Mosso, bewogen,

Mostra, notenwijzer.

Motetto, motet, een meerstemmig kerkgezang naar aanleiding van een bijbeltekst, ook meerstemmige vocale muziek van ouden vorm.

Motief, motivo, de gedachte; in de muziek het kleinste deel daarvan, waaruit het stuk zich langzamerhand ontwikkelt.

Moto, beweging, aandrift.

Moto precedente, in voorafgaande beweging.

Moto primo, eerste beweging.

Motus contrarius, tegenbeweging.

Motus obliquus, zijdelingsche beweging.
Motus rectus, rechte beweging.
Mouvement }
Movimento } beweging, tempo.
Mozarteum, het beroemde muziek-instituut (conservatorium) te Salzburg, ter eere van den onsterfelijken toondichter Mozart gesticht.
Murky, verouderd muziekstuk voor klavier, dat in de vorige eeuw zeer bemind was, waarbij de bas zich steeds in gebroken accoorden beweegt.
Musette, eene soort zakpijp; ook landelijke dans in 6/8 maat, vroeger in Frankrijk zeer bemind.
Musica, muziek, toonkunst
Musica arrabbiata }
Musica da gatti } kattenmuziek.
Musica da camera, di teatro, kamer-, tooneelmuziek.
Musica di chieza, kerkmuziek.
Musicale }
Musicalmente } muzikaal.
Musicare, musiceeren.
Musico, musicus, zanger, toonkunstenaar.
Musikinstitut, muziekschool, conservatorium.
Mutare, veranderen.
Mutation }
Mutazione } verwisseling, de stemverwisseling bij den opgroeienden jongeling.
Mutiren, de natuurlijke stemverandering bij jonge lieden.
M. V,, verkorting van Mezza voce.
Mykterophonie, neusgeluid, door den neus zingen.
Mystères, mysteriën, gezangen der kruisvaarders op hunne tochten.

N.

Nabel, een snaarinstrument door Phoeniciërs uitgevonden en vroeger door de Israëlieten en Grieken gebruikt.
Naccara, slaginstrument, op castagnetten gelijkende, doch grooter; in Turkije in gebruik.
Nacchera, pauk; ook meervoud.
Nacchere, castagnetten.

Naccherino, pauker; ook kleine pauk.
Naccherone, groote pauk.
Nafiri, Indiaansche trompet.
Nagelclavlier, een toetsinstrument, dat den omvang had van vijf octaven; het werd in 1791 uitgevonden door Träger in Bernburg. De toon komt overeen met die van een harmonika. Opgang heeft het niet gemaakt. Eveneens was het gesteld met de
Nagelviool, ook wel Nagelharmonika genoemd; dit snaarinstrument werd uitgevonden omstreeks 1750 door Joh. Wilde te Petersburg.
Naïf, naïvement, naief, ongekunsteld, natuurlijk.
Nänie, treur- en klaagzang.
Narrante, vertellend.
Naturale, Naturalmente, natuurlijk, ongekunsteld.
Negligente, Negligentemente, nalatig, vluchtig.
Nei, eene soort dwarsfluit van riet bij de Turken in gebruik.
Nel, nella, in de, van de, op.
Nel battere, nederslag van de maat.
Nel tempo, in de maat.
Nete zoo noemden de oude Grieken de laatste hoogste toon van de 3 hoogste tetrachorden.
Netto, rein, net, zuiver.
Neumen, de in vroegere tijden gebruikelijke en in oude choraalboeken nog aanwezige toonteekens. Er waren meer dan honderd verschillende teekens.
Neuvieme, none, negende.
Nexus, verbinding, band, aanduiding van eene reeks tonen in de oude geschriften; er zijn drieërlei: Nexus anacamptos, afwaartsche; nexus rectus, opwaartsche, en nexus circumstans, de op- en afwaartsche.
Nihil, niets. Is het opschrift voor onbewegelijke orgelregisters, die alleen aangebracht zijn ter wille der symmetrie.
Nobile, edel.
Nocturne, nachtmuziek.
Noêls, kersliederen.
Noire, kwart noot.

Nomos, toonsoort, melodiegang.
Non, niet.
Non molto, niet zeer.
Non tanto, non troppo, niet te zeer.
Nona, none, de negende interval van den grondtoon af.
Nonet, nonetta, negenstemmige compositie.
Normalton, stemtoon, de A.
Normaltonleiter, de grondtoonladder C-gr.t., maar ook de paraleltoonladder A kleine terts.
Nota, note, noot, toonteeken.
Nota abjecta, verworpen noot.
Nota buona, de noot die op het goede maatdeel valt.
Nota cambiata, wisselnoot.
Nota caracteristica, leidtoon.
Nota cattiva, de noot, die op het slechte maatdeel valt.
Nota contra notam, noot tegen noot, eenvoudig contrapunt.
Nota di piace, versiering.
Nota Romana, Romanus letter. Neumenperiode.
Nota sostenuta, gehouden, gedragen noot.
Notation, de kunst om door de gebruikelijke teekens muziek te schrijven.
Note sensible, de Franschen noemen aldus de leidtoon.
Notist, notenschrijver.
Notograph is een schrijfmachine voor noten, uitgevonden door E. Schmeil te Maagdenburg.
Notturno, nachtmuziek.
Nourrir le son, den toon sterk aangeven en uithouden.
Novemole, negen noten, die in den tijd van zes gelijke noten moeten uitgevoerd worden.
Nuanceeren, schakeeren, door gevoelvolle uitvoering der verschillende teekens bij de voordracht.
Numerus wordt gebruikt in plaats van Rhytmus.
Nuovo, nieuw.

O.

O, of wel twee tegenover elkander staande halve cirkels werd bij het vroegere notenschrift beschouwd als aanduiding

voor Tempus perfectum. In de Italiaansche taal beteekend O, of.

Ob., verkorting van Oboë.

Oboa, hobo, hautbois, zie ook Alt-oboa.

Oboïst, hoboist, hobospeler.

Octave, de achtste diatonische trap, de herhaling van den grondtoon.

Octett, Otteto } muziek voor 8 concerteerende stemmen.

Octiphonium, een geheel achtstemmig geschreven muziekstuk.

Octochord, instrument met 8 snaren.

Octochordisch, achtsnarig.

Ode, lied, gezang.

Odeon, odeum, waren bij de Ouden ronde, van binnen met zuilen versierde openbare gebouwen, waarin de muzikale en poëtische wedstrijden gehouden werden.

Odische muziek, vokaal-muziek.

Oeuvre, werk.

Oeuvre posthume, nagelaten werk.

Offertoire, Offertorium } het offergebed van de Katholieke mis.

Officium, mis; drukt eigenlijk meer uit het begrip van plicht.

Officium defunctorum, lijkmis.

Officium diurnum, dagmis.

Officium divinum, hoogambt, mis.

Officium matutinum, vroegmis.

Officium nocturnum, nachtelijke mis.

Officium vespertinum, vesper, namiddaggodsdienst.

Oficleida, zie Ophicleide.

Olivettes, olijvendag; dans van landlieden in Provence, na de olijvenoogst.

Omnes, Omnia } zie Tutti.

Ondeggeeren, maatslaan met golvende beweging der hand.

Ondeggiamento, beving.

Ondeggiante, golvend, wankelend.

Ondulé, bevende, sidderende.

Onduleeren, den toon laten beven.

One, Italiaansche vergrootingssyllabe.

Ongarese
Ongherese } Hongaarsch.

Opera, werk, opera, in muziek gebracht drama.

Opera buffa, komische opera of zangspel.

Opera-semi-seria, romantische opera.

Opera seria
Opéra serieux } ernstige, groote opera.

Operette, zangspel.

Operist, operazanger.

Ophicleide, ook Basso d'harmonie; alleen de Bas-ophicleide wordt nog wel gebruikt b.v. in de Sommernachtstraum Ouverture van Mendelssohn.

Opus, werk.

Opusculum, werkje, klein werk.

Opus posthumum, nagelaten werk.

Oratorium, lyrisch geestelijk drama, met instrumentale begeleiding.

Orchestik, de hoogere danskunst.

Orchestre
Orchestra } vereeniging van toonkunstenaren ter uitvoering van meerstemmige compositiën; ook benaming van de plaats van uitvoering.

Orchestrion, een door Abt Vogler uitgevonden instrument, hetgeen volgens zijn teekening in Holland werd gemaakt; het was een draagbaar orgel door hem voor het eerst in November 1789 te Amsterdam bespeeld.

Ordinario, gewoon, op gewone wijze.

Organetto, klein orgel.

Organique, instrumentale muzick.

Organische muziek, zoo noemden de Grieken de instrumentale muziek; de middeleeuw nam deze benaming over.

Organist, organista, orgelbespeler.

Organo, orgel, orgelstem.

Organo di campana, klok-orgel.

Organo pleno, met vol werk.

Organo portatile, draaiorgel.

Organographie, beschrijving van instrumenten.

Organologie, instrumentleer.

Organum, orgel. In de dagen van Hucbald (840—930) beteekende dit woord: meerstemmige muziek, als namelijk

een Cantus firmus begeleid werd door andere stemmen in octaven en kwinten.

Organum hydraulicum, waterorgel.

Organum pneumaticum, windorgel.

Orgelpunt, cadenza, point d'orgue, aaneenvlechting van harmonische akkoorden in de boventonen bij aangehouden bas.

Orgue, orgel.

Orgue portatif, draaiorgel.

Orificium, opening en monding van orgelpijpen.

Origineel, oorspronkelijk, niet nagevolgd.

Originell, eigenaardig, eigendommelijk, van het gewone afwijkende.

Ornamenti, versieringen.

Ornatamente }
Ornato } versierd, opgetooid.

Ornemens, versieringen.

Orthisch, hoog.

Orthische melodie, eene zich in de hooge tonen bewegende melodie.

Orthoëpie, juiste uitspraak.

Orthoëpik, de leer der juiste uitspraak.

Orthotonie, juiste toongeving.

Oscillationen, trillingen.

Osservanza, inachtneming, opmerkzaamheid.

Ossia, of.

Ostinata, hardnekkig, volhoudend.

Ottava alta, het hoogere octaaf.

Ottava bassa, het lagere octaaf.

Ottavino, octaaffluit.

Ottemole, figuur uit acht noten bestaande.

Ottetto, octet, achtstemmig.

Ouverture, inleidingsstuk voor het orchest, in het bijzonder voor opera's.

P.

P., verkorting voor Piano.

Padoana, deftige dans uit de 16de eeuw.

Palco, betrekking bij het tooneel.

Palmulae, zoo noemden de Romeinen de toetsen.

Pambe, kleine trommel der Hindo's.

Pandora, kleine Poolsche luit ook wel Bandoër genoemd; in Beneden-Italië is deze met 8, in Engeland met 12 snaren bespannen.

Panfluit, herdersfluit met 7 pijpen, door was aaneen verbonden.

Pantaléon noemde men de eerste clavieren, toen ze bij aanvankelijke onvolkomenheid in 1690, nog geen dempers hadden.

Pantomime, gebarenspel.

Paradoxus, wonderlijk, zeldzaam. Het was ook de benaming van den zanger of instrumentalist, die bij de Olympische Spelen den prijs won.

Parakontaktion, beurtzang der Grieken.

Parallel toonsoort, verwante toonsoort.

Paraphonie, wanklank, stemgebrek.

Paraphonist, voorzanger.

Paraphrase, omschrijving.

Parlando
Parlante } sprekende.

Parodia, parodie, verdraaid vers, luimige omkeering van een meer ernstig dichtstuk.

Parodos, begin van het tragische koor, als het geheele koor zingt.

Paroles, tekst bij de muziek.

Parte, deel, rol van een opera, hoofdstem.

Parterre, de voor de toeschouwers bestemde plaats op den beganen grond.

Parthenia, gezang der jonkvrouwen.

Partie, afzonderlijk geschreven stem.

Partimento, becijferde bas.

Partito, in stemmen verdeeld.

Partition
Partitura
Partizione } partituur; muziekstuk, waarin de verschillende stemmen bij elkander zijn gebracht, om het geheel te kunnen overzien.

Pas, schrede, ook dansfiguur, als: Pas de deux, enz.

Pas accéléré
Pas redoublé } gezwinde marsch.

Pas de hache, krijgsdans.

Pas ordinaire, parademarsch.

Passacaglia, een dans, die eenigszins gelijkenis heeft met

de Giacone (ook wel Ciacone geschreven). De oorspronkelijke dansmelodie van 8 maten wordt als Bas ostinata (hardnekkige bas) zoo breed mogelijk toegepast. Gewoonlijk heeft deze dans 3/4 maat.

Passage }
Passagio } melodieuse notenreeks; ook sneller gedeelte van een muziekstuk dan de aangegeven maat.

Passariello, geestige karakterrol der Italiaansche opera comique.

Passsepied, een Fransche dans, welke thans niet meer in de mode is, in 3/4 of 3/8 maat.

Passion, hartstochtelijke uitvoering van muziek.

Passionata, passionato, apassionné, hartstochtelijk.

Passo-mezzo, Italiaansche dans.

Passions-muziek, oratorium, waarvan de tekst op het lijden van Christus betrekking heeft.

Pasticcio }
Pastiche } quodlibet.

Pastorale, landelijke muziek, herdersmuziek.

Pastorello, toonstuk van idyllisch karakter.

Pastourelle, Fransche contradans van gelijke soort.

Patеticamente }
Patetico } pathetisch, verheven.

Patimente, lijdend.

Patte à règler, liniëerpen.

Pausa }
Pause } pauze, rustteeken.

Pauseeren, pauser, zwijgen.

Pavana, Italiaansche boerendans in 3/4 maat, die ook langzamerhand in de deftige kringen werd opgenomen.

Paventato }
Paventoso } vreesachtig, angstig bij het voordragen.

Ped., verkorting van Pedaal.

Pedalclaves }
Pedalclaviatur } zie Pedale.

Pedale }
Pedallera } pedaal, voettoetsen, de voet claviatuur van het orgel, ook de trekkers bij piano of harp.

Pentachonium, vijfstemmig muziekstuk.

Pentachord, vijfsnarig.

Pentatonon, interval van 5 geheele tonen; de septima of kleine septima.

Per, door, voor, b.v. Per il flauto solo, voor de fluit alleen.
Perd., verkorting van Perdendo, Perdendosi, zich verliezende, afnemende.
Perfetto, volkomen.
Perfetto modo, de volkomen maat, de driedeelige.
Perigourdine, Fransche dans in 3/8 maat.
Periode, zin, die eene gansche gedachte uitdrukt.
Periodologie, de leer der vorming van muzikale zinnen.
Pesante, zwaar, slepend.
Pezza, stuk.
Pezzi concertanti, concertstukken.
Pezzi di bravura, bravourstukken.
P.f., verkorting van Piu forte.
Phantasie, zie Fantasie.
Philharmonisch, stamt af van het Grieksch en beteekent de muziek (harmonie) liefhebbende.
Philomele, nachtegaal, vriendin der muziek.
Philomusos, liefhebber der muziek.
Phisharmonica, zie Physharmonica.
Phonagogus, de hoofdsatz, het thema der fuga.
Phonargie, stem- of galmleer.
Phonaskie, stemoefening bij het zingen.
Phonaskos, stemkweeker, zangmeester.
Phone, stem, geluid.
Phonetik, stemleer, geluidleer.
Phonik, klank- of toonleer.
Phonokamphie, stembuiging, klankbreking.
Phonoklastisch, stembrekend.
Phonosophie, klankkunde.
Phrase, zin uit een muziekstuk.
Phraser, zinnen rhytmisch van elkander scheiden.
Phrygische toonsoort, de oudste toonsoort der oude Grieken.
Phrygische cadens is de gang van den kleinen drieklank der onderdominant naar den grooten drieklank der tonica.
Physharmonica, een door Häckel uitgevonden en door Buschmann te Hamburg verbeterd toetsinstrument, dat zijn geluid door middel van metalen tongen, gedreven door wind in trilling bracht.

Piaccimento, vergenoegen, welgevallen.
Piacere, naar believen, naar genoegen.
Piacevole } bevallig, aangenaam, liefelijk.
Piacevolmente }
Piangevole } weenende, klagende.
Piangevolmente }
Pianino, een rechtopstaande piano.
Pianissimo, zeer zacht.
Pianissimo quanto possibile, zoo zacht mogelijk.
Piano, zacht, stil.
Piano, fortepiano.
Piano droit, rechtopstaande piano.
Piano piano (uitgedrukt door P P), zeer zacht.
Picchiettato, gesprenkeld, zie ook Staccato.
Piccolino } klein.
Piccolo }
Pièce, stuk, muziekstuk.
Pieno, vol, volstemmig.
Pietoso, vol medelijden.
Pifferare, op de dwarsfluit blazen.
Pifferino, dwarsfluitje.
Piffero, dwarsfluit.
Pileata, met een hoed voorzien, gedakt (in verband met het orgel).
Pilotiden, abstracten, smalle houten latten aan orgels, die de toetsen met de ventilen der pijpen verbinden.
Pincé, geknepen, gestooten; ook korte triller.
Pince étouffé, samenklank.
Pince renversé, de sneller.
Piquer, meerdere noten in één streek uitvoeren of met springenden heen- en wedergaanden strijkstok.
Pittorico, schilderend.
Più, meer; dient ter nadere bepaling van eenige woorden, zoo als Più allegro, sneller, Più lento, langzamer.
Pizzicato, getokkeld, alleen in gebruik bij strijkinstrumenten, waarbij de snaren met den vinger, in plaats met den strijkstok worden geraakt.
Placidamente } rustig, stil.
Placido }
Plagalisch, afhankelijk, aanleunende.

Plagiaat, namaking, plundering.
Plain chant, koraalgezang.
Plainte, klacht, klaaglied.
Plaisant, lustig.
Plaisanteries, schertsende mnziekstukken.
Plaquer, aanslaan.
Plectrum, het staafje waarmede de snaren aangeslagen worden.
Poche, pochette, zak- of rokviool.
Pochettino } een klein weinigje.
Pochetto }
Pochissimo, zeer weinig.
Poco, een weinig.
Poco allegro, eenigszins snel.
Poco a poco, van lieverlede, trapsgewijze.
Poco a poco accelerando, van lieverlede sneller.
Poco forte, eenigszins sterk.
Poco lento, eenigszins langzaam.
Poco meno, eenigszins minder.
Poco piano, eenigszins zacht.
Poco più, iets meer.
Poi, vervolgens.
Poi a poi, van lieverlede.
Poi segue } hierop volgt.
Poi seguente }
Point allongé, streep boven de noot.
Point d' orgue } kadens, fermate. Zie ook Orgelpunt.
Point de repos }
Point final, sluiting, slot-fermate.
Point sur tête, punt boven de noot.
Polacca, Poolsche volksdans in 3/4 maat.
Polka, Boheemsche volksdans in 2/4 maat.
Polonaise, zie Polacca.
Poly, veel.
Polychord, instrument, dat veel snaren heeft.
Polyhymnia, de zangrijke, eene der muzen; aan haar wordt de uitvinding der lyra toegeschreven.
Polyphonie, veelstemmigheid, het tegenovergestelde van homophonie.
Polyphonium, veelstemmig muziekstuk.

Pommer, zie Bombardon.

Pomposamente
Pomposo } statig, prachtig.

Ponderoso, gewichtig.

Ponticello, de kam van strijkinstrumenten. Sul ponticello, beteekent bij strijkinstrumenten, dat men den strijkstok zeer dicht bij de kam moet voeren.

Ponticolo noemen de Italianen den overgang van den borstnaar de kopstem.

Pont-neuf is in Frankrijk de benaming voor straatliedje.

Port de voix, voorslag.

Portamento, het houden en dragen van den toon in de onderscheidene schakeringen.

Portato, gedragen.

Portée, de vijf notenlijnen.

Posément, langzaam.

Position, zie Applicatuur.

Positiv, klein orgel.

Possibile, mogelijk.

Postludium, naspel.

Potpourri, vereeniging van onderscheidene gedeelten van melodieën en muziekstukken, quodlibet.

Poussé, afgestooten; opstreek van den strijkstok.

P.P., verkorting van Pianissimo.

Praeambulum, voorspel.

Praecantor, voorzanger.

Praefectus, voorganger, aanvoerder.

Praefectus chori, voorganger, aanvoerder der schoolkoren.

Praeludium, voorspel.

Pralltriller, zie Mordent.

Präparation, voorbereiding.

Prästanten, de groote vooraanstaande orgelpijpen.

Pratico, practisch, geoefend.

Precettore di musica, muziekonderwijzer,.

Precipitamente
Precipitando
Precipitato
Precipitoso } haastig, gejaagd.

Precisione (con), met juistheid.

Preghiera, gebed.
Prélude / Preludio } praeludium, voorspel.
Preludeeren, korte muzikale frase tot inleiding.
Premier-dessus, eerste sopraan.
Préparation / Préparazione } voorbereiding.
Pressante, dringend, jagend.
Prestamente, driftig, gezwind.
Prestissamente / Prestissimo } ten snelste.
Presto, snel, haastig.
Presto assai, zeer snel.
Presto prestissimo, zoo snel mogelijk.
Prière, gebed.
Prima, de eerste; ook eersten toon der ladder.
Prima donna, eerste zangeres.
Prima donna assoluta, zangeres uitsluitend voor de eerste partijen.
Prima parte, eerste partij eener opera.
Prima vista, van het blad, op het eerste gezicht.
Prima volta, de eerste maal.
Prime, de eerste toon van elken toonladder, interval van 2 tonen op gelijke hoogte.
Primo, de eerste.
Primo uomo, eerste tenor; voorheen benaming van de eerste sopraan-partijen (kastraat).
Primtonen, grondtonen.
Principale, hoofdzakelijk.
Principalstimme, solostem.
Procella, zie Tempestoso.
Professeur de musique / Professore di musica } professor, eerste onderwijzer in de muziek op voorname muziekscholen; in Frankrijk, Italië en Amerika noemt men aldus elken muziekmeester.
Programma, opgaaf van uit te voeren muziekstukken.
Progression, vooruitgang, voortgaande beweging.
Prolation, verlenging van de waarde van een noot; ontstaan uit de mensuraalmuziek.

Promptement
Prontamente } snel, haastig.
Pronto
Pronunciato, gesproken, bepaald.
Proportion, verhouding.
Prosae sequentiae, geestelijke Latijnsche hymne, die met Paschen of Pinksteren gezongen wordt.
Proslambenomenos, de bijgevoegde toon in het Grieksche toonsysteem.
Prosodia, prosódie, metrische aanduiding der syllaben naar gelang van kortheid of lengte.
Prosodiën, liederen ter eere van Apollo en Diana.
Prosodik, betooningsleer.
Protus tonus, de naam van den eersten kerktoon.
Provençales, ridderzangers uit de 12de en 13de eeuw.
Psalmist, palmzanger.
Psalmodie, intonatie der priesters voor het altaar.
Psalter, een verouderd snaarinstrument eenigszins den vorm van de harp nabij komende.
Psaltriae, snarentuigspeelsters en zangeressen bij de oude Romeinen.
Psaume, psalm, loflied.
Pulpet, muzieklessenaar.
Punctus, zie Punto.
Punta, spits, punt.
Puntato, gepunctueerd.
Punto, punt, teeken, dat de waarde der noot of pauze, waarachter een punt gesteld is, met de helft vermeerdert.
Pupitre, muzieklessenaar.

Q.

Quadrat, herstellingsteeken.
Quadricum, zie Quartetto.
Quadrille, dans in zes afdeelingen, 2/4 en 6/8 maat, die afdeelingen zijn pantalon 6/8, eté 2/4, poule 6/8, trenis 2/4, pastourelle 2/4, finale 2/4.
Quadro, zie Quartetto.
Quadrupel-croche, 64ste noot.

Quarta modi } de onderdominant.
Quarta toni }

Quart de soupir, zestiende pauze.

Quarte, interval van 4 tonen, ook de A-snaar der viool.

Quartettino, klein, licht kwartet.

Quartetto, kwartet, zangstuk voor vier stemmen; bij kamermuziek stukken, gewoonlijk voor 2 violen, alt en bas, ook voor piano, viool, alt en violoncel of met verschillende bezetting.

Quartfagott is een kwart lager dan de gewone fagot.

Quarto (a), de vierde.

Quasi, gelijk, als, bijna.

Quasi uno fantasia, gelijk eene fantasie.

Quatre } vier.
Quattro }

Quatre mains (à) } voor vier handen.
Quattro mani (alle) }

Quatricinium, klein muziekstuk voor 4 hoorns of trompetten.

Quatuor, zie Quartetto.

Querstand, dwarsstand, eene opklimming van 2 stemmen die hard klinkt, doch die door verandering van akkoord en stembuiging vermeden kan worden.

Questo (a), deze, die.

Quieto, rustig.

Quinta modi } bovendominant of kwint, interval van 5 tonen.
Quinta toni }

Quinte, Fransche benaming voor alt; ook van de E-snaar der viool.

Quinterne, verouderde Italiaansche luit.

Quintetto, kwintet, muziekstuk voor 5 stemmen of instrumenten.

Quintfagott, zoogenaamde dubbele of contrafagot; volgens anderen de een kwint hoogere fagottine, genaamd fagot.

Quintole, eene figuur uit 5 noten bestaande, doch in waarde gelijk aan vier of zes noten der maat.

Quintuor, zie Quintetto.

Quodiibet, een vroolijk muziekstuk uit melodieën van onderscheidene componisten samengesteld.

Quote, maatdeel.

R.

Rabani, ook **rabanna**, handtrommel bij de negers.
Rabbia (con), met woede.
Raddolcendo, verdubbeling.
Raddoppiato, verdubbeld, tweemaal te spelen.
Raga is de benaming voor de toongeslachten der Indiërs.
Ragina is de benaming voor de 30 bijtoonsoorten van het Indische systeem, die naast de 6 Ragas bestonden.
Ragoke, kleine Russische hoorn.
Rall., verkorting van Rallentando.
Rallentamento, verminderende, verslappende.
Rallentando / **Rallentato** } terughoudend, steeds langzamer.
Ranz de vaches, **Kuhreigen**, Zwitsersch herderslied.
Rapidamente / **Rapido** } snel, rasch,
Rappel, Egyptische handpauk.
Rasgado, het arpeggeeren bij het guitarrespel.
Rastral / **Rastrum** } instrument om muzieklijnen te trekken.
Rattenendo / **Rattenuto** } terughoudend, teruggehouden.
Ravanostron, een strijkinstrument der Indiërs.
Ravivando il tempo, het tempo bespoedigen.
Re, D, tweede noot der grondtoonladder C.
Rebab, een Turksch snaarinstrument.
Ré bémol, Dęs, het molteeken voor D.
Ré bémol majeur, Des-dur. Des groote terts heeft 5 molteekens voor B, E, A, D, G.
Ré dièse, Dis, kruis voor D.
Ré-majeur, D-dur. D groote terts.
Ré mineur, D-mol. D kleine terts.
Rebec of **Rebek**, of **Rebeb**, of **Erbeb**, waarschijnlijk verwant aan bovengenoemde Rebab. Het is ook een snaarinstrument, vermoedelijk het eerst door de Arabieren gebruikt.
Recitatif / **Recitativo** } recitatief, spreekzang.

Recitativo obligato, obligaat recitatief.
Recitativo parlante, of **secco**, eenvoudig recitatief begeleid door bas.
Recitativo stromentato, recitatief begeleid door instrumenten.
Rectus modus, juiste beweging.
Redita, terugkeer, herhaling eener melodie.
Redowak of **redowazka**, Boheemsche dans, afwisselend in 2/4 en 3/4 maat.
Reduceeren, de harmonie van een veelstemmig muziekstuk voor slechts weinige instrumenten inrichten.
Reductio, omwerking als voren.
Refrain, **refrein**, herhalingscouplet, slotvers.
Regal, een klein zelfstandig orgelwerk.
Regens chori, koordirecteur in de kerk.
Register / **Regulae** } de trekkers aan beide zijden van de toetsenrij der kerkorgels, registers. In de zangkunst spreekt men ook van registers.
Relatio non harmonica, zie Querstand.
Religiosamente / **Religioso** } religieus, plechtig.
Reminiscenz, iets uit de herinnering, niet oorspronkelijk.
Remplissage, aanvulsel, aanvullingsstem.
Renvoi, herhalingsteeken.
Repercussio, een nieuwe doorvoering van het thema bij de fuga.
Repetatur, men herhale, het moet herhaald worden.
Répéter, herhalen.
Répétition / **Repetizione** } herhalings-studie, voorafgaande aan een concert of opera-uitvoering.
Repetitieteeken, herhalingsteeken.
Repetitor, directeur der repetitiën.
Replica, herhaling eener melodie, antwoord in eene fuga.
Replicato, herhaald.
Replik, de interval, die door omkeering van het accoord ontstaat.
Repos, rustteeken.
Reprise, herhaling van een hoofddeel, herhalingsteeken.
Requiem, zielmis, mis bij begrafenissen.

Requisieten, alle kleine bij de uitvoering eener opera benoodigde voorwerpen.
Requisiteur, de persoon die met het samenbrengen der requisieten is belast.
Resolutio, oplossing.
Résonance, resonanz, terugklank, het medeklinken van een voorwerp.
Resonanzboden, klankbord, de dunne plank, die onder de snaren ligt van pianofortes.
Résonner, klinken, galmen.
Respiration, de ademhaling.
Respireeren, ademhalen.
Responsorium, het antwoord van het koor op het gezang van den priester voor het altaar.
Retardation, oponthoud, vertraging.
Retro, rugwaarts.
Retrogradus. teruggaande.
Reveil, morgensignaal om op te staan.
Rf., of rfz., verkorting van Rinforzando.
Rhapsoden, in oud Griekenland rondtrekkende zangers.
Rhapsodie, brokstuk.
Rhapsodist, bijeenvoeger.
Rhetorik, redekunst, voordrachtsleer.
Rhythmen, maatgroepen.
Rhythmik, leer van de muzikale tijdmaat.
Rhythmisch, afgemeten.
Rhythmische Rückung, tijdelijke verandering van het bepaald aangewezen rhythmus door verschuiving van den klemtoon.
Rhythmometer, maatmeter.
Rhythmus, toonverdeeling met betrekking tot de maat.
Ribattuta, terugslag.
Ricercare, preludeeren.
Ricercari, kerkmuziek uit de 16de eeuw.
Ricercata, kunstig bewerkte fantasie; ook preludium en meester-fuga.
Ricercato, uitgezocht, bijzonder uitgewerkt.
Ricordanza, herinnering.
Ridotto, gereduceerd, uit een groot werk genomen.
Rifiorimenti, willekeurige verfraaiingen in de voordracht.

Rigaudon, een danswijze herkomstig uit Provence. Het karakter is opgewekt, schertsend. Deze wordt meestal in 4/4 maat geschreven.

Rigore
Rigoroso } streng (in de maat).

Rilasciando, slepend, terughoudend in de maat.

Rileh, Russische boerenlier.

Rinforzando
Rinforzato
Rinforzo } versterkt, levendig, zeker.

Ripienist, speler of zanger die alleen bij de tutti's meewerkt.

Ripienstem, stem die alleen bij ritournels en tutti's intreedt; aanvullingsstem.

Ripresa, herhaling, herhalingsteeken.

Risentito, vol uitdrukking, levendig.

Risolutamente
Risoluto } beslist, krachtige voordracht.

Risolutissimo, ten krachtigste.

Risonare, klinken, galmen.

Risposta, antwoord in de fuga.

Rissonante, klinkend, galmend.

Rissonanza, klank, galm.

Ristretto, samentrekking; het verkorten van het thema eener fuga.

Risvegliato, opgewekt, vroolijk.

Rit., verkorting van Ritardando, Ritardato, vertraagd, teruggehouden in de maat.

Riten., verkorting van Ritenente, Ritenuto, vertraagd, teruggehouden in de maat.

Ritornellen, kleine volksliederen der Italiaansche bergbewoners.

Ritornello, ritornell, een voor-, tusschen- of naspel.

Rituale, verordening van kerkelijke gebruiken.

Riverso, zie Rovescio.

Rivolgimento, omkeering der stemmen bij dubbel contrapunt.

Rivoltato
Rivolto } van het omgekeerde notenblad zingen of spelen

Roco, ruw, dof, heesch.

Rollo, roffel op de trom.

Romance / **Romanza**, romance, eene kleine poëtische in muziek gebrachte vertelling.
Romanesca, Italiaansche dans uit de 16de eeuw.
Romanzesco / **Romantique**, romantisch.
Ronde, geheele maatnoot.
Rondeau / **Rondo**, muziekstuk, dat gewoonlijk uit 2 deelen bestaat, waarin het hoofdthema meermalen voorkomt; ook het slot van concert of sonate.
Rondinetto / **Rondino** / **Rondoletto**, een klein rondo.
Rota, rad, kring; zie ook Canon. Ook de benaming voor een snaarinstrument der Ouden.
Rotruenges, rondgezangen van de minnezangers.
Rotulae, Kerstgezangen uit vroegere tijden.
Roulade, passage of notenreeks in den zang meestal op ééne sylabe.
Roulement, roffel van trommen en pauken.
Roversio, zie Rovescio.
Rovesciamente, omkeering der stem bij dubbel contrapunt.
Rovescio, omgekeerd, heen en terug te spelen.
Rubato, geroofd, te kort gedaan aan de waarde der noot.
Rullante, ruischend.
Russe, Russisch.
Rustico, landelijk, boersch.
Rutscher, van gelijke beteekenis als Galop.
Rythmik, zie Rhytmik.

S.

S. of **Sin.**, verkorting van Sinistra. S. ook wel voor Segno, Solo, Subito.
Saattarah. Een instrument met 3 snaren, eenige gelijkenis hebbende met de gitaar. Het wordt in Indië gebruikt.
Saccade, vaste druk met den strijkstok, zoodat in één streek 2 en 2 of 3 en 3 noten gespeeld worden.
Saison, de tijd dat de muzikale wintervermakelijkheden plaats hebben. In Engeland vooral is deze term zeer in gebruik, men spreekt daar van de Season.

Salamanie, fluit bij de Turksche Derwischen in gebruik.
Salm, van gelijke beteekenis als Psalm.
Salmo, Psalm, geestelijk lied.
Salpinx, trompet bij de oude Grieken.
Saltarelli, de tangenten in de pianoforte.
Saltarello, behoort tot de Italiaansche dans der 15de en 16de eeuw.
Salterio was het instrument der minnezangers in de 12de en 13de eeuw.
Salto, sprong.
Salve regina, zij gegroet Koningin! een kerklied aan de maagd Maria gewijd.
Sambucistria, harpspelers.
Sanctus, (gedeelte der mis), heilig.
Sans pedale, zonder pedaal.
Sansa, een muziekinstrument der Oost-Afrikaansche volken.
Santir, een snaarinstrument bij de Egyptenaren nog in gebruik.
Saquebute, basbazuin.
Sarabanda, Spaansche, met de menuet overeenkomende dans, in langzame en deftige beweging; hij is echter van Oostersche herkomst en door de Mooren in Spanje ingevoerd.
Saut, sprong.
Scala, toonladder.
Scabellum of scabillum, slaginstrument bij de oude Romeinen.
Scagnello, kam op strijkinstrumenten.
Scapus, de hals der snaarinstrumenten.
Scemando, afnemend.
Scena / Scène } gedeelte van een operabedrijf.
Scherz., verkorting van Scherzando.
Scherzando / Scherzevole / Scherzoso } schertsend.
Scherzo, vroolijk muziekstuk.
Schiettamente / Schietto } op eenvoudige manier, zonder versiering.

Schisma, scheuring.
Scioltezza, vaardigheid, vlugheid.
Sciolto, vrij, ongedwongen, vlug.
Scolia, heilig gezang voor feestelijke gelegenheden.
Scordato, ontstemd.
Scordatura, verstemming van een instrument om moeielijke plaatsen gemakkelijker te maken.
Scorrendo, vloeiend van den eenen toon tot den anderen.
Scozzese, Schotsche dans; vlug in 2/4 maat.
Sdegnante, versmadend, schamper.
Sdegnosamente, met verachting.
Sdegnoso, opvliegend, bits.
Sdrucciolando, over de toetsen glijdende.
Se bisogna, als het noodig is.
Se piace, als het belieft.
Season, zie op Saison.
Seccarara, Napolitaansche dans.
Secco, droog (korte aanslag).
Second-dessus, tweede sopraan.
Seconda volta, ten tweeden male.
Seconde, tweede.
Secondo partito, tweede stem.
Secunde, tweede stem.
Secondeeren, Secundiren, de tweede stem spelen.
Seg., verkorting van Segue.
Segno, teeken, zie Dal segno.
Segue, het volgt.
Seguidilla, Spaansche dans in 3/4 maat.
Sei, zes.
Sem., verkorting van Sempre.
Semi, half, klein, gebruikelijk bij samengestelde woorden.
Semi-brevis, halve maatnoot.
Semi-croma, zestiende noot.
Semi-diatesseron, verminderde kwart.
Semi-ditono, kleine terts.
Semi-drapente, verminderde kwint.
Semi-fusa, achtste noot.
Semi-minima, kwart noot.
Semiographie, ook semeiographie, leer der muzikale teekens of de kunst tonen op noten te zetten.

Semi-ton, zie Demi-ton.
Semi-tonium, halve toon.
Semi-tonium modi, leidtoon.
Semi-tonium octavae, leidtoon van het octaaf.
Semplice, eenvoudig.
Semplicemente, op eenvoudige wijze.
Sempre, steeds.
Sensibile, gevoelig.
Sensibilmente, op gevoelige wijze.
Sentimental, gevoelvol.
Sentimento, gevoel.
Senza, zonder.
Senza accompagnamento, zonder begeleiding.
Senza-fiori | zonder versieringen.
Senza ornamenti | zonder versieringen.
Senza replica, zonder herhaling.
Senza sordino, zonder demper.
Septième | septime, zevende toon van den grondtoon af.
Septima | septime, zevende toon van den grondtoon af.
Septime-accoord, Septimen-akkord, vierklank bestaande uit grondtoon, terts, kwint en septime.
Septimole | figuur van 7 noten van gelijke waarde als een groep van vier of zes noten derzelfder soort.
Septole | figuur van 7 noten van gelijke waarde als een groep van vier of zes noten derzelfder soort.
Septuor, een zevenstemmig muziekstuk.
Sequenz, vervolg, staart, aanhangsel.
Serenade, serenata, avondmuziek.
Sereno, helder.
Serinette, klein draaiorgel, tot het africhten van vogels.
Serio | ernstig.
Serioso | ernstig.
Serpent | slangvormige pijp of buis, blaasinstrument voor de laagste baspartijen.
Serpente | slangvormige pijp of buis, blaasinstrument voor de laagste baspartijen.
Serrata, verkorten, het tempo versnellen.
Sesquipedale, anderhalf voet.
Sesta, sexte.
Sestello, sextet.
Settetto, zie Septuor.
Settima, septime.
Severamente, strenge, nauwkeurige voordracht.
Sexachord, het zessnarig toonstelsel bij de Grieken.

Sexta toni, de zesde trap der toonsoort, waarin gemoduleerd wordt.
Sexte, de zesde toon van den grondtoon af.
Sextet, sextetto, zestemmig muziekstuk.
Sextole, een groep van zes noten, die de waarde van 4 noten derzelfder soort heeft.
Sextuor, zie Sextetto.
Sfz., verkorting van Sforzando.
Sforzando, Sforzato, versterkt, plotseling zeer sterk.
Sforzando piano, plotseling sterk, daarop zwak.
Sgallinacciare, galmen, gebrekkige manier van zingen.
Si, de toon B, de zevende trap van de toonschaal C gr.t.
Si, men; b.v. Si replica, men herhale.
Si bémol, de toon Bes.
Si bémol majeur, B-dur. Bes groote terts heeft twee mollen aan den sleutel voor B en E.
Si bémol mineur, B-mol. Bes kleine terts heeft vijf mollen aan den sleutel voor B, E, A, D, G.
Si dièse, de noot B met een kruis.
Si leva il sordino, men neme den demper weg.
Si majeur, H-dur. B groote terts, heeft 5 kruisen aan den sleutel voor F, C, G, D, A.
Si mineur, H-mol. B kleine terts, heeft 2 kruisen aan den sleutel voor F, C.
Si replica, men herhale.
Si seque, men ga voort.
Si tace, men zwijge.
Si volte, men wende om.
Siciliano, Siciliaansche herdersdans.
Signalist, hoornist.
Signaturen, de cijfers boven de basnoten, welke akkoorden aanduiden.
Signe, teeken.
Signes accidentels, toevallige teekens.
Signum repetitionis, herhalingsteeken.
Siguidilla, zie Seguidilla.
Silence, pauze.
Silenzio, zwijgen.
Silenzio perfetto, volkomen zwijgen.

Sillet, zadel, kleine kam op den toets van strijkinstrumenten.
Sim., verkorting van Simile, op dezelfde wijze voortgaan.
Simplice, zie Semplice.
Sin al fine, tot aan het slot.
Sincopa, zie Syncope.
Sinfonia, sinfonie, een groot instrumentaal muziekstuk bestaande uit meerdere afdeelingen.
Sinistra manu, met de linkerhand.
Sino, tot aan.
Sirenengesang, sirenenzang, liefelijke, verleidelijke zang.
Sistrum, schelklinkend instrument der oude Egyptenaren.
Skalden, oude Skandinavische volksdichters.
Skolien, tafel- en drinkliederen der oude Grieken.
Slargando, Slargandosi, Slentando } uitdoovende, verdwijnende.
Sleutel, teeken, dat bij den aanvang van ieder muziekstuk gesteld wordt en waarnaar de noten hunne namen ontvangen.
Smanioso, woedend, razend.
Sminuendo, Sminuito } verminderd.
Smorendo, Smorzando, Smorzato } uitdoovende, wegstervende.
Smorfioso, versierd.
Smorz., verkorting van Smorzando.
Soave, Soavemente } liefelijk, aangenaam.
Soggetto, thema, motief van een muziekstuk in ernstigen stijl.
Sol, de toon G, de vijfde trap van de toonschaal C gr.t.
Sol bémol, de noot Ges.
Sol bémol majeur, Ges-dur, Ges gr.t., heeft zes mollen aan den sleutel voor B, E, A, D, G, C.
Sol dièse, de noot Gis.
Sol dièse mineur, Gis-mol, Gis kl.t., heeft 5 kruisen aan den sleutel voor F, C, G, D, A.
Sol majeur, G-dur, G gr.t., heeft één kruis aan den sleutel voor F.

Sol mineur, G-mol, G kl.t., heeft twee mollen aan den sleutel voor B, E.

Solenne } plechtig.
Sollennemente }

Solfa, toonladder.

Solfège, zangoefeningen zonder woorden, alleen op vokalen.

Solfeggiamente, vokale oefeningen.

Solfeggiare, solfegeeren, toonladders zingen, volgens de Guidonische toonbenamingen Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si.

Soli, meervoud van Solo.

Solito, ook wel Maniere solita, op gewone wijze.

Sollecito, nauwkeurig.

Solmisare, zie Solfeggiare.

Solo, alleen (eene stem).

Solozangers } zangers en toonkunstenaars, die zich toegelegd hebben op het voordragen van solostukken.
Solospelers }

Son, klank, geluid.

Sonabile, dat klank heeft.

Sonagliare, met klokjes rinkelen.

Sonagliata, gerinkel.

Sonaglio, klokje, schel.

Sonamento, het klinken, spelen.

Sonamento di stromenti, het bespelen der instrumenten.

Sonante, klinkend, weergalmend.

Sonare, klinken, geluid maken, schellen.

Sonata, sonate, klankstuk, muziekstuk in twee, drie of vier afdeelingen, elk van verschillend karakter.

Sonata da chiesa, kerk-sonate; vroeger in Italië gebruikelijk, om door een violist tusschen de zangstukken der godsdienstoefening te worden uitgevoerd.

Sonatina, kleine sonate.

Sonatore, instrumentspeler; zoo noemde men in de 16de eeuw ieder die een instrument bespeelde, tot onderscheiding van den zanger.

Sonatrice, instrumentspeelster.

Sonevole, klinkend, geluidmakend.

Sonnet, zoo werden in Frankrijk de handklokjes genoemd, die gebruikt worden bij de muziek.

Sonometer, klankmeter.
Sonoramente }
Sonore } welluidend, helderklinkend.
Sonoro }
Sons étouffés, gedempte tonen.
Sons harmoniques, flageolettonen.
Sonus, klank, toon.
Sopra, op of boven.
Sopraanstem, Sopranstimme, heeft den omvang van de eenmaal gestreken C tot de tweemaal gestreken A.
Soprana (corda), de kwint der viool.
Soprano, diskant, bovenstem.
Sorda }
Sordo } gedempt.
Sordamente, dof.
Sordina }
Sordino } demper, sourdine.
Sortita, introductie-aria, aria bij het optreden der primadonna in de eerste scene.
Sospirando }
Sospirante } zuchtend.
Sospirevole }
Sospiro, kwart pauze.
Sost., verkorting van Sostenuto, gehouden in de maat.
Sostenuto, gehouden, gedragen.
Sotto, onder, daaronder.
Sotto voce, zachte, halve, gedempte stem.
Soubrette, de rol van guitige jonge meisjes in opera of vaudeville.
Souflerie, blaaswerk, windwerk in orgels.
Soufleur, inblazer, voorprater.
Soufleur d'orgues, orgeltrapper.
Soufleuse, inblaaster, voorpraatster.
Soupir, kwart pauze.
Soupir de croche, achtste pauze.
Soupir de double croche, zestiende pauze.
Soupir de triple croche, 32ste pauze.
Sourdine, demper.
Soutenir, uithouden.
Souvenir, gedachtenis-herinnering aan aangename melodieën.

Spaansch kruis wordt ook wel eens het dubbelkruis genoemd.
Spagnoletta, soort van menuet.
Spartito, partituur.
Spassapensiero, mondtrom.
Spatium, tusschenruimte.
Spianato, eenvoudig, ongekunsteld.
Spiccato, duidelijk, onderscheiden, afgezonderd.
Spinet, spinetta, soort van klavier.
Spirito, geest, ziel.
Spiritosamente / Spiritose } geestig, bezield.
S. S., verkorting van Senza sordino.
S. T., verkorting van Senza tempo.
Stabat mater, eene hymne, die aldus begint „Stabat mater dolorosa", „de zielsbedroefde moeder stond".
Stacc., verkorting van Staccato.
Staccare, afstooten.
Staccato, afgestooten.
Stagione, eigenlijk het jaargetijde; gewoonlijk de operatijd.
Stagione di cartello, de tijd, waarin groote opera's en balletten door kunstenaars van den eersten rang worden opgevoerd.
Stanza, stanze, afdeeling in coupletten van een dichtstuk.
Steertstuck, verouderde benaming voor Klavier.
Stentando, weifelend.
Stentato, gedwongen, moeilijk.
Steso, uitgezet.
Steso moto, breedere meer uitgezette beweging.
Stesso in samenstelling met Lo beteekent: hetzelfde.
Stilo, stijl, schrijfwijze.
Stinguendo, uitdoovend.
Stiracchiato / Stirato } gedwongen, ongemakkelijk, met moeite.
Straccicalando, keuvelend.
Strascicando / Strascicato / Strascinando / Strascinato } slepende, gesleept.
Strascinando l'arco, met opgelegden strijkstok, als

bij het tremolando, om de tonen niet van elkander te scheiden.

Strascinar, strascino, deze term is gebruikelijk bij den zang en beteekent: slepen.

Stravagante, afwijkend, bandeloos, dol.

Stravaganza, afwijking, muziekstuk van zonderlingen aard.

Strepito, leven, gedruisch.

Strepitoso, gerucht makende, gedruisch makende.

Stretta, het in snel tempo intredende laatste gedeelte. Bij de fuga komt ook Stretta voor, maar in eene andere beteekenis, vooral als een gedeelte der Fuga wordt saamgetrokken.

Stretto, nauw, eng.

String., verkorting van Stringendo, spoedend.

Strisciando, er over heen glijden; den eenen toon bij den ander trekken.

Strofa, strophe, afdeeling (van een lof- of lierdicht).

Strombettare, de trompet blazen.

Stromentato, geïnstrumenteerd.

Stromenti di flati, blaasinstrumenten.

Suabile, een houten fluitregister van 8 voet, gebruikelijk bij orgels in Engeland.

Suave, liefelijk aangenaam.

Sub, onder.

Sub diapente }
Sub dominante } onderkwint.

Subbas, de diepste fluitstem van het pedaal in het orgel, van 8, 16 en ook 32 voet toon.

Subitamente }
Subito } snel, dadelijk.

Subject, zie Sujet.

Subsemifusa, 32ste noot.

Subsemitonium modi, leidtoon.

Suites, de opvolging van kleine muziekstukken tot een geheel verbonden.

Sujet, leider der fuga.

Sul }
Sulla } samenvoeging van Su (op, over) en Il of La (de).

Sul punticello, bij de kam.

Sul la tastiera, op den toets.

Suoni armonichi, flageolettonen.
Suono, de toon.
Supremum, suprema vox (soprano), de hoogste stem van een meerstemmig gezang, dus in de meeste gevallen de sopraanstem.
Sussurando, suizelend, lispelend.
Svegliato, vroolijk, opgewekt.
Svelto, vrij, ongebonden.
Symphonie, woordelijk, welluidende samenstemming.
Symphonion, een door Kaufmann uitgevonden instrument (fluitwerk met klavierbegeleiding).
Symphonisch, samenklinkend.
Synaphe, in het toonsysteem der Grieken, de samenhang der tetrachorden, zoodat de 4de toon van het lager gelegene, de eerste is van het volgende tetra.
Syncope, syncoptatio, samentrekking van maatdeelen.
Syncopeerde noten zijn die noten, waarbij het lichte maatdeel met het zware verbonden wordt.
Syntonisch, samenstemmend.

T.

T., verkorting van Tasto, Tenore, Tutti.
Taballo, pauk.
Table d'harmonie, klankbodem.
Tabor, Taboret } kleine handtrommel.
Tabulatuur. Het woord komt van: Tabula, tafel, en beteekende vroeger een samenstelling der afzonderlijke stemmen, die noodig zijn voor de uitvoering van een muziekstuk; wij noemen het nu Partituur.
Tace, Tacet, Taci } zwijgen, pauseeren.
Taille, tenor; altviool.
Taktinversion, maatomkeering.
Takuni, ook wel Psalterion genoemd, een instrument der oude Egyptenaren, de Kinnor der Hebreeuwen en de Lyra der Grieken.

Talent, vatbaarheid van den geest in den tweeden graad; „zeer talentvol", komt reeds het genie nabij.

Talon, het onderste gedeelte (slofje of hak) van den strijkstok.

Tambourin, handtrom; ook volksdans in Spanje en in zuidelijk Frankrijk, 3/4 maat.

Tambouriner, trommelen.

Tambourineur, trommelslager.

Tambourino, trommelslager.

Tamburello } kleine Moorsche trom met schelletjes.
Tamburetto }

Tamburo, kleine militaire trom.

Tamtam, Indische handtrom van koper, wordt met een klepel geslagen.

Tangenten, in het klavier de pennetjes, die tegen de snaren slaan.

Tante, veel, zeer veel.

Tantumergo is een gezang, dat bij hooge feestdagen in de Katholieke Kerk wordt gezongen.

Tarantella, snelle Italiaansche dans.

Tardando, even als Ritardando.

Tastatura } de klaviatuur of gezamenlijke toetsen van
Tastiera } piano's of orgels.

Tasto, de toets, greep.

Tasto solo, de toets alleen, uitdrukking gebruikelijk bij het generaal basschrift; wordt ook wel uitgedrukt door T. S.

Tatto, maat.

Te deum laudamus, wij loven U, o God.

Teatro di gran cartello, schouwburg van den eersten rang.

Teatro diurno, theater, waar bij daglicht gespeeld wordt.

Techniek, Technik, kunstleer.

Technische uitdrukking, kunstterm.

Tedesco, Duitsch.

Tempestosa } onstuimig.
Tempestosamente }

Tempête, onstuimige dans in 2/4 maat.

Tempo, maat, tijdmaat.

Tempo commodo, gemakkelijke maat.

Tempo di ballo, danstempo.

Tempo di marcia, marschtempo.

Tempo di menuetto, in het tempo der menuet, dus over het algemeen rustig, bedaard.

Tempo di prima, beweging als in het eerste gedeelte.

Tempo frettoloso, steigend, toenemend tempo.

Tempo giusto, juiste tempo.

Tempo ordinario, gewoon tempo.

Tempo perduto, zie Tempo rubato.

Tempo primo, in eerste beweging.

Tempo regiato, het toelaten van het tempo ten einde eenige versieringen te kunnen aanbrengen.

Tempo rubato, beroofde maat, een noot langer aanhouden ten koste van een andere.

Temps faible, licht maatdeel.

Temps fort, zwaar maatdeel.

Ten., verkorting van Tenuto, Tenue.

Tendrement
Teneramente } teeder, teederlijk.
Tenero

Tenerezza, teederheid, gevoeligheid.

Tenor, tenore, de hoogste natuurlijke mannenstem, waarvan de omvang is van C tot de eenmaal gestreken A. Er zijn echter ook tenorzangers, die grooteren omvang hebben.

Tenore clef, tenorsleutel, staat op de 4de lijn, en heet C.

Tenore buffo, tweede (komische) tenor.

Tenue
Tenuto } gehouden, gedragen.

Ter, driemaal.

Termini technici, kunsttermen.

Terpodion, in 1818 uitgevonden door Buschmann te Friederichsroda bij Gotha; een klavierinstrument op de piano gelijkende.

Terpsichore, de muze van den dans, afgebeeld met handpauk en schellen in een dansende houding.

Tertia, terts.

Terzdecimole, figuur van 13 noten ter waarde van 8 gelijke noten.

Terzetto, driestemmige compositie.
Tetrachord, toonsysteem van 4 tonen, tot het toonsysteem der Grieken behoorende.
Thalia, de muze van het blijspel en luimige dichtkunst.
Thema, onderwerp.
Theoreticus, wetenschappelijk musicus, zonder uitvoerend kunstenaar te zijn.
Theorie, wetenschap der toonkunst.
Thesis, neerslag der maat, zie de tegenstelling Arsis.
Threnodie, treurzang.
Tibia, fluit bij de oude Romeinen.
Tibicines, fluitblazers.
Timb., verkorting van Timbales, pauken.
Timbalier, paukenslager.
Timbre, toonkleur. De Franschen noemen zoo ook de coupletten door de Vaudeville-dichters geschreven op een reeds bestaande melodie.
Timorosamente }
Timoroso } verschrikt, angstig.
Timp., timpani, pauken.
Timpanist, paukenslager.
Timpanon, hakkebord, het oudere Psalterium.
Tintement }
Tintino } naklank.
Tiorbo, basluit.
Tirannas, ook Tonstilla genoemd, volksliederen der Spanjaarden; bestaan gewoonlijk uit vier regels.
Tirato, getrokken, gerekt.
Tiré, afstreek.
Tiré, op titelbladen, getrokken uit werken.
Toccata, benaming voor een vorm der oude orgelmuziek, nagenoeg gelijk aan Caprice.
Toccatina, een kleine toccata.
Tonatilla, Spaansch volkslied.
Ton bas, lage toon.
Ton haut, hooge toon.
Ton générateur, hoofdtoonsoort.
Tonika }
Tonique } grondtoon der toonsoort.
Ton majeur, dur-toonsoort, groote terts toonsoort.

Ton mineur, mol-toonsoort, kleine terts toonsoort.
Tonologie, de leer der tonen.
Tonometer, toonmeter.
Tons de la trompette } bijvoegingen, bladen voor
Tons du cor } hoorn en trompet.
Toonsoort. Daaronder verstaat men de bepaling van het toongeslacht of het groote, dan wel kleine terts is, (dus of het dur, dan wel mol; of majeur, dan wel mineur is). De oude volken: de Grieken, Romeinen, Arabieren, Indiërs, enz. hadden verschillende toonsoorten. Het systeem, dat wij tegenwoordig gebruiken, kan, uitgaande van onverschillig welken toon, getransponeerd worden, waardoor als van zelf de volgende verschillende toonsoorten ontstaan:
Ten eerste: de kwintencirkel der groote tertstoonladder uitgaande van:

C,	G,	D,	A,	E,	B,	Fis,	Cis,	Gis,	Dis,	Ais,	Eis,	Bis	groote terts met
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	kruisen.

Ten tweede: de kwartencirkel der groote tertstoonladder uitgaande van:

C,	F,	Bes,	Es,	As,	Des,	Ges,	Ces,	Fes,	Beses,	Eses,	Ases.	Deses	gr. terts met
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	mollen.

Ten derde: de kwintencirkel der kleine tertstoonladder uitgaande van:

A,	E,	B,	Fis,	Cis,	Gis,	Dis,	Ais,	Eis,	Bis,	Fisis,	Cisis,	Gisis	kleine terts met
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	kruisen.

Ten vierde: de kwartencirkel der kleine tertstoonladder uitgaande van:

A,	D,	G.	C,	F,	Bes,	Es,	As,	Des,	Ges,	Ces,	Fes,	Beses	kleine terts met
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	mollen.

Toonsysteem, reeks van muzikale tonen in afgemeten orde gesteld.
Tosto, spoedig, haastig.
Touche, aanslag, toets.
Tr., verkorting van Triller.
Trainé, gesleept, gebonden.
Trait, snelle notenreeks.
Trait d'harmonie, akkoordenreeks.
Trait de chant, melodische zin.
Tranquillamente } rustig.
Tranquillo }

Transcription, het overbrengen van een zangstuk voor piano of ander instrument.
Transitio, overgang.
Transitus, doorgang.
Transposer / Transponeeren } het overbrengen van een muziekstuk in een andere toonsoort.
Transposition, transponeeren, overzetten in een andere toonsoort.
Transcinando, slepend.
Traversière, dwarsfluit.
Tre, drie, driemaal.
Trem., verkorting van Tremolo.
Tremando, / Tremolando } bevend, sidderend.
Tremoleeren, beven.
Tremolo / Tremulo } beving.
Triaden / Trias } drieklanken.
Triangel, een driehoekig instrument, dat door een stalen staafje wordt geslagen en een helder geluid voortbrengt; vooral bij militaire muziek wordt het veel gebruikt.
Trias deficiens, verminderde drieklank.
Trias harmonica, harmonische drieklank.
Tricinia, tricinien, driestemmige muziekstukken.
Trilletta, kleine triller.
Trillo, triller.
Trillo caprina, bokstriller.
Trio, driestemmig instrumentaal muziekstuk; ook als aanhangsel van sommige stukken, bij polonaises, menuetten, enz.
Triole, grootere noten, die in plaats van twee in drie gedeeld zijn; b.v. een kwart in 3/8.
Triomphant / Trionfante } triumpheerend, overwinnend.
Tripedisone, gitaarhouder, uitgevonden door Aguado te Parijs.
Triple, driewerf.
Triple croche, 32ste noot.
Trisemitonium, de kleine terts.
Trivial, gemeen, alledaags.

Tromb., verkorting van Trombone.
Tromba, trompet.
Tromba spezzata, basbazuin.
Trombadore, trompetter.
Trombone, bazuin of bazuinblazer.
Tromp., verkorting van Trompet.
Trompette à clefs, klephoorn, trompet met kleppen.
Troppo, te veel.
Troubadours, dichters en minnezangers uit de 11—14 eeuwen.
Tuba, op de bazuin gelijkend instrument, de sterkste en diepste bas, 16 voet toon. Zij vervangt bij de militaire muziek de contrebas in het strijkorchest. De gewoonlijke stemming is F; er bestaan echter ook E, Es en D tuba's.
Tumultuoso, stormachtig, bewogen.
Turco, Turksch.
Tutta la forza, met alle kracht.
Tutte corde, alle snaren.
Tutti, alle stemmen vereenigd, koor.
Tympanistra, paukenslager.
Tympano, Tympanum } pauken.
Tyroliennes, Tiroolsche liederen.

U.

U, is een oud instrument der Chineezen, dat ontzettend veel leven maakt.
U. C., verkorting van Una corda.
Ugab, een zeer oud blaasinstrument der Hebreeuwen.
Uguale, gelijk.
Ultima volta, de laatste keer, wordt uitgedrukt door U. V.
Un, Una, Uno } een, eene.
Un pochettino, een klein weinig.
Un poco, een weinig.
Un poco più, iets meer.

Una corda, op ééne snaar.
Unca, achtste noot.
Undecime, de 11de toon van af den grondtoon.
Undulazione, het beven van den toon bij strijkinstrumenten, door het bewegen van den opgezetten vinger.
Unicivate vast maken b.v. de pedaal en de harp.
Unis., verkorting van Unisono, eentonig, ook Tutti.
Unisonus, eenklank.
Unitamente, overeenstemmend.
Ut of Do, de eerste toon van de diatonische ladder C gr.t.
Ut bémol, Ces.
Ut dièse, Cis.
Ut dièse majeur, Cis-dur, Cis groote terts, heeft zeven kruisen aan den sleutel voor F, C, G, D, A, E, B.
Ut dièse mineur, Cis-mol, Cis kleine terts, heeft vier kruisen aan den sleutel voor F, C, G, D.
Ut supra, als boven, als vroeger.

V.

V., verkorting van Voce, ook wel voor Volta, voor Violine.
V.a., verkorting van Viola.
V.o., verkorting van Violino.
V.c., verkorting van Violoncelle.
V.S., verkorting voor Volti subito.
Vaceto, bedaard, matig snel.
Vacillando, wankelend.
Valeur, Valore, waarde.
Valse, wals.
Var., verkorting van Varié.
Variation, Variazioni, variatiën, veranderingen van een thema.
Variato, Varié, veranderd, gevariëerd.
Vaudeville, zangspel.
Vedel was in de 14de eeuw de benaming voor Viool.
Veemente, hevig, sterk.

Veitstanz, in ziekte ontaarde danswoede, die tusschen de 12de en 14de eeuw in Duitschland meermalen voorkwam.

Veldfluit is de dwarsfluit bij de militaire muziek.

Veloce }
Velocemente } snel, vlug, vliegend.

Velocissimamente }
Velocissimo } ten snelste.

Velocita, gezwindheid.

Veni sancto spiritus, overoud kerkgezang; het begin der bekende Pinkstersequens. In de Protestantsche kerk bekend onder de vertaling „Kom, heil'ge geest, ware God".

Ventil, luchtklep.

Venusto, lieftallig.

Verilon, glasharmonika, door plectrum geslagen.

Versetto, strophe, vers. In de Roomsche kerk verstaat men daaronder de tusschenspelen voor het orgel.

Vertatur }
Verte } men wende om.

Vezzosamente }
Vezzoso } hartelijk, innemend.

Vibrato, getrild.

Vibrazione, trilling, vibratie.

Vibreeren, het doen trillen der snaren.

Vicenda, wisseling.

Vicenda }
Vicendevole }
Vicendevolmente } afwisselend.

Vide }
Vidi } zie (wanneer iets weggelaten is, enz.)

Vietato, verhinderend, weigerend.

Vigorosamente }
Vigoroso } sterk, krachtig.

Vilanella, een oude landelijke dans met zang.

Vina, het oudste snaarinstrument der Indiërs.

Vinetten, drinkliederen.

Viola, viola di braccio, viole, violet, Bratsche, altviool, zie Alto viool.

Viola d'amore, liefdesviool, van de grootte eener alt met 10 snaren, van welke zes darmsnaren en vier besponnene.

Viola di gamba, zie Gamba; is ook een bemind orgelregister.
Violentemente / **Violento** } geweldig, hevig.
Violino, viool.
Violino piccolo, kwartviool.
Violino di pochetto, zakviool.
Violino primo, eerste viool.
Violino secundo, tweede viool.
Violoncelle / **Violoncello** } basviool, violoncel, is een octaaf lager dan de alt-viool.
Violone, contrabas.
Virga, een teeken uit het neumenschrift, gelijkende op Virgule.
Virginal is de Engelsche naam voor Spinet, omdat dit instrument het meest door „jonge maagden" (vierge) werd bespeeld.
Virtuoos, **virtuoso**, meester in de kunst.
Virtuositeit, meesterschap.
Vista (a prima vista), op het eerste gezicht, ook wel van blad spelen of zingen.
Vistamente, **vite**, snel, rasch.
Viva voce, met luider stem.
Vivace, levendig.
Vivacetto, een weinig levendig.
Vivacissimo, zeer levendig.
Vivacità, levendigheid.
Vivamente, levendig, frisch.
Vivente, levendig.
Vivezza, levendigheid.
Vivido, levendig, vroolijk.
Vivo, levendig.
Vocale, met de stem, zang.
Vocalezzare, **vocaliseeren**, met klanken (vokalen) zangoefening houden.
Vocalezzo, stemoefening.
Vocalmusik, zangmuziek.
Voce, stem.
Voce aretinae noemt men de Guidonische lettergrepen Ut (do) Re, Mi, Fa, Sol, La, Si.

Voce Belgicae noemt men de Belgische lettergrepen Bo, Ce, Di, Ga, Fa, Ma, Ni, Tu, aangenomen door Hubertus Waelrant in 1570.
Voce bianca (witte stem), zoo noemen de Italianen de vrouwen- en kinderstemmen, ter onderscheiding van de zwaarder klinkende mannenstemmen.
Voce di petto, borststem.
Voce di testa, hoofdstem.
Voce granita, ronde, volle, kernachtige stem.
Voce intonata, zuivere stem.
Voce pastosa, volle, buigzame stem.
Voce rauca, onzuivere, heesche stem.
Voce spiccata, stem, waarvan de tonen duidelijk en parelachtig ten gehoore worden gebracht.
Vocina, kleine, schrale stem.
Vocione, straatzangersstem.
Volabile } vluchtig, onbestendig.
Volabilmente }
Volante, vluchtig.
Volate } kleine loopjes ter versiering.
Volatino }
Volglia, verlangen.
Volta } b.v. La prima volta, de eerste keer.
Volte }
Voltare, omkeeren, omwenden.
Volti, wend om, keer om.
Volti subito, keer snel om.
Voorslag, kleine noten ter versiering.
Vox, stem.
Vox acuta, hooge, scherpe stem.
Vox humana, de menschelijke stem; een liefelijk orgelregister van 8 voet toon.
Vox nasalis, neusgeluid, neusstem.
Vox virginea, de maagdelijke stem; een orgelregister, een octaaf hooger dan Vox humana.
Vuoto, op de losse vioolsnaar spelen.

W.

Waldhoorn, ook wel genaamd Cornetto di caccia, Cor de chasse, een algemeen bekend koper blaasinstrument; eerst sedert een eeuw in de orkesten opgenomen.

Waterorgel (organum hydraulikon) is een uitvinding der Grieken; het is het allereerste begin van het orgel in den allereenvoudigsten vorm. Om toon voort te brengen, speelde de wind hierbij ook reeds toen de hoofdrol.

Wijde harmonie noemt men *die* voorstelling van het akkoord als de tonen, die het moet bevatten, ver uiteen liggen.

Wisselnoten, bij de Italianen bekend als Note cambiata; de oudste contrepuntisten verstonden daaronder een van de gewone wijze afwijkende invoering der dissonans. Tegenwoordig noemt men aldus *die* noten, die niet tot het akkoord behooren.

X.

Xylocarphion / **Xylharmonicon** } hout- en stroo-harmonika, uitgevonden in 1810 door Uthe te Sangerhausen.

Y.

Yo, Indiaansche fluit.

Yüe-kin, een zeer bemind snaarinstrument in China.

Z.

Zakpijp, ook wel Cornemuse, bij de Schotten in gebruik.

Zampogna, schalmei.

Zangbodem, is de dunne plank onder de snaren der piano; ook wel het bovenblad der strijkinstrumenten.

Zapateado, Spaansche volksdans.
Zelo, ijver.
Zelosamente } ijverig, vurig.
Zeloso }
Zingaresca, Zigeunerlied, zang- en danswijze in 2/4 maat.
Zither, een snaarinstrument bij de oude Grieken en Romeinen in gebruik; de toon heeft eenige gelijkenis met die van de gitaar.
Zoppo, lam, hinkend.
Zufolo, Italiaansche benaming voor Flageolet.

BEKNOPTE MEDEDEELINGEN

OMTRENT VERSCHILLENDE

TOONKUNSTENAARS

uit vroegeren

EN

tegenwoordigen tijd.

Abert, Johann Joseph, geb. 21 Sept. 1832 te Kochowitz in Bohemen. Symphoniën, opera's, ouvertures, kwartetten, liederen, enz.

Abos, Girolamo, componist der Napelsche School, geb. in het begin der 18de eeuw te Malta, gest. 1786 te Napels. Opera's en kerkelijke compositiën.

Abt, Franz, geb. 22 Dec. 1819 te Eilenburg, gest. 1 April 1885 te Wiesbaden. Liederen en mannenkwartetten.

Achard, Leon, geb. 16 Febr. 1831. Beroemd Fransch zanger.

Ackermann, A. J., geb. 2 April 1836 te Rotterdam; leeft in Den Haag. Secretaris der Nederl. Toonkunstenaars Vereeniging.

Adam, Louis, geb. 3 Dec. 1758, gest. 11 April 1848 te Parijs. Beroemd als paedagoog.

Adam, Adolphe Charles, zoon van den vorige, geb. 24 Juli 1803 te Parijs, gest. 3 Mei 1856. Opera's.

Adam de Fulda, geleerde Fransche monnik, omstreeks 1490.

Adam de la Halle, geb. 1240 te Arras, gest. 1287 te Napels. Behoort tot de „Trouvères".

Adelberg, S. van, geb. 18[illegible]3 te Utrecht. Violist in het Paleis-orkest te Amsterdam.

Aghte, Willem Joseph Albrecht, geb. 1790 te Ballenstedt. Piano-compositiën.

Aiblinger, Johann Casper, geb. 23 Febr. 1779 te Wasserburg aan de Inn, gest. 6 Mei 1867 te München. Beroemd vooral door zijn kerkelijke compositiën.

Alard, Delphin, geb. 8 Maart 1815 te Bayonne, gest. 22 Febr. 1888 te Parijs. Violist.

Albert, Eugène d', geb. 10 April 1864 te Glascow. Beroemd pianist.

Albrechtsberger, Johann George, geb. 3 Febr. 1736 te Klosternenburg bij Weenen, gest. 7 Maart 1809. Hij was onderwijzer van Beethoven; beroemd theoreticus en contrepuntist.

Alkan, Charles Henri Valentin, geb. 30 Nov. 1813 te Parijs, aldaar 1888 gestorven. Piano-compositiën.

Amati, de beroemde familie vioolfabrikanten te Cremona in de 16de en 17de eeuw.

Ambros, August Wilhelm, geb. 17 Nov. 1816 te Mauth bij Praag, gest. 28 Juni 1876 te Weenen. Beroemd muziekhistoricus.

Ambrosius, bisschop van Milaan sedert 374; geb. 333 te Trier, gest. 397 te Milaan; hij voerde den zang in zijn kerk in, die naar hem genoemd werd: de Ambrosiaansche zang.

Amersfoordt—Dijk, Hermina Maria, geb. 26 Juni 1821 te Amsterdam. Componeerde koorwerken.

Amory, Anton Herman, geb. 18 Nov. 1862 te Gorinchem, leeft te Arnhem. Pianowerken.

Animuccia, Giovanni, geboren omstreeks de 15—16 eeuw, gest. 1570 of begin 1571. Contrepuntist.

Antwerpen, Petrus Anthonius van, geb. 21 Maart 1844 te Utrecht, leeft aldaar. Liederen, koorwerken.

Appy, Charles Ernest, geb. 15 Oct. 1834, te 's-Hage. Violoncellist, leeft te Amsterdam.

Aprile, Giuseppe, geb. 29 Oct. 1738 te Biscegia, aldaar gest. 1814. Beroemd zangonderwijzer.

Arcadelt, Jacob, geb. in de 16de eeuw. Beroemd Nederlandsch componist te Rome.

Arditi, Luigi, geb. 22 Juli 1822 te Crescentino. Beroemd door zijn wals „Il bacio".

Artôt, Désirée Marguerite Joséphine Montagney, geb. 21 Juli 1835 te Parijs. Beroemde zangeres en zangonderwijzeres.

Astorga, Emanuel d', geb. 11 Dec. 1681 te Palermo, gest. 21 Aug. 1736 te Praag. Beroemd door zijn „Stabat mater".

Auber, Daniel François Esprit, geb. 29 Jan. 1782 te Caen, gest. 12 Mei 1871 te Parijs. Beroemd opera-componist.

Averkamp, Anton, geb. 18 Febr. 1861 te Willige Langerak, leeft te Amsterdam. Zangonderwijzer.

Azevedo, Alexis Jacob, Fransch schrijver over muziek, geb. 18 Maart 1813 te Bordeaux, stierf 21 Dec. 1875 te Parijs.

Bach, de naam der bekende familie uit Thüringen.

Bach, Johann Christoph, oom van J. S. Bach, geb. 1642 te Arnstad, gest. 31 Maart 1703 te Eisenach, waar hij organist was.

Bach, Johann Michael, broeder van den vorige, geb. 1648 te Eisenach, sedert 1673 organist te Gehren bij Arnstad, waar hij 1694 stierf.

BACH, JOHANN SEBASTIAN, geb. 21 Maart 1685 te Eisenach, gest. 28 Juli 1750 te Leipzig. De grootste toonkunstenaar van alle tijden.

Bach, Wilhelm Friedemann, ook wel de Hallische Bach genoemd, oudste zoon van J. S. B., geb. 22 Nov. 1710 te Weimar, gest. 1 Juli 1784 te Berlijn. Een buitengewoon begaafd musicus, de lieveling zijns vaders.

Bach, Carl Philip Emanuel, ook wel de Berlijnsche of de Hamburgsche Bach genoemd, de tweede der zonen die J. S. B. overleefde. Hij oefende veel invloed uit op de verbetering van het pianospel. Geb. 14 Maart 1714 te Weimar, gest. 14 Sept. 1788 te Hamburg.

Bach, Johann Christoph Friedrich, bekend als de Bückeburger Bach, de derde der muzikale zonen van J. S. B., geb. 29 Juni 1732 te Leipzig, stierf 26 Jan. 1795 te Bückeburg, alwaar hij kapelmeester was.

Bach, Johann Christian, de Milaansche, ook wel Engelsche Bach genoemd, de jongste zoon van J. S. B., geb. 1735 te Leipzig, stierf 1782 te Londen. Hij had evenveel talent als Friedemann, was organist te Milaan, en later kapelmeester te Londen.

Bach, Wilhelm Friedrich Ernst, neef en laatste der mannelijke nakomelingen van J. S. B., zoon van den Bückeburger Bach; hij werd geboren 27 Mei 1759 te Bückeburg en stierf 25 Dec. 1845 te Berlijn. Voortreffelijk piano- en orgelspeler.

Baillot, Pierre Marie François de Sales, geb. 1 Oct 1771 te Passy bij Parijs, stierf aldaar 15 Sept. 1842. Een der beroemdste violisten.

Baini, Giuseppe (abt), geb. 21 Oct. 1775, te Rome, stierf aldaar 21 Mei 1844. Bekend door zijn werk over Palestrina.

Balfe, Michael William, geb. 15 Mei 1808 te Dublin, gest. 20 Oct. 1870. Beroemde componist.

Bargiel, Waldemar, geb. 3 Oct. 1828 te Berlijn. Hij is den stiefbroeder van Clara Schumann, doordien zijn moeder de eerste vrouw van Fr. Wieck was. Hij was van 1865—1874 direct. te Rotterdam. Leeft nu te Berlijn.

Bastiaans, Joh. Gerardszoon, geb. 1812 te Voorst, stierf 16 Febr. 1875 als organist der Gr. of St. Bavokerk te Haarlem.

Bätz, Jonathan, geb. 1787 te Utrecht. Beroemd orgelfabrikant.

Bechstein, Friedrich Wilhelm Carl, geb. 1 Juni 1826 te Gotha. Beroemd piano-fabrikant te Berlijn.

Becker, Jean, geb. 11 Mei 1836 te Mannheim, gest. aldaar 10 Oct. 1884. Beroemd violist; hij was de stichter van het beroemde Florentijnsche kwartet.

BEETHOVEN, LUDWIG VON, 17 Dec. 1770 te Bonn gedoopt, gest. 26 Maart 1827 te Weenen.

Behrens, Conrad, zanger te Rotterdam, geb. 1840. Hij was sedert 1880 verscheidene jaren aan de Hoogduitsche opera te Rotterdam verbonden.

Bekker, Joh. Hendericus, geb. 5 Jan. 1826 te Winschoten; leeft te Groningen. Orkest-directeur van naam.

Bekker, Petrus Rudolf, geb. 23 Mei 1828 te Winschoten; stierf 9 Juni 1873 te Utrecht. Hij was een broeder van den te voren genoemde J. H. B Violoncellist van beteekenis.

Bekker, C. A., broeder van den voorgaande, geb. 1830 te Winschoten; leeft als violist te Kampen.

Bekker, O. J., de jongste der voorgaande broeders, geb. 1835 te Middelburg; was organist te Padang, leeft thans te 's-Gravenhage.

Bekker, Jacques, geb. 27 Dec. 1865 in Den Helder. Violist, leeft te Aix-les-Bains.

Bekker, Christoph Anton, geb. 20 April 1842 te Vlissingen. Organist te Hellevoetsluis.

Bellerman, Heinrich, geb. 10 Maart 1832. Muziekgeleerde, leeft te Berlijn.

Bellini, Vincenzo, beroemde opera-componist, geb. 1 Nov. 1801 te Catania, stierf 24 Sept. 1835 te Parijs.

Beltjens, Mathias Josephus Hubertus, geb. 1820 te Roermond. Componeert kerkelijke werken.

Bennett, William Sterndale, geb. 13 April 1816 te Sheffield, stierf 1 Febr. 1875 te Londen. Componist.

Benoit, Peter Leonard Leopold, geb. 17 Aug. 1834 te Harlebeke (Vlaanderen), woont te Antwerpen. Componist.

Berger, Ludwig, geb. 18 April 1777 te Berlijn, stierf 16 Febr. 1839. Hij was onderwijzer van Mendelsohn Bartholdy.

Berlijn, Aaron Wolf, geb. 2 Mei 1817 te Amsterdam, gest. aldaar 18 Jan. 1870. Componist.

Berlioz, Hector, geb. 11 Dec. 1803 te Côte St.-André, gest. 9 Maart 1869 te Parijs. Componist.

Bertelman, Jan George, geb. 21 Jan. 1782 te Amsterdam, gest. aldaar 25 Jan. 1854. Onderwijzer van v. Bree, Hol, enz.

Bertini, Henri, geb. 28 Oct. 1798 te Londen, stierf aldaar 1 Oct. 1876. Studiën.

Beumer Hendrik, geb. 1831 te Leeuwarden; leeft te Brussel als violist.

Blauwaert, Emil, beroemd zanger, geb. 1845 te St. Nicolas (België); gest. te Brussel 3 Feb. 1891.

Blumentritt, Ferdinand, geb. 12 Dec. 1841 te Groef Brevnor bij Praag; leeft te Rotterdam als dirigent.

Boekelman, Bernardus, geb. 9 Juni 1838 te Utrecht; leeft als pianist te New-York,

Boers, Johan Coenradus, geb. 4 Aug. 1812 te Nijmegen; leeft te Delft. Orkest-directeur.

Boieldieu, Francois Adrien, geb. 16 Dec. 1775 te Rouaan, gest. 8 Oct 1834 op zijn villa bij Grosbois. Beroemd opera-componist.

Boito, Arrigo, geb. 24 Febr. 1842 te Padua. Italiaansche opera-componist.

Bokelman, R. F., geb. 15 Nov. 1851 te Amsterdam; leeft te Zwolle.

Boom, Jan E. G. van, geb. 17 April 1783 te Rotterdam; leefde te Utrecht.

Boom, Joh. van, geb. 15 Oct. 1807 te Utrecht, overleed te Stokholm 1872; pianist.

Boom, Herm. M. van, broeder van Johannes, geb. 9 Feb. 1809 te Utrecht, waar hij 6 Jan. 1883 stierf. Beroemd fluitvirtuoos.

Bosmans, Henri, geb. 17 Feb. 1856 te 's Hage; voortreffelijk cellist, leeft te Amsterdam. Leeraar aan het Conservatorium aldaar.

Bouman, Gijsbertus Wilhelmus, geb. 31 Jan. 1803 te Driel bij Zalt-Bommel, stierf te 's Bosch 14 April 1886. Hij was voortreffelijk clarinettist, vader van

Bouman, Hendrik Petrus, geb. 15 Nov. 1830 te 's Bosch. Muziekonderwijzer en directeur te Zalt-Bommel.

Bouman, Carolus Leonardus, broeder van den voorgaande, geb. 5 Juli 1833 te 's Bosch, orkest-directeur te Dordrecht.

Bouman, Johannes Wilhelmus, broeder van den vorige, geb. 21 Oct. 1837 te Bokstel; cellist van beteekenis, overleed te Roermond 1870.

Bouman, Johannes Franciscus, broeder van den vorige, geb. 4 Mei 1847 te 's Bosch, overleed te Oudenbosch 1878. Violist.

Bouman, Leonardus Carolus, geb. 2 Dec. 1852 te 's Bosch, waar hij leeft als onderwijzer, directeur der liedertafel en der gemengde zangvereeniging.

Bouman, Anthonius Johannes, geb. 18 Oct. 1854 te 's Bosch; leeft te Utrecht als cellist. Onderwijzer aan de Muziekschool der Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst.

Bouman, Martinus Johannes, geb. 29 Oct. 1858 te 's Bosch; leeft te Utrecht als directeur.

Bouman, Franciscus Wilhelmus, geb. 7 Juni 1866 te 's Bosch. Onderwijzer aldaar.

Bouman Jr., Carolus, zoon van Carolus Leonardus, geb. 2 Feb. 1861 te 's Bosch; piano-onderwijzer aldaar.

Bouwman, Nicolaas Arie, geb. 18 Jan. 1854 te Delft; is kapelmeester der stafmuziek van het 3de regiment Infanterie te Bergen-op-Zoom.

Brachthuijzen, Daniel, geb. 1779 te Amsterdam, gestorven aldaar 1832. Blinde organist.

Brachthuijzen, Joan Daniel, oudste zoon van den vorige, geb. 5 Mei 1804 te Amsterdam, gestorven 17 Sept. 1883. Piano-onderwijzer aan het blinden-instituut.

Brachthuijzen, W. H., broeder van den vorige, geb. 29 Maart 1806 te Amsterdam, gest. 6 Aug. 1832; organist aldaar.

BRAHMS, JOHANNES, geb. 7 Mei 1833 te Hamburg; leeft te Weenen, is onder de nog levende componisten den grootste.

Brandts Buijs, Cornelis Alexander, geb. 3 April 1812 te Zalt-Bommel, gest. 18 Nov. 1890 te Deventer, waar hij zeer veel bijdroeg tot ontwikkeling der muziek. Zijn oudste zoon

Brandts Buijs, Marius Adrianus, geb. 31 Oct. 1840 te Deventer; leeft te Zutfen als organist, componist en onderwijzer.

Brandts Buijs, Ludwig Felix, geb. 20 Sept. 1847 te Deventer (zoon van C. A.); leeft te Rotterdam als directeur, onderwijzer en componist.

Brandts Buijs, Henri François Robert (zoon van C. A.), geb. 20 April 1850 te Deventer, leeft te Amsterdam. Directeur, onderwijzer en componist.

Bree, Johannes Bernardus van, geb. 29 Jan. 1801 te Amsterdam, stierf aldaar 14 Feb. 1857; beroemd orkest-directeur. Zijn zoon

Bree, Herman van, geb. 13 Aug. 1836 te Amsterdam, stierf 27 Aug. 1885 te 's Bosch. Hij was directeur en onderwijzer.

Brink, Julius ten, geb. 1838 te Amsterdam, stierf 1889 te Parijs. Componist.

Brodsky, A, vioolvirtuoos, te Leipzig, geb. 21 Maart 1851 te Tagenrag (Rusland).

Broeke, Jan Hendrik Christoffel ten, organist, geb. 17 Sept. 1817 te Amsterdam.

Broekhuijzen, G. H., geb. 25 Feb. 1818 te Amsterdam, stierf aldaar 23 Feb. 1849. Componist.

Brons, S., leeft te Breda; gunstig bekend toonkunstenaar en criticus.

BRUCH, MAX, geb. 6 Jan. 1838 te Keulen; componist, leeft te Breslau.

BüLOW, HANS VON, geb. 8 Jan. 1830 te Dresden; voortreffelijk pianist en directeur..

Bunte, J. F., geb. 18 Sept 1800 te Lipstadt; directeur en violist, stierf te Detmold.

Burney, Charles, geb. 7 April 1726 te Shrewsbury, stierf 12 April 1814. Voortreffelijk muziekhistoricus.

Buziau, Jean Baptiste, geb. 1816 te Amsterdam, stierf 1 Mei 1884; violist.

Buziau, Charles Louis, geb. 4 Aug. 1863 te 's Hage; leeft aldaar.

Buxtehude, Dietrich, beroemd organist, geb. 1637 te Helsingör, stierf te Lubeck 9 Mei 1707.

Catalani, Angelica, geb. Oct. 1779 te Sinigaglia, gest. 12 Juni 1849 te Parijs; beroemde zangeres.

Ceulen, Willem, geb. 15 Maart 1775 te Rotterdam, gest. 17 Dec 1823 te Amsterdam; violist. Zijn zoon

Ceulen, J. B. A., geb. 2 Aug. 1809 te Amsterdam, stierf aldaar 1841; violoncellist.

Ceulen, W. R., broeder van den vorige, geb. 11 Mei 1806 te Amsterdam; orkest-directeur te Middelburg, waar hij 1868 stierf.

Cherubini, Maria Luigi Zenobio Carlo Salvatore, geb. 8 Sept. 1760 te Florence, stierf te Parijs 15 Maart 1842. Componeerde kerkelijke werken en opera's.

Chopin, Frederic François, geb. 1 Maart 1809 te Zelazowa Wola bij Warschau, stierf 17 Oct. 1849 te Parijs; componist.

Chrysander, Friedrich, geb. 8 Juli 1826 te Lübtheen in Meckelenburg; muziekgeleerde, leeft te Hamburg.

Clemens, non Papa, (d. w. z. niet de Paus) eigenlijk Jacob Clemens, Nederl. contrepuntist der 16de eeuw; geb. 1475, gest. 1558.

Clementi, Muzio, geb. 1752 te Rome, stierf nabij Londen 10 Maart 1832. Sonates en Studiën.

Coenen, Louis, geb. 29 April 1797 te Breda; leefde te Rotterdam, waar hij als violist zeer gezien was.

Coenen, Frans, zoon van den voorgaande, geb. 26 Dec. 1826 te Rotterdam. Hij leeft te Amsterdam; directeur van het Conservatorium en der Muziekschool van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst. Violist en componist.

Coenen, Louis, broeder van Frans, geb. 28 Juni 1834 te Rotterdam; leeft thans te Springfield bij Boston als muziekonderwijzer.

Coenen, Willem, broeder van Frans, geb. 17 Nov. 1835 te Rotterdam; leeft te Londen als musicus.

Coenen, Henry, broeder van Frans, geb. 30 April 1841 te Rotterdam, stierf Nov. 1877 te Amsterdam. Hij was een degelijk pianist.

Coenen, Anton, broeder van Frans, geb. 14 Dec. 1845 te Rotterdam, stierf 1876 te Batavia, waar hij muziekonderwijzer was.

Coenen, Johannes Meinardus, geb. 28 Jan. 1825 te 's Gravenhage; leeft te Amsterdam, directeur van het Paleis-orkest.

Coenen, Cornelis, geb. 19 Maart 1838 te 's Hage, broeder van den voorgaande; leeft als orkest-directeur te Utrecht.

Coenen, Louis, zoon van bovengenoemde Frans, geb. te Amsterdam 29 Maart 1856; leeft als gevierd pianist te Parijs.

Collin, Robert Albert Heinrich, geb. 1832 te Bromberg. Hij leefde te Amsterdam als directeur en onderwijzer, overleed te Amsterdam. Zijne vrouw

Collin, geb. Tobisch, Anna Maria Theresia, geb. 6 Dec. 1837 te Weenen; leeft te Amsterdam als onderwijzeres in den zang.

Cooijmans, Henri, geb. 6 Sept. 1834 te 's Hertogenbosch; leeft aldaar als organist.

Corelli, Arcangelo, geb. Feb. 1653 te Fusignano, stierf 18 Jan. 1713 te Rome; beroemd vioolvirtuoos.

Coster, Cornelis Hendrik, geb. 14 Aug. 1854 te Alkmaar; leeft te Arnhem als directeur.

Coussemaker, Charles Edmond Henri de, geb. 19 April 1805 te Bailleul, stierf 10 Juni 1876 te Bourbourg; beroemd muziekhistoricus.

Craeyvanger, Gerard, te Utrecht geb. 1775, gest. aldaar 1855.
Craeyvanger, J. A., te Utrecht geb. 1817, gest. aldaar 30 Juli 1868.
Craeyvanger, C., te Utrecht.
} namen alle drie eervolle plaatsen in als musici te Utrecht.

Cramer, Johannes Baptiste, geb. 24 Feb. 1771 te Mannheim, stierf 16 April 1858 te Londen; beroemd door zijn Etudes.

Cramer, Joseph Hubert, geb. 29 Feb. 1844 te Wageningen. Hij leeft te Amsterdam; voortreffelijk violist en leeraar aan het Conservatorium.

Czerny, Carl, geb. 21 Feb. 1791 te Weenen, stierf 15 Juni 1857 aldaar; beroemd door Études.

Dahmen, Willem, geb. 1731 te Doesburg, stierf 11 Nov. 1780 te Harlingen; muziekonderwijzer aldaar.

Dahmen, Herman, oudste zoon van Willem, geb. 1755 te Sneek, stierf 1830 te Rotterdam; beroemd hoornist.

Dahmen, Pieter, tweede zoon van Willem, geb. 1757 te Deventer, stirf e te Sneek, waar hij muziekonderwijs gaf.

Dahmen, Johan Arnold, derde zoon van Willem, geb. in den Haag 1760, stierf te Londen; violoncellist.

Dahmen, Willem, zesde zoon van Willem, geb. 1769 te Harlingen, vermoedelijk in Spanje gestorven. Hij was hoornist te Amsterdam.

Dahmen, Willem Hendrik, oudste zoon van Herman, geb. 1797 te Amsterdam, stierf 15 Dec. 1847 te Nijmegen; violist.

Dahmen, Herman Johan, broeder van den vorige, geb. 1807 te Rotterdam. Hij was voortreffelijk violist en onderwijzer.

Dahmen, Arnold, broeder van Willem, geb. 1765 te Bolsward, stierf 1829 te Amsterdam; fluitist. Onder anderen was de beroemde Drouet zijn leerling.

Dahmen, Hubert, zoon van den vorige, geb. 1813 te Amsterdam, stierf aldaar 1837; cellist.

Dahmen, Peter Willem, zoon van A., geb. 1808 te Amsterdam; fluitist.

Dahmen, J. F. A. T., geb. 2 Aug. 1837 te Amsterdam; voortreffelijk fluitist; leeraar aan het Conservatorium.

David, Ferdinand, geb. 19 Jan. 1810 te Hamburg, stierf 18 Juli 1873; beroemd violist.

David, Felicien, geb. 13 April 1810 te Cadinet, stierf 29 Aug. 1876 te St. Germain; beroemd componist.

Davidoff, Carl, geb. 15 Maart 1838 te Goldingen, stierf 24 Feb. 1889 te St. Petersburg; beroemd cellist.

Deckers, Willem Christiaan, geb. 24 Dec. 1826 te 's Bosch; bekend barytonzanger.

Delibes, Leo, geb. 1836 te St. Germain, stierf 15 Januari 1891 te Parijs; opera-componist.

Does, Charles van der, geb. 6 Maart 1817 te Amsterdam, stierf 30 Jan. 1878 te 's Hage; directeur en componist.

Donizetti, Gaetano, geb. 29 Nov. 1797 te Bergamo, stierf aldaar 8 April 1848; opera-componist.

Dorn, Heinrich Ludwig Edmond, geb. 14 Nov. 1804, leeft te Berlijn. Hij was onderwijzer van R. Schumann.

Dorrenboom, Govert, geb. 4 Juli 1850 te Dordrecht; organist en muziekdirecteur te Breda.

Drenth, Eildert, geb. 1839 te Woldendorp (Groningen); organist te Middelstum.

Dufay, Guillaume; voortreffelijk Nederl. contrepuntist van 1380—1432.

Dunkler, François, geb. 17 Mei 1779 te Rastadt, stierf 1861 te 's Hage; kapelmeester. Zijn zoon

Dunkler, François, geb. 24 Feb. 1816 te Namen, stierf October 1878 te 's Hage; kapelmeester-componist.

Dunkler, Emil, zoon van den vorige, geb. 1841 te 's Hage; cellist.

Dupont, Jean François, geb. te Rotterdam 1822, stierf 21 Maart 1875 te Neurenberg; beroemd componist en directeur.

Dupont, Auguste, voortreffelijk piano-onderwijzer aan het Conservatorium te Brussel, geb. te Ensival, prov. Luik, 9 Febr. 1828, overleed te Brussel 17 Dec. 1890.

Dijkhuizen, D. H., geb. 28 April 1821 te Twelloo; beroemd organist te Nijmegen.

Eberlé, Oscar, geb. 5 Juni 1841; voortreffelijk cellist te Rotterdam.

Enderlé, W. F., te Utrecht geb. 6 Dec. 1831; leeft als organist te Nijkerk.

Erard, Sebastien, geb 1752 te Straatsburg, stierf 1831 te Passy bij Parijs; beroemd piano-fabrikant.

Essipoff, Annette, beroemde Russische pianiste, geb. 1852 te St. Petersburg.

Ette, Joh. G. van, geb. 14 Jan. 1860 te Rotterdam; organist te Schiedam.

Eijken, Johan Albert van, organist van beteekenis en componist; geb. 26 April 1823 te Amersfoort, stierf 24 Sept. 1868 te Elberfeld.

Eijken, Gerrit Jan van, broeder van den vorige, geb. 5 Mei 1832 te Amersfoort. Hij werd in 1855 organist te Utrecht.

Ezerman, Willem, geb. 1 Dec. 1849 te Alkmaar. Hij is organist der Groote of St. Bavokerk te Haarlem.

Fetis, François Joseph, beroemd muziekgeleerde, geb. 25 Maart 1784 te Mons, stierf 26 Maart 1871 te Brussel.

Field, John, geb. 16 Juli 1782 te Dublin, stierf 11 Jan. 1837 te Moskou. Hij is beroemd door zijne „Nocturnes".

Finck, Joannes Christiaan von der, geb. 23 Feb. 1828 te Amsterdam, alwaar hij tot de verdienstelijke muziek-onderwijzers behoort.

Fischer, Emil, opera-zanger te Dresden, geb. 13 Juni 1840 te Brunswijk. Hij was van 1874 af eenige jaren verbonden aan de Hoogduitsche opera te Rotterdam.

Flotow, Friedrich Freiherr von, geb. 27 April 1812 te Teutondorff, stierf 24 Jan. 1883 te Darmstadt; opera-componist.

Frans, Robert, geb. 28 Juli 1815 te Halle a/d. Saale, waar hij nog leeft; beroemde liederen-componist.

Fuente, Jacques David Henrique de la, geb. te 's-Hage 12 Eebr. 1836. Hij leeft aldaar als directeur.

Fuente, S. J. H. de la, geb. 21 Febr. 1863 te Amsterdam; verdienstelijk musicus. Hij leeft in Amerika.

GADE, WILHELM NIELS, geb. 22 Febr. 1817 te Kopenhagen, stierf aldaar 21 Dec. 1890; beroemd componist.

Gehricke, F. C. A., geb. 13 Nov. 1836 te Hannover. Hij is muziekonderwijzer te Enkhuizen.

Gernsheim, Friedrich, geb. 17 Juli 1839 te Worms, leeft te Berlijn als directeur, componist en was tot 1890 werkzaam te Rotterdam.

Gevaert, François Auguste, muziekgeleerde en componist, geb. 31 Juli 1828 te Huysse (Oost-Vlaanderen). Hij is directeur van het Conservatorium te Brussel.

Giese, Joseph, geb. 1821 te Coblenz; cellist in Den Haag.

Gips, Wilhelmina, geb. te Dordrecht, sopraan-zangeres van beteekenis; leeft te 's-Gravenhage.

GLUCK, Christoph Willebald Ritter von, geb. 2 Juli 1714 te Weidenwang, stierf 25 Nov. 1787 te Weenen; opera-componist.

Gounod, Charles François, geb. 17 Juni 1818 te Parijs; opera-componist.

Graan, Jan de, vioolvirtuoos, geb. 9 Sept. 1852 te Amsterdam, stierf 8 Jan. 1874 te 's-Hage.

Graun, Karl Heinrich, geb. 1701 te Wahrenbruck, stierf te Berlijn 1759. Componist.

Grefe, M. Edzard, geb. 14 Aug. 1829 te Groningen, stierf 18 Oct. 1888; directeur en componist.

Gregoir, Edouard George Jacques, geb. 1822 te Turnhout; muziekgeleerde en componist.

Grétry, André Erneste Modeste, geb. 8 Febr. 1741 te Luik, stierf 24 Sept. 1813 te Montmorency; componist.

Grieg, Edvard Hagerup, geb. 15 Juni 1843 te Bergen in Noorwegen; beroemd componist.

Groningen, S. van, geb. 23 Juni 1851 te Deventer. Hij leeft te 's-Gravenhage als pianist.

Groot, David Eduard de, geb. 8 April 1795 te Amsterdam, stierf 29 Maart 1874 te Parijs; clarinettist.

Groot, Johannes George de, geb. 11 Juni 1837 te Rotterdam; directeur der Hollandsche opera te Amsterdam.

Groot, J. P., geb. 29 Juni 1838 te Workum; organist te Purmerend.

Gunz, Dr. G., vermaard tenorzanger te Frankfort a/M., geb. 26 Oct. 1831 te Gaunersdorf in Oostenrijk.

Haan, Willem de, geb. 24 Sept. 1849 te Rotterdam. Hij is orkest-directeur te Darmstadt.

Haas, J. de, geb. 1827 te Rotterdam, leeft nog aldaar als componist.

Hageman, Maurice, geb. 25 Sept. 1829 te Zutfen; leeft als muziekonderwijzer te Amsterdam.

Halevy, Jacques Fromental Elie, geb. 27 Mei 1799 te Parijs, gest. 17 Maart 1862 te Nizza; opera-componist.

HäNDEL, GEORG FRIEDRICH, geb. 23 Febr 1685 te Halle a/d. Saale, stierf 14 April 1759 te Londen.

Hartog, Eduard de, geb 15 Aug. 1828 te Amsterdam, leeft te Wiesbaden; componist.

Hartog, Jacques, geb. 24 Oct. 1837 te Zalt-Bommel, woont te Amsterdam; piano-onderwijzer, leeraar aan het Conservatorium: paedagogische, theoretische en historische werken.

HAYDN, F. JOSEPH, geb. 1 April 1732 te Rohrau, gest. 31 Mei 1809 te Weenen.

Heinze, Gustav Adolf, geb. 1 Oct. 1820 te Leipzig; leeft te Muiderberg. Hij is directeur, onderwijzer en componist.

Heller, Stephen, geb. 15 Mei 1814 te Pest, stierf te Parijs 14 Jan 1888. Etudes.

Heuckeroth, Jacob Martin Severinum, geb. 17 April 1853 te Amsterdam. Hij leeft te 's-Bosch als kapelmeester.

Heyblom, Alex W. A., geb. 29 Oct. 1832; leeft te Rotterdam als componist en directeur.

Heyden, Frans J. van der, geb. 1848 te 's-Bosch, waar hij nog werkzaam is als organist, tevens onderwijzer aan de muziekschool.

Heymann, Carl, geb. 6 Oct. 1852 te Amsterdam; voortreffelijk pianovirtuoos.

Hill, Carl, vermaard baszanger, geb. 1840 te Idstein bij Nassau; leeft thans te Freiburg (Baden).

Hiller, Dr. Ferd., geb. 24 Febr. 1811 te Frankfort a/M., stierf 11 Mei 1885 te Keulen; componist, directeur.

HOL, RICHARD, geb. 23 Juli 1825 te Amsterdam; leeft te Utrecht als componist, directeur, onderwijzer en organist.

Holkamp, Cornelis Petrus, geb. 15 Sept. 1837 te Bergen-op-Zoom; leeft te Amsterdam als pianist en onderwijzer.

Hollman, Joseph, violoncel-virtuoos, geb. 16 Oct. 1852 te Maastricht; leeft te Londen.

Hooft, Joh, geb. 1853 te Broek in Waterland; organist en muziekonderwijzer te Zaandam.

Houck, Izaäk Albertus, geb. 10 Sept. 1849 te Deventer; leeft als onderwijzer aldaar.

Hutschenruyter, Wouter, geb. 25 Dec. 1796 te Rotterdam, gest. aldaar 18 Nov. 1878; directeur.

Hutschenruyter, Willem Jacob, zoon van den vorige, geb. 22 Maart 1828 te Rotterdam, overleed 19 Jan. 1889 aldaar. Hij was kapelmeester der schutterij.

Hutschenruyter, Wouter W.Jzn., geb. 15 Aug. 1859 te Rotterdam; 2e ork.-dir. i. h. Concertgebouw te Amsterdam.

Iburg, Jacob Karel, geb. 1839 te Zutfen. Hij is violist en organist te Kampen.

Jadassohn, Salomon, componist, geb. 1831 te Breslau; woont te Leipzig.

Joachim, Joseph, geb. 28 Juni 1831 te Kittsee bij Presburg. Hij leeft te Berlijn als beroemd violist.

Jong, Jacques de, geb. 24 April 1839 te Deventer. Hij is voortreffelijk fluitist.

Kalkbrenner, Friedrich Wilhelm Michael, geb. 1788, stierf 10 Juni 1849 te Enghien bij Parijs; componist van pianowerken.

Kersbergen, J. W., geb. 1857 te Delft; hij leeft te Zaandam als muziekonderwijzer.

Kes, Willem, geb. te Dordrecht 16 Febr. 1856, leeft te Amsterdam als directeur en violist.

Kiel, Friedrich, geb. 7 Oct. 1821 te Puderbach, gest. 14 Sept. 1885 te Berlijn; voortreffelijk componist.

Kist, Florentius Cornelis, geb. 28 Jan. 1796 te Arnhem, gest. 23 Maart 1863 te Utrecht. Hij was een ijverig muziekbevorderaar.

Koch, Bernard, geb. 1791 te Amsterdam, stierf aldaar 30 Juli 1858; orkest-directeur.

Koerman, Paulus Christophorus, geb. 10 Nov. 1851 te Amsterdam; muziekonderwijzer aldaar.

Koert, Jan, geb. 6 Nov. 1853 te Rotterdam; violist aldaar.

Kogel, Gustav, directeur van het Philharmonisch-orkest te Berlijn, geb. 16 Jan. 1849 te Leipzig.

Köhler, Chr. Louis Heinrich, geb. 5 Sept. 1820 te Brunswijk, stierf 17 Febr. 1886 te Koningsbergen; beroemd paedagoog.

Koning, David, geb. 19 Maart 1820 te Rotterdam, stierf te Amsterdam, 6 Nov. 1876; directeur, componist.

Koning Jr., David, zoon van den vorige, geb. 6 Mei 1854 te Amsterdam; hij leeft aldaar als piano-onderwijzer.

Koopman, Arie Nicolaas, geb. 1852 te Nootdorp; organist te 's-Gravenhage.

Koopman, J. J., geb. 15 Juli 1858 te Nootdorp; piano-onderwijzer en organist te Utrecht.

Kreutzer, Rudolphe, geb. 16 Nov. 1766 te Versailles, gest. 16 Jan. 1831 te Genève; vioolvirtuoos en componist.

Kreutzner, Conradin, geb. 1780 te Mösskirch, gest. 1849 te Riga; opera-componist.

Krieken, G. B. van, geb. 30 April 1836; organist te Rotterdam.

Kriens, Christiaan P. W., geb. 1853 te 's-Hage; leeft te Haarlem als kapelmeester der schutterij; solo clarinettist. 18 Mei

Krill, Carl, geb. 27 Maart 1846 te Keulen; leeft als piano-onderwijzer te Utrecht.

Kruijs, M. H. van 't, geb. 8 Maart 1861 te Oudewater; organist te Rotterdam.

Kwast, Jan Albert, geb. 25 April 1851 te Purmerend; directeur, onderwijzer.

Kwast, Jacob, geb. 23 Nov. 1852 te Nijkerk. Hij leeft te Frankfurt a/M als onderwijzer.

Kwast, Barend, geb. 28 Dec. 1853 te Purmerend; leeft te Arnhem als onderwijzer.

Lachner, Franz, geb. 6 April 1804 te Rain, gest. 20 Jan. 1890 te München; componist. Broeder van

Lachner, Ignaz, geb. 11 Sept. 1807 te Rain; componist. Hij leeft te Frankfort a/M. Broeder van

Lachner, Vincenz, componist, geb. 19 Juli 1811 te Rain; leeft te Carlsruhe.

Lalo, Eduard, geb. 1830; leeft te Parijs als opera-componist.

Lamoureux, Charles, beroemd orkest-directeur te Parijs, geb. te Bordeaux 28 Sept. 1834.

Landré, Jeanne Adelaïde Sophie, zangeres te Haarlem, geb te Amsterdam 6 Oct. 1867.

Lange, Samuel de, geb. 9 Juni 1811 te Rotterdam, gestorven aldaar 15 Mei 1884; voortreffelijk organist.

Lange Jr., Samuel de, geb. 22 Febr. 1840 te Rotterdam; voortreffelijk organist. Hij leeft te 's-Gravenhage.

Lange, Daniël de, geb. 11 Juli 1841 te Rotterdam, leeft te Amsterdam; cellist, leeraar aan het Conservatorium en algemeen secretaris der Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst.

Langhans, Fr. Wilhelm, geb. 21 Sept. 1832 te Hamburg; voortreffelijk muziekgeleerde, leeft te Berlijn.

Lans, J. A. Michaël, geb. 18 Juli 1845 te Haarlem; muziekgeleerde.

Lebert, Siegmund Levy, geb. 12 Dec. 1822 te Ludwigsburg, stierf 8 Dec. 1884 te Stuttgart; paedagoog.

Leenhoff, Carolus Anthonius, geb. 27 April 1807 te Rotterdam, stierf 14 April 1878 te Zalt-Bommel; voortreffelijk paedagoog.

Lind, Jenny, geb. 6 Oct. 1820 te Stockholm, gest. 2 Nov. 1887 te Londen; beroemde zangeres.

Linden, Cornelis van der, geb. 24 Aug. 1839 te Dordrecht; leeft te Amsterdam als orkest-directeur.

Ling, Hendrik Dirk van, geb. 5 Sept. 1855 te Woerden. Hij is te 's-Hage werkzaam als onderwijzer.

Liszt, Franz, geb. 22 Oct. 1811 te Raiding, stierf 1 Aug. 1886 te Bayreuth.

Loenen, Leonardus Jacobus van, geb. 13 Sept. 1842 te Nijmegen. Hij is werkzaam te Amsterdam als pianist en onderwijzer.

Loots, Philip, geb. 22 Aug. 1865 te Amsterdam; is te Haarlem organist en muziekonderwijzer.

Lortzing, Gustav Albert, geb. 23 Oct. 1803 te Berlijn, aldaar gest. 21 Jan. 1851; opera-componist.

Lübeck, Johan Hendrik, geb. 11 Febr. 1799 te Alsen bij Dusseldorf, stierf 1 Febr. 1865 te 's-Hage; directeur.

Lübeck, Ernst, zoon van den voorgaande, geb. 24 Aug. 1829, gest. 17 Sept. 1876 te Parijs; pianist.

Lucca, Paulina, geb. 25 April 1841 te Weenen; zangeres van groote beteekenis.

Lully, Jean Baptiste de, geb. 1633 te Florence, gest. te Parijs 22 Maart 1687; opera-componist.

Mann, Johann Gottfried Hendrik, geb. 15 Juli 1858 te 's-Gravenhage; leeft te Leiden als componist, onderwijzer.

Marcello, Benedetto, geb. 1 Aug. 1686 te Venetië, gest. 24 Juli 1739 te Brescia; groot componist en dichter.

Marchesi, Mathilda, gèb. 26 Maart 1826 te Frankfurt a/M ; leeft te Parijs als beroemde zangonderwijzeres.

Margadant, W., geb 6 Jan. 1848 te Rotterdam; voortreffelijk violist. Hij toeft thans in Zweden.

Marscher, Heinrich August, geb. 16 Aug. 1796 te Zittau, stierf te Hannover 14 Dec 1861; opera-componist.

Méhul, Etienne Nicolas, geb. 22 Juni 1763 te Givet, gest. te Parijs, 18 Oct. 1817; opera-componist.

MENDELSSOHN BARTHOLDY, JACOB LUDWIG FELIX, geb. 3 Febr. 1809 te Hamburg, gestorven 4 Nov. 1847 te Leipzig.

Mertens, Jos., opera-componist, geb. 17 Feb. 1834 te Antwerpen.

Messchaert, Johannes Martinus, geb. 22 Aug. 1857 te Hoorn. Hij leeft te Amsterdam als zangonderwijzer en leeraar aan het Conservatorium.

Meyerbeer, Giacomo, geb. 5 Sept. 1791 te Berlijn, gest. 2 Mei 1864 te Parijs; opera-componist.

Meyroos, Gerrit Hendrik, geb. 1804 te Alkmaar; was organist aldaar.

Meyroos, H. A., zoon van den vorige, geb. 1 Febr. 1830 te Enkhuizen; leeft als directeur enz. te Arnhem.

Milligen, S. van, geb. 14 Dec. 1849 te Rotterdam; leeft te Amsterdam als directeur, componist, onderwijzer.

Mol, Willem de, geb. 1846 te Brussel, hij stierf 9 Sept. 1874 te Marseille; componist.

Moscheles, Ignaz, geb. 30 Mei 1794 te Praag, stierf te Leipzig 10 Maart, 1870; componist.

Mossel, J., geb. 22 April 1870 te Rotterdam; cellist te Amsterdam.

Mozart, Johann Georg Leopold, geb. 1719 te Augsburg, stierf 1787 te Salzburg; violist.

Mozart, Maria Anna, dochter van Leopold M., geb. te Salzburg in 1751, stierf aldaar 1829; pianiste.

MOZART, JOHANNES CHRYSOSTOMUS WOLFGANGUS GOTTLIEB (AMADEUS), geb. 27 Jan. 1756 te Salzburg, stierf 5 Dec. 1791 te Weenen.

Mozart, Wolfgang Amadeus, zoon van den vorige, geb. 26 Juli 1791, stierf 30 Juli 1844 te Karlsbad; componist.

Nicolaï, Otto, geb. 9 Juni 1810 te Koningsbergen, stierf 11 Mei 1849 te Berlijn; opera-componist.

Nicolaï, Willem Frederic Gerard, geb. 20 Nov. 1829 te Leiden. Hij leeft te 's-Gravenhage als directeur der Kon. Muziekschool, componist en organist.

Nieuwenhuyzen, Frederik, geb. 1758 te Zutfen, gest. 1848 te Utrecht; organist.

Nieuwenhuyzen, Jan Frederik, zoon van den vorige, geb. 27 Febr. 1784 te Utrecht, stierf aldaar 15 Nov. 1851; organist.

Nieuwenhuyzen, tweede zoon van F. N., geb. 4 Jan. 1818 te Utrecht, gestorven aldaar 19 Mei 1869; organist.

Oeckelen, Cornelis van, geb. 1798 te Breda, stierf 20 Febr. 1865 te New-York. Hij was een talentvol toonkunstenaar en uitvinder van verschillende muziekinstrumenten.

Offermans, van Hove, Sophia Johanna Huberta, geb. te 's Hage 30 Juli 1829; voortreffelijke zangeres.

Orelio, Josef Marie Theodoor, geb. 10 April 1854 te 's Hertogenbosch; voortreffelijk opera-zanger.

Oudshoorn, Anton, geb. 1840 te Leiden; cellist te Straatsburg.

Oushoorn, Fredericus Jacobus, geb. 2 Maart 1862 te Rotterdam; voortreffelijk violist.

Paeschen, P. J. van, geb. 22 Sept. 1809 te Zonhoven (België), stierf 6 April 1887 te 's Bosch; directeur.

Paganini, Nicolo, geb. 27 Oct. 1782 te Genua, stierf 27 Mei 1840 te Nizza; beroemd violist.

PALESTRINA, GIOVANNI PIERLUIGI SANTE DA, geb. omstreeks 1514 te Palestrina, gest. 2 Feb. 1594 te Rome; de grootste componist der Katholieke Kerk.

Pauw, J. B. de, organist en muziekleeraar aan het Conservatorium te Amsterdam.

Pergolese, Giovanni Baptista, beroemd contrepuntist, geb. 1710 te Napels, stierf 1736 te Pezzuoli.

Peri, Giacobbo, de oudste opera-componist, geb. te Florence in de 2de helft der 16de eeuw.

Petri, M. W., geb. 1853 te Amersfoort; leeft als onderwijzer te Utrecht.

Petri, Henri Wilhelm, geb. 5 April 1856 te Zeist; violist te Leipzig.

Plaidy, Louis, beroemd paedagoog, geb. 28 Nov. 1810 te Wermsdorf (Saksen), stierf 3 Maart 1874 te Grimma.

Planté, Françis, pianist te Parijs, geb. 2 Maart 1839 te Orthoz (Pyreneeën.).

Popper, David, geb. 18 Juni 1845 te Praag; beroemd cellist.

Potjes, Eduard, geb. 13 Aug. 1860 te Nijmegen. Hij is pianist en componist; leeft te Straatsburg.

Poutsma, Geesje, geb. 27 Feb. 1849 te Follega (Friesland). Zij woont te Leeuwarden als zangonderwijzeres.

Raff, Joseph Joachim, geb. 27 Mei 1822 te Lachen, gest. 25 Juni 1882 te Frankf. a/M.; componist en directeur.

Reicha, Anton, geb. 27 Feb. 1770 te Praag, gest. 28 Mei 1836 te Parijs; groot contrepuntist.

Reinecke, Carl Heinrich Carsten, geb. 23 Juni 1824 te Altona; componist, directeur van het beroemde Conservatorium en der beroemde Gewandhausconcerten te Leipzig.

Reinken, Johann Adam, geb. 27 April 1623 te Deventer, gest. 24 Nov. 1722 te Hamburg; organist.

Rennes, Catharina van, geb. 1858 te Utrecht; zangeres en componiste.

Rimsky—Korsakow, Nicolaus Andrejewitsch, geb. 1844 te Tichwin; componist.

Rogmans, J. J., geb. 23 Oct. 1852 te Haarlem; concertzanger, leeft te Amsterdam.

Röntgen, Engelbert, geb. 30 Sept. 1829 te Deventer; violist te Leipzig. Zijn zoon

Röntgen, Julius, geb. 9 Mei 1855 te Leipzig. Hij is een voortreffelijk pianist, woont te Amsterdam; leeraar aan het Conservatorium.

ROSSINI, GIACHIMO ANTONIO, geb. 29 Feb. 1792 te Pesaro, stierf 13 Nov. 1868 te Parijs; beroemde opera-comp.

RUBINSTEIN, ANTON, geb. 30 April 1830 te Wechwotynez; leeft als beroemde componist en pianist te St. Petersburg.

Rubinstein, Nicolas, broeder van A., geb. 1835, stierf 23 Maart 1881 te Parijs; componist.

Rijken, J. H. L., geb 1 Oct. 1857 te Rotterdam; woont te Deventer als onderwijzer, directeur.

Saint Saëns, Charles Camille, geb. 9 Oct. 1835 te Parijs; componist en pianist, leeft aldaar.

Sandt, Cornelis van de, geb. 22 April 1839 te Rotterdam; leeft aldaar als solist en onderwijzer.

Sandt, Max van de, zoon van den vorige, geb. 18 Oct. 1863 te Rotterdam; leeft te Berlijn als onderwijzer, solist en componist.

Sarasate, Pablo de, violist van den eersten rang; leeft te Madrid, geb. 10 Maart 1844 te Pamplona.

Scarlatti, Allessandro, stichter der Napelsche School, geb. 1659 te Trapani; stierf te Napels 24 Oct. 1725.

Scarlatti, Domenico, neef van A., geb. 1683 te Napels, stierf aldaar 1757; heeft groote verdienste voor de ontwikkeling van het pianospel.

Schaeken, Johannes Hubertus, geb. 2 Januari 1832 te Weert; leeft te Brussel. Componist.

Schauseil, Wally, zangeres te Dusseldorp, geb. 28 Mei 1861.

Schlegel, Leander, geb. 2 Feb. 1844 bij Leiden; piano-onderwijzer te Haarlem, solist, componist en directeur.

Schnitzler, Isidor, geb. 2 Juni 1859 te Rotterdam; violist te Frankfort a/M.

SCHUBERT, FRANS PETER, geb. 31 Jan. 1797 te Lichtenthal; stierf te Weenen 19 Nov. 1828.

Schuil, Martinus, geb. 1842 te Harlingen; directeur aldaar.

SCHUMANN, ROBERT, geb. 8 Juni 1810 te Zwickau, gest. 29 Juli 1856 te Endenich bij Bonn.

SCHUMANN, CLARA, geb. Wieck, (echtgenoote van R. S.), geb. 13 Sept. 1819; beroemde pianiste en onderwijzeres, leeft te Frankfort a/Main.

Sicherer, Pia von, geb. te Bayreuth; leeft als zangeres te München.

Sikemeijer, Joh. H., geb. 16 Juni 1838 te Amsterdam; leeft te Rotterdam als pianist en onderwijzer.

Silas, Eduard, leeft te Londen; geb. te Amsterdam 22 Aug. 1827, componist.

Smit, Johan C., geb. 23 Mei 1862 te Utrecht; violist te Gent.

Smith, Johannes, geb. 1869 te Arnhem; cellist.

Smits, Wilhelmus, geb. 1804 te Amsterdam, stierf 1869 aldaar; zangonderwijzer.

Snoer, Johan, geb. 1868 te Amsterdam; leeft te Groningen als harpist en cellist.

Spoel, Arnold, geb. 28 Dec. 1859 te Dordrecht; is zangonderwijzer aan de Kon. Muziekschool te 's Hage.

SPOHR, LOUIS, geb. 5 April 1784 te Brunswijk, stierf 22 Oct. 1859 te Kassel; violist, componist.

SPONTINI, geb. 14 Nov. 1774 te Majolati, waar hij 1851 stierf; beroemd componist.

Stark, Ludwig, geb. 19 Juni 1831 te München, gest. 22 Maart 1884 te Stuttgart; paedagoog.

Steenman, Johannes, violist te Haarlem, geb. 25 Sept. 1862 aldaar.

Steinway & Sons, wereldberoemde pianofabrikanten te New-York.

Stumpff, Willem, geb. 22 Aug. 1826 te Amsterdam; leeft te Amsterdam, directeur van het „Concertgebouw".

Tak, Jan Abels, geb. 1848 te Groningen; violist, leeft te Amsterdam.

Tausig, Karl, geb. 4 Nov. 1841 te Warschau, stierf 17 Juli 1871 te Leipzig; beroemd pianist.

Thalberg, Sigismund, beroemd pianist, geb. 7 Jan. 1812 te Genève, gest. te Napels 27 April 1871.

Thienen, Victor E. van, blind geboren organist en pianist, geb. 30 Juni 1856 te Padang; leeft te Delft.

Thienen, Willem van, geb. 26 Dec. 1859 te Padang (broeder van den vorige); leeft te Delft als muziekonderwijzer.

Thooft, Willem Frans, geb. 10 Juli 1829 te Amsterdam; leeft te Rotterdam als opera-componist.

Tibbe, Henri, geb. 7 Aug. 1863 te Zutfen; piano-onderwijzer te Amsterdam.

Tours, Berthold, geb. 17 Dec. 1838 te Rotterdam; woont als violist te Londen.

Troostwijk, Isaak, violist, geb. 3 Juli 1862 te Zwolle; leeft te Philadelphia.

Tschaikowsky, Peter Iljitsch von, geb. 25 April 1840 in het Oeralgebergte; componist, leeft te St. Petersburg.

Tua, Terisina, voortreffelijke violiste, geb. 22 Mei 1867 te Turijn.

Utermöhlen, H. F. A., geb. 11 Juni 1829 te Nienburg; onderwijzer te Hoorn.

Veerman, Gerard, geb. 31 Oct. 1852 te Amsterdam; violist te Utrecht.

VERDI, GIUSEPPE, geb. 9 Oct. 1813 te Roncole; opera-componist.

Verheij, Th. H. H., componist en onderwijzer te Rotterdam, geb. aldaar 10 Juni 1848.

Verheyen, Joseph Antonius, geb. 1837 te Amsterdam; is organist aldaar.

VERHULST, JOHANNES JOSEPHUS HERMAN, geniaal componist en directeur, geb. 19 Maart 1816 te 's Gravenhage, overleden aldaar 17 Jan. 1891.

Vermast, Jan, geb. 7 Juli 1855 te IJsendijke; leeft te Parijs.

Vermeulen, A. C. G., geb. 14 Nov. 1798 te Rotterdam, aldaar gest. 1878; stichter van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst.

Vieuxtemps, Henri, vioolvirtuoos, geb. 20 Feb. 1820 te Verviers, gest. 6 Juni 1881 te Mustapha.

Vink, Henri, geb. 13 Mei 1849 te Haarlem; leeft te Dordrecht als onderwijzer.

Vliegh, Cornelis Christiaan August de, pianist, directeur, geb. 18 Juli 1821 te Rotterdam, waar hij nog werkzaam is.

Völlmar, Henri, geb. 2 Mei 1853 te 's Gravenhage; leeft als onderwijzer aldaar.

Völlmar, Gerard, geb. 14 Feb. 1859 te 's Gravenhage; cellist te Berlijn.

WAGNER, WILHELM RICHARD, geb. 22 Mei 1813 te Leipzig, gest. 13 Feb. 1883 te Venetië.

WEBER, CARL MARIA VON, geb. 18 Dec. 1786 te Eutin, stierf 5 Juni 1826 te Londen.

Wedemeijer, J. F., geb. 1838 te Bergen-op-Zoom; leeft te Amsterdam als directeur.

Weg, Arie van de, geb. 27 Oct. 1859; leeft te Arnhem als piano-onderwijzer.

Wensink, Johann Wilhelm, geb. 19 Aug. 1851 te Zutfen; leeft te Deventer als muziekonderwijzer.

Werner, Theodor, geb. 21 Dec. 1863 te Amsterdam; voortreffelijk violist en onderwijzer te Dublin.

Wetrens, Adrianus Joseph, geb. 16 Sept. 1822 te Leiden; muziekdirecteur en onderwijzer aldaar.

Wieck, Friedrich, geb. 1785 te Pritsch, stierf 1873 te Loschwitz; voortreffelijk piano-onderwijzer. Zijn dochter, de beroemde Clara Schumann, was zijn leerlinge.

Wilhelm, Carl, geb. 5 Sept. 1815 te Schmalkalden, stierf aldaar 26 Aug. 1873; voortreffelijk pianist, onderwijzer en directeur; componist van „Die Wacht am Rhein".

Wilms, Johann Wilhelm, geb. 1772 te Witzhelden, was in 1791 muziekonderwijzer te Amsterdam; componist van „Wien Neerlands bloed".

Winkel, Leon, geb. 11 Aug. 1847 te Gouda; pianist en onderwijzer te Delft.

Winter, August J. F., geb. 1844 te Groningen; onderwijzer te Zutfen.

Wirtz, Carel Lodewijk Willem, geb. 1 Sept. 1841 te 's Hage; piano-onderwijzer aldaar.

Witte, C. G. F., orgelfabrikant te Utrecht, geb. 1802 te Rotenburg, gest. 1873 te Utrecht.

Witte, Georg Hendrik, geb. 16 Nov. 1843 te Utrecht; sedert 1882 Kon. Pruisisch muziekdirecteur.

Worp, J., voortreffelijk organist en componist te Groningen, geb. 1821 te Broek in Waterland, stierf te Groningen 21 April 1891.

Wurff, Theodorus Leonardus van der, pianist, geb. 6 Aug. 1836; leeft te Utrecht als onderwijzer.

Zanten, Cornelia van, geboren te Dordrecht, opera-zangeres te Amsterdam.

Zeldenrust, Eduard, geb. 5 Juni 1865 te Amsterdam; solopianist te Londen.

Zweers, Bernard, geb. 1854 te Amsterdam; componist, woont te Amsterdam.